

PROTECT

- Identifikace a ochrana zvláště ohrožených obětí genderově podmíněného násilí –
přehledová studie

ČESKY

VYDAVATEL

PROTECT

PROTECT - Identifikace a ochrana zvláště ohrožených obětí genderově podmíněného násilí – přehledová studie
Druhé, revidované vydání, Vídeň 2011.

VYDAVATEL

WAVE – WOMEN AGAINST VIOLENCE EUROPE

Evropská síť organizací a evropské informační centrum proti násilí
Bacherplatz 10/4, A-1050 Vídeň, Rakousko

Management a koordinace: Rosa Logar, Ute Rösemann, Regina Webhofer

Autorky: Ute Rösemann, Branislava Marvánová Vargová, Regina Webhofer

Editor: WAVE- Women Against Violence Europe

Korektura v anglickém jazyce: Daniela Beuren (phoenix)

Grafický design: Leocadia Rump (paneecamice)

Překlad: Branislava Marvánová Vargová

Tato zpráva byla vytvořena v rámci projektu PROTECT (CHRÁNIT): Příklady dobré praxe v oblasti prevence závažných forem násilí, pokusů o vraždu, včetně trestných činů páchaných „ve jménu cti“ a ochrany zvláště ohrožených obětí genderově podmíněného násilí. Projekt PROTECT byl financován Evropskou komisí prostřednictvím programu DAPHNE.

Management a koordinace celého projektu PROTECT: Rosa Logar, Ute Rösemann, Maria Rösslhumer, Regina Webhofer (WAVE - Women Against Violence in Europe, Rakousko).

První vydání, Vídeň, 2010.

PROTECT je financován Evropskou komisí v rámci programu DAPHNE.

PROTECT je spolufinancován městem Vídeň: Odborem pro ženské otázky a Federálním ministerstvem financí, rodiny a mládeže.

PROTECT je spolufinancován partnery projektu: Dirección General de la Mujer de la Comunidad de Madrid, Generálním ředitelstvím pro prevenci genderového násilí a reformy týkající se mládeže (dříve IMRM) a Intervenčním centrem ve Vídni, Rakousko.

OBSAH

OBSAH

I. ÚVOD

S. 2

- A. Popis projektu
- B. Významový slovník - definice a zkratky používané v projektu PROTECT
- C. Společná setkání partnerských organizací a expertní skupiny
- D. PROTECT online informační centrum

II. ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU PROTECT

S. 7

A. Přehled studií o metodách vyhodnocování rizika násilí a vražd v partnerských vztazích

S. 7

- 1. Současné poznatky v oblasti předpovídání míry nebezpečnosti násilí v partnerských vztazích – metody a výzkum
- 2. Rizikové faktory
- 3. Přehled nástrojů pro vyhodnocování rizika násilí a vražd v partnerských vztazích
- 4. Prediktivní přesnost nástrojů pro vyhodnocování rizika násilí
- 5. Potenciální úskalí při používání nástrojů pro vyhodnocování rizika násilí
- 6. Management rizik partnerského násilí
- 7. Víceoborový přístup k vyhodnocování a managementu rizik

B. Zpráva o výstupech z výzkumu mapujícího ochranu a bezpečí zvláště ohrožených obětí genderově podmíněného partnerského násilí v osmi zemích

S. 22

- 1. Rakousko
- 2. Bulharsko
- 3. Česká Republika
- 4. Německo Republika
- 5. Itálie
- 6. Slovensko
- 7. Španělsko
- 8. Velká Británie – Anglie a Wales
- 9. Shrnutí a závěrečná doporučení

C. Dostupnost spolehlivých, systematicky shromažďovaných a analyzovaných údajů o genderově podmíněných vraždách/femicidě v partnerských vztazích v rámci Evropy

S. 69

- 1. Význam statistických údajů o genderově podmíněných vraždách/femicidě, rozdělených podle pohlaví
- 2. Politické úsilí o systematický sběr podle pohlaví rozdělených údajů o násilí na ženách a o femicidě v Evropě
- 3. Dostupnost podle pohlaví rozdělených údajů o míře genderově podmíněných vražd/femicidy v partnerských vztazích v Evropě
- 4. Doporučení pro zvýšení dostupnosti spolehlivých, podle pohlaví rozdělených údajů o genderově podmíněných vraždách/femicidě v partnerských vztazích na národní úrovni a na úrovni EU

III. ZÁVĚR

S. 79

IV. PŘÍLOHY

V. LITERATURA

PROTECT (CHRÁNIT): Identifikace a ochrana zvláště ohrožených obětí genderově podmíněného násilí – přehledová studie

I.

ÚVOD

Evropská síť **WAVE** - Women Against Violence Europe – podala na základě výzvy Akčního grantu programu **DAPHNE** žádost o udělení grantu a byly jí přiděleny finanční prostředky k tomu, aby v průběhu roku 2010 zrealizovala projekt **“PROTECT”**.

WAVE je síť evropských ženských neziskových organizací, která se ve své činnosti zaměřuje na problematiku ukončení násilí na ženách a dětech. Tato síť byla založena v roce 1994 a její činnost je koordinována organizací AÖF (Síť rakouských nezávislých azylových domů pro ženy), což je zastřešující organizace pro pracovníce nezávislých azylových domů. **WAVE** tvoří více než 94 kontaktních míst, které se nacházejí ve 27 zemích Evropské unie (EU), v kandidátských zemích EU (Chorvatsko, Turecko a Makedonie) a ve 42 zemích mimo Evropskou unii, včetně balkánských zemí.

WAVE se zaměřuje na snížení násilí na ženách a dětech prostřednictvím zlepšení ochrany a zkvalitnění poskytovaných služeb pro ženy a děti, oběti násilí. **WAVE** má bohaté zkušenosti s přípravou a realizací školení pro různé skupiny profesionálů, s přípravou standardů kvality v oblasti ochrany a podpory obětí a také s rozvojem mezioborové spolupráce.

WAVE databáze obsahuje více než 4 000 adres a kontaktů na ženské organizace a je velmi často navštěvována. **WAVE** se zaměřuje také na šíření příkladů dobré praxe a na lobbying v oblasti genderové rovnosti a prevence násilí na ženách na evropské, národní, regionální i místní úrovni.

A. POPIS PROJEKTU

Cílem projektu **PROTECT (CHRÁNIT)** je přispět k prevenci a snížení nejzávažnějších forem genderově podmíněného násilí na dívkách, ženách a jejich dětech, jako jsou těžké ublížení na zdraví, vražda a pokus o vraždu, včetně tzv. zločinů páchaných „ve jménu cti“.

Genderově podmíněné násilí na ženách a dívkách v partnerských vztazích může mít velmi závažné formy, jako jsou např. těžké ublížení na zdraví, omezování osobní svobody zamykáním oběti na dny, někdy i roky, pokus o vraždu nebo vražda. Tyto zločiny mohou být motivovány různými faktory a koncepty – extrémní žárlivostí, panovačností a majetnictvím, obviněním ze „zneuctění“ rodiny a dalšími motivy, nicméně se zdá, že všechny směřují k podobnému cíli – demonstraci moci a síly nad ženami a dívkami a ke kontrole nad jejich životy. Jakékoli rozhodnutí či čin, který by mohl být vnímán jako ohrožení konceptu kontroly a moci – např. když se žena nebo dívka pokusí odejít od násilného partnera či otce – může ohrozit její život, zdraví či svobodu.

Tento projekt by měl pomoci zejména těm ženám a dívkám, které jsou ohrožené zvláště závažným porušováním jejich základních lidských práv: práva na život, zdraví a svobodu. Výzkumy ukazují, že násilí lze snížit systematickou identifikací a komplexní ochranou vysoce ohrožených obětí. Takové koordinované intervence však zatím ve většině zemí Evropské unie chybí, a proto je cílem projektu zlepšení ochrany zvláště ohrožených obětí.

Cílovými skupinami projektu jsou odborníci z klíčových institucí, které jsou zodpovědné za ochranu a podporu obětí, pracovníci organizací a institucí zabývajících se prevencí násilí, politici a v neposlední řadě také oběti genderově podmíněného násilí.

Projekt zahrnuje několik vzájemně propojených aktivit: výzkum statistických dat týkajících se femicidy a pokusů o femicidu, včetně zabití spáchaných „ve jménu cti“; shrnutí studií týkajících se posuzování rizika násilí a femicidy v partnerských vztazích (přehled literatury), výzkum standardů ochrany a dostupné pomoci pro zvláště ohrožené oběti a **PROTECT** online informační centrum, dostupné na webových stránkách **WAVE**.

Hlavní výsledky projektu **PROTECT** jsou shrnuty v této závěrečné zprávě, která je přeložena do osmi jazyků – bulharštiny, češtiny, angličtiny, francouzštiny, němčiny, italštiny, slovenštiny a španělštiny – a jsou bezplatně dostupné v elektronické podobě v **PROTECT** online informačním centru na webových stránkách **WAVE**. V souladu se třemi základními projektovými aktivitami je závěrečná zpráva strukturována do tří hlavních kapitol: II. A. Přehled studií o metodách vyhodnocování rizika násilí a vražd v partnerských vztazích, II. B. Zpráva o výstupech z výzkumu mapujícího ochranu a bezpečí zvláště ohrožených obětí genderově podmíněného partnerského násilí v osmi zemích, včetně popisu využívání systému MARAC v Anglii a Walesu, II. C. Dostupnost spolehlivých, systematicky shromažďovaných a analyzovaných údajů o genderově podmíněných vraždách/femicidě v partnerských vztazích v rámci Evropy. Poslední část závěrečné zprávy projektu **PROTECT** obsahuje výstupy založené na výsledcích projektu.

Na tomto místě bychom rádi poděkovali všem dvanácti partnerům projektu **PROTECT**, jmenovitě jsou to: Andres Abad (Generální ředitelství pro prevenci genderového násilí a reformy týkající se mládeže, dříve IMRM, Španělsko), Valentina Andrasek (Nezávislý azylový dům pro ženy, Záhřeb, Chorvatsko), Diana Barran (CAADA – Koordinované akce proti domácímu násilí, Velká Británie), Tomás Criado Martín (Dirección General de la Mujer de la Comunidad de Madrid, Španělsko), Walter Dillinger (oddělení Federální policie, Vídeň, Rakousko), Katarína Farkašová (Aliancia žien, Slovensko), Dušana Karlovská (FENESTRA, záujmové združenie žien, Slovensko), Alben Koycheva (Bulharská nadace pro genderový výzkum, Bulharsko), Kornelia Krieger (Poradenské centrum pro ženy Frauenberatungsstelle Osnabrück, Německo), Petra Švecová (ROSA – Centrum pro týrané a osamělé ženy, Česká republika), Angela Romanin (Casa delle Donne per non subire violenza, Itálie), Klara Weiss (Intervenční centrum, Vídeň, Rakousko) – a členkám expertní skupiny: Sonia Chirinos Riviera (Specializovaný soud pro genderové násilí, Madrid, Španělsko), Daniela Gloor (Social Insight, Schinznach-Dorf, Švýcarsko), Carol Hagemann White (Univerzita Osnabrück, Německo), Birgitt Haller (Institut pro výzkum konfliktů, Vídeň, Rakousko), Marianne Hester (Univerzita Bristol, Velká Británie), Amanda Robinson (Univerzita v Cardiffu, Velká Británie) a Renée Römkens (Univerzita Tilburgu, Holandsko) za jejich hodnotné příspěvky a vynikající spolupráci.

B. VÝZNAMOVÝ SLOVNÍK – DEFINICE A ZKRATKY POUŽÍVANÉ V PROJEKTU PROTECT

NÁSILÍ NA ŽENÁCH, DOMÁCÍ NÁSILÍ, NÁSILÍ V PARTNERSKÝCH VZTAZÍCH:

Násilí na ženách v partnerských vztazích / domácí násilí na ženách

= genderově podmíněné násilí ze strany partnera nebo bývalého partnera

Domácí násilí v rámci rodiny

= genderově podmíněné násilí na ženách nebo dívkách ze strany člena rodiny

VRAŽDA (HOMICIDE)¹:

vražda v partnerském vztahu = usmrcení

- současného manžela/manželky, druha/družky, partnera/partnerky
- přítele/přítelkyně nežijícího/nežijící ve společné domácnosti (v heterosexuálním nebo homosexuálním vztahu), včetně usmrcení na první schůzce

¹ Anglický termín homicide pochází z latinského homicidium (homo = člověk, caedo, caedere = řezat, bít, zabít) a obecně označuje usmrcení člověka jiným člověkem. Pro zjednodušení bude v následujícím textu termín homicide překládán jako vražda, a to ve stejném obecném významu (poznámka překladatelky).

- přítele/přítelkyně žijícího/žijící ve společné domácnosti (v heterosexuálním nebo homosexuálním vztahu)
- bývalého manžela/manželky, bývalého druha/družky, bývalého partnera/partnerky, manžela/manželky žijícího/žijící odděleně
- bývalého přítele/přítelkyně nežijícího/nežijící během vztahu ve společné domácnosti (v heterosexuálním nebo homosexuálním vztahu)
- bývalého přítele/přítelkyně žijícího/žijící během vztahu ve společné domácnosti (v heterosexuálním nebo homosexuálním vztahu).

FEMICIDA (FEMICIDE)²:

Genderově podmíněné usmrcení ženy v partnerském vztahu.

TRESTNÉ ČINY PÁCHANÉ „VE JMÉNU CTI“

V projektu **PROTECT** používáme termín trestné činy páchané „*ve jménu cti*“ v uvozovkách proto, abychom poukázali na to, že tyto trestné činy jsou o násilí, nikoli o cti.

DĚTI:

- Genderově podmíněné násilí na ženách v partnerských vztazích je formou násilí na dítěti/dětech; zahrnuje přímé násilí na dětech v rozsahu od mírných forem až po zabití, ale i přítomnost dětí při násilí či fakt, že dítě vyrůstá v rodině, kde dochází k násilí.
- Takové násilí na dětech je formou genderově podmíněného násilí na ženách v partnerských vztazích.
- Týrání dětí v rodině = jakákoli forma fyzického, psychického a sexuálního násilí či zanedbávání rodiči nebo jinou pečující osobou či členem rodiny.

IDENTIFIKACE RIZIK A VYHODNOCOVÁNÍ RIZIK

Identifikace rizik

Postupy používané v rámci organizace k systematické identifikaci žen, které jsou zvláště ohrožené genderově podmíněným násilím.

Vyhodnocování rizik

Průběžné procesy zaměřené na identifikaci rizikových a ochranných faktorů u jednotlivých žen.

MANAGEMENT BEZPEČNOSTI, MANAGEMENT RIZIK:

Management bezpečnosti = je orientován na oběti a zahrnuje.

- individuální, průběžně aktualizovaný bezpečnostní plán.
- bezpečnostní opatření v rámci organizace/instituce zaměřená na klienty a zaměstnance.
- bezpečnost jako manažerský úkol v rámci organizace/instituce.
- modely interdisciplinárního přístupu k managementu bezpečnosti (např. systém MARAC).

Management rizik = vztahuje se k pachateli

- postupy zaměřené na prevenci násilí prostřednictvím ovlivňování rizikových a ochranných faktorů;
- probíhá v rámci jednotlivých organizací, ale i na interdisciplinární úrovni (např. model MAPPAs).

² Anglický termín femicide je odvozen z latiny (femina = žena, caedere = řezat, bít, zabít) a vyjadřuje usmrcení osoby ženského pohlaví. Vzhledem k tomu, že v českém jazyce neexistuje jednoslovný ekvivalent pro anglický termín femicide, bude v tomto textu překládán jako femicida (podobně, jako se v češtině používá např. genocida, suicidum, infanticida atd.), (poznámka překladatelky).

ZVLÁŠTĚ OHROŽENÉ OBĚTI:

Zvláště ohrožené oběti jsou ženy a jejich děti, kterým hrozí

- vražda nebo pokus o vraždu.
- ohrožování zbraní nebo nebezpečnými objekty.
- násilí, které může vyústit v závažné zranění, vyžadující okamžité lékařské ošetření.
- násilí, které vede k opakovaným zraněním, vyhrožování smrtí, závažný a dlouhotrvající nátlak, pronásledování (stalking).
- omezování osobní svobody trvající delší dobu, zotročování, mučení.

POUŽITÉ ZKRATKY:

AVC	(Anti-Violence Centre) - Centrum proti násilí
DA	(Danger Assessment) - Posouzení nebezpečí
DAIP	(Domestic Abuse Intervention Project Duluth Minnesota, USA) - Intervenční projekt proti domácímu násilí, Duluth, Minnesota, USA
DV	(Domestic Violence) - Domácí násilí
IDVA	(Independent Domestic Violence Advisor) - Nezávislá poradkyně pro oběti domácího násilí
IPV	(Intimate Partner Violence) - Násilí v partnerských vztazích
MARAC	(Multi-Agency Risk Assessment Conference) - Interdisciplinární konference zaměřené na vyhodnocování rizik
NGO	(Non-governmental Organisation) - Nestátní nezisková organizace
NRW	(North Rhine-Westphalia) - Severní Porýní – Vestfálsko
RAI	(Risk Assessment Instrument) - Nástroje pro vyhodnocování rizik
SARA	(Spousal Abuse Risk Assessment) - Vyhodnocování rizik partnerského násilí
SPSHRV	(Standards of Protection and Support available to High Risk Victims) - Standardy pro ochranu a podporu zvláště ohrožených obětí
VAW	(Violence Against Women) Násilí na ženách

C. SPOLEČNÁ SETKÁNÍ PARTNERSKÝCH ORGANIZACÍ A EXPERTNÍ SKUPINY

Za účelem získání poznatků o specifických modelech vyhodnocování rizik používaných v různých zemích Evropské unie (např. model komplexního zákona o genderovém násilí ve Španělsku, anglické modely práce nezávislých poradkyň pro oběti domácího násilí a model MARAC či rakouský model ochrany a pomoci obětem) se uskutečnila tři setkání partnerských organizací a expertní skupiny (Viedeň, 22. - 25. březen, Madrid, 26. - 28. květen, Bristol, 27. - 29. říjen). Partneři projektu a členky expertní skupiny tak mohli diskutovat o silných, případně i slabých stránkách jednotlivých modelů a hovořit o problematice sdílení citlivých informací v rámci interdisciplinární spolupráce. Vzájemný dialog byl rozšířen přizváním mezinárodních odborníků a zástupců institucí odpovědných za ochranu obětí násilí, jejichž praktické zkušenosti přispěly k bohaté diskuzi. Díky této mezinárodní výměně zkušeností bylo zvýšeno povědomí o významu specifické a systematické ochrany žen a dětí, ohrožených zvláště závažnými formami partnerského násilí.

V rámci tří denních setkání partnerských organizací a expertní skupiny byl vždy do programu zařazen také den pro odbornou veřejnost, kterého se účastnili kromě zástupců partnerských organizací a členů expertní skupiny také místní politici, vedoucí pracovníci policie, zástupci soudního systému, ženských organizací poskytujících služby pro oběti násilí, odborníci z řad zdravotníků, zástupci měst a obcí. Prostřednictvím otevřeného dne tak bylo do každého setkání partnerských organizací a expertní skupiny zapojeno 35 – 40 odborníků na vedoucích pozicích, kteří pak dále poskytli informace a odborné materiály svým kolegům a podřízeným, poskytujícím přímé služby pro oběti násilí. Zbývající den a půl byl určen pouze pro partnery projektu **PROTECT** a členy expertní skupiny, jelikož cílem byla reflexe výsledků otevřeného dne a diskuze o dalších krocích projektu.

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

Společná setkání partnerských organizací a expertní skupiny tak nabídla platformu pro diskutování definic, možných vysvětlení, příčin a rizikových faktorů v oblasti závažného genderově podmíněného násilí v partnerských vztazích. Zástupci organizací a institucí pracujících v oblasti prevence násilí, odborníci z klíčových institucí odpovědných za ochranu a podporu obětí, zástupci relevantních správních orgánů a odborníci z týmu projektu **PROTECT** si tak mohli vyměnit znalosti a praktické zkušenosti v oblasti identifikace a managementu rizikových faktorů a vypracovat návrhy efektivní prevence závažných trestných činů a ochrany zvláště ohrožených obětí.

Na každém setkání partnerských organizací a expertní skupiny byly v informačním stánku k dispozici vybrané publikace a informační materiály vztahující se k problematice ochrany zvláště ohrožených obětí. Jednotlivým organizacím tak byly za účelem zkvalitnění postupů týkajících se bezpečnosti obětí poskytnuty modely a nástroje k vyhodnocení rizik a sestavení bezpečnostního plánu.

Společná setkání partnerských organizací a expertní skupiny se ukázala díky propojení různých zkušeností a pohledů jako cenná metoda pro získávání informací a zároveň podpořila diskuzi o různých přístupech ke zkvalitňování ochrany a podpory obětí ohrožených zvláště závažnými formami genderově podmíněného násilí.

Příspěvky prezentované na těchto setkáních jsou zahrnuty do závěrečné výzkumné zprávy a navíc shrnuty v podrobných zprávách o jednotlivých setkáních partnerských organizací a expertní skupiny, které jsou dostupné na internetových stránkách **WAVE**.

D. PROTECT ONLINE INFORMAČNÍ CENTRUM

Na internetových stránkách evropské sítě **WAVE** bylo v rámci projektu **PROTECT** zřízeno online informační centrum, které vedle základních informací o projektu **PROTECT** a projektových aktivitách poskytuje také prostor pro sdílení informací mezi zúčastněnými partnery projektu a širokou veřejností.

PROTECT online informační centrum obsahuje výsledky projektu, jako jsou např. programy a detailní zprávy ze všech tří setkání partnerských organizací a expertní skupiny, které se konaly ve Vídni, Madridu a Bristolu, stejně jako závěrečnou výzkumnou zprávu projektu **PROTECT**, která je na internetových stránkách dostupná v osmi jazycích - angličtině, němčině, španělštině, češtině, slovenštině, italštině, francouzštině a bulharštině.

Online informační centrum také usnadňuje přístup k dalším materiálům. Pro odborníky z praxe, výzkumné pracovníky i zástupce státní správy je zde k dispozici množství pečlivě vybraných publikací, týkajících se ochrany zvláště ohrožených obětí genderově podmíněného násilí.

PROTECT online informační centrum poskytuje informace o nástrojích pro vyhodnocování rizik a sestavování bezpečnostního plánu a šíří výsledky projektu nejen mezi partnery projektu a odborníky, kteří se zúčastnili jednoho ze tří pracovních setkání v Rakousku, Španělsku a Velké Británii, ale i mezi všechny členské organizace sítě **WAVE**, což zahrnuje více než 4 000 ženských neziskových organizací (jako např. SOS linky pro ženy, azylové domy pro ženy a poradenská centra pro ženy) ve 47 evropských zemích. Internetové stránky **WAVE** jsou průměrně navštěvovány 50 000 - 90 000 krát za měsíc, čímž je zajištěno rozsáhlé šíření výsledků projektu.

II.

A. PŘEHLED O METODÁCH VYHODNOCOVÁNÍ RIZIKA NÁSILÍ A VRAŽD V PARTNERSKÝCH VZTAZÍCH

Násilí na ženách v partnerských vztazích je velmi častý jev, který má různé formy (psychické a fyzické, sexuální nebo jen psychické násilí) a důsledky (modřiny, tržné rány, zlomeniny, vážná zranění, zabití) a proto má každý případ jinou prognózu (Echeburúa a kol., 2009). V Kanadě tvoří případy násilí v partnerských vztazích většinu (>80%) všech násilných trestných činů ohlášených na policii (Kropp, Hart, 2000). Ve Španělsku je obětí násilí v partnerských vztazích 3,6% - 9,6% žen starších 18 let a 60-70 žen je tam každý rok svým partnerem zavražděno (Echeburúa a kol., 2009). Ve Spojených státech je podle Doplnujících záznamů o vraždách (*Supplemental Homicide Records, SHR*) nejméně 30% všech zavražděných žen zabito svým současným nebo bývalým partnerem. Poté, co byly při přepočítání odstraněny chyby v klasifikaci, vzrostlo toto číslo na 40% až 50 % (Roehl a kol., 2005). Ve Švédsku je na policii každoročně ohlášeno v průměru 22 000 případů útoku na ženy (Švédsko má cca 9 mil. obyvatel). Téměř 80 % všech násilných trestných činů na ženách je ve Švédsku spácháno osobou, kterou oběť zná (Belfrage, 2008).

Případy závažného násilí a vražd v partnerských vztazích mají obvykle historii předchozích útoků a jsou tak posledními články řetězce násilného chování pachatele. Násilí v partnerských vztazích je obvykle opakující se trestný čin stejného pachatele vůči stejné oběti s tendencí eskalace v průběhu trvání vztahu. Je známo, že riziko závažného násilí a zabití může narůstat, pokud se oběť pokouší vztah ukončit nebo od partnera odejít (Roehl a kol., 2005). Mnoho obětí a pachatelů bylo již před závažným napadením v kontaktu s některou z institucí zabývajících se problematikou domácího násilí (policie, zdravotnická zařízení, poradny apod.), což znamená, že potenciální oběť a pachatel jsou těmito institucím známi. Tato situace je naprosto rozdílná od jiných forem násilí či vydírání (kdy oběť pachatele nezná, nebo např. u sexuálních deliktů, kdy dopředu nevíme, kdo se stane obětí) a poskytuje nám tak jedinečnou možnost ochrany oběti.

Sharps a kol. (2001) zjistili, že 74% z 239 žen zavražděných jejich partnerem a 88% obětí pokusu o vraždu vyhledalo během posledního roku před incidentem lékařské ošetření v důsledku napadení partnerem, což poukazuje na to, že tyto trestné činy lze do jisté míry předvídat. Je však nezbytné mít k dispozici nástroje, které by nám umožnily vyhodnotit individuální míru rizika, ve kterém se ohrožená žena nachází. Všechny instituce, které přicházejí do kontaktu s oběťmi partnerského násilí (zdravotníci, policie, soudní systém, sociální služby) by měly mít na paměti „povinnost chránit“ stejně jako povinnost varovat (Campbell, 1994, Roehl a kol., 2005). Všechny tyto instituce mají odpovědnost za rozhodnutí, jaká opatření budou směřována vůči pachateli a jakým způsobem bude zajištěno bezpečí oběti. Proces vyhodnocování rizik (*risk assessment*) může jednotlivým institucím v tomto ohledu velmi pomoci.

Proces vyhodnocování rizik může pomoci také oběti lépe si uvědomit riziko, ve kterém se nachází a získat realističtější pohled na nebezpečí, které jí hrozí (Roehl a kol., 2005). I navzdory důkazům, že právě oběti jsou schopny velmi správně odhadnout skutečnou míru nebezpečí jejich situace, Campbell ve své studii uvádí, že pouze asi polovina žen, které se staly obětí vraždy nebo pokusu o vraždu ze strany svého partnera, správně vyhodnotila hrozící riziko (Campbell a kol., 2003).

1. SOUČASNÉ POZNATKY V OBLASTI PŘEDPOVÍDÁNÍ MÍRY NEBEZPEČNOSTI NÁSILÍ V PARTNERSKÝCH VZTAZÍCH - METODY A VÝZKUM

Vyhodnocování rizika násilí je proces identifikace rizikových a ochranných faktorů pro výskyt násilí. Riziko násilí v sobě zahrnuje mnoho aspektů a při jeho odhadu proto musíme zvažovat také jeho povahu, závažnost, četnost nebo trvání, včetně nebezpečí jeho opakování (Hart, 2008).

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

Ve srovnání s vyhodnocováním rizika pro recidivu sexuálních, násilných a jiných trestných činů existuje v oblasti vyhodnocování rizik pro násilí v partnerských vztazích poměrně málo empirických studií (Hanson a kol., 2007, Roehl a kol., 2005). Přehledová studie Duttona a Kroppa (2000) popisuje *“úroveň vědy a praxe v oblasti odhadu rizika partnerského násilí stále ještě v plenkách”* (str. 178).

V oblasti partnerského násilí jsou používány záznamové archy vytvořené tak, aby pomohly specialistům při jejich odborném posuzování rizika. Při sestavování bezpečnostního plánu s oběťmi jsou používány dotazníky, klinické rozhovory, intuice i formální nástroje identifikující přítomné formy násilí. Jak shrnuje Hanson a kol. (2007) ve své meta-analytické studii, nejčastěji používanými přístupy k vyhodnocování rizik v oblasti partnerského násilí jsou hodnocení partnera (oběti), škály rizika partnerského násilí (standardizované testy i strukturované odborné hodnocení) a škály určené k odhadu rizika recidivy násilných činů nebo recidivy obecně.

V současné době bylo vyvinuto několik nástrojů k identifikaci případů, kdy může dojít k závažnému násilí až zabití. Jak zmiňuje Roehl a kol. (2005), je důležité přizpůsobit jednotlivá opatření míře nebezpečí tak, aby byla tato opatření účinná. U některých z těchto nástrojů byla nedávno publikována data o jejich prediktivní validitě.

1.1. ROZDÍLY MEZI NÁSTROJI PRO VYHODNOCOVÁNÍ RIZIKA

A) Hodnocení rizika opakování násilí vs. hodnocení rizika vraždy v partnerských vztazích

Přestože se rizikové faktory pro opakování se násilí a případy vražd do jisté míry překrývají, existují určité rozdíly v jejich stupni a způsobu provedení (např. zneužívání návykových látek nebo týrání v dětství jsou spíše rizikové faktory pro opakované násilí, zatímco sebevražedné tendence pachatele či vlastnictví zbraně ukazují spíše na riziko vraždy/zabití oběti), (Roehl a kol., 2005). Riziko opakování násilí v partnerských vztazích je možné předpovědět přesněji, jelikož se v populaci vyskytuje častěji (cca v 25%-30% případů partnerského násilí) než případy vražd v partnerských vztazích (cca 0,04 % případů partnerského násilí), (Campbell a kol., 2009; Dutton, 2008). Některé nástroje byly vytvořeny explicitně k předpovědi rizika vraždy nebo násilí s následkem smrti v situacích partnerského násilí, např. metody Posouzení rizika - *Danger Assessment (DA)* a MOSAIC-20. Jiné jsou určeny k předpovědi rizika opakování násilí, např. metody Hodnocení rizika násilí v partnerských vztazích - *Spousal Assault Risk Assessment (SARA)*, Ontarijský dotazník pro vyhodnocení rizika domácího násilí - *Ontario Domestic Assault Risk Assessment (ODARA)*, Dotazník na domácí násilí: vyhodnocení rizik a potřeb - *Domestic Violence Inventory: Risk and Needs Assessment (DVI)*, Kingstonský dotazník pro detekci domácího násilí - *Kingston Screening Inventory for Domestic Violence (K-SID)*. Některé nástroje si kladou za cíl předvídat obojí, např. Škála předpovídání rizika závažného partnerského násilí - *Severe Intimate Partner Violence Risk Prediction Scale (SIVIPAS)*, (Roehl a kol., 2005, Hilton a kol., 2008, Echeburúa a kol., 2009).

B) Nástroje klinického hodnocení vs. standardizované matematicko-pravděpodobnostní nástroje pro hodnocení

Roehl a kol. (2005) definují standardizované matematicko-pravděpodobnostní nástroje pro hodnocení jako nástroje, které „poskytují empiricky podložené vážené skóre, které v reprezentativních vzorcích odrážejí výskyt predikujících proměnných, jež jsou ve vztahu se sledovanými kritérii“ (str. 6). Podle Harta (2008) existují nejméně dva způsoby rozhodování na základě standardizovaného matematicko-pravděpodobnostního přístupu. Jedním z nich jsou standardizované psychologické testy, druhým typem je využití metod standardizovaného matematicko-pravděpodobnostního vyhodnocení rizika, jejichž účelem není, na rozdíl od psychologických testů, měřit, ale předpovídat výskyt budoucích událostí.

Hanson a kol. (2007) podávají vysvětlení rozdílu mezi standardizovanými matematicko-pravděpodobnostními škálami a klinickým/strukturovaným odborným hodnocením. Při použití standardizovaných matematicko-pravděpodobnostních škál hodnotitel mechanicky kombinuje jednotlivá hodnocení rizikových faktorů do celkového skóru (např. u nástrojů ODARA,

K-SID). Při strukturovaném odborném hodnocení hodnotitel obdobně kombinuje jednotlivá hodnocení rizikových faktorů na strukturovaném seznamu, ale konečné vyhodnocení rizika je ponecháno na jeho odborném uvážení (např. metoda SARA).

Při strukturovaném odborném hodnocení je rozhodovací proces podpořen pokyny, které definují posuzované riziko, doporučují, jaké informace a jakým způsobem by měly být shromážděny a určují základní rizikové faktory. Nestrukturované odborné hodnocení je proces, který můžeme charakterizovat jako „*intuitivní*“ či „*experimentální*“. Z historického hlediska je to nejčastěji používaný způsob posuzování rizika násilí, je orientován vždy na konkrétní osobu a soustředí se na individuální aspekty každého případu, avšak existuje jen málo důkazů, že tato intuitivní rozhodnutí dosahují mezi odborníky stejné úrovně a srovnatelných výsledků. Dalším typem odborného hodnocení je anamnestické hodnocení rizik, které bývá obecně jen málo strukturované (Hart, 2008).

C) Rozdíly vzhledem k primárnímu zdroji informací

Rozdíly mezi jednotlivými nástroji existují také vzhledem k primárnímu zdroji informací. Tím může být pachatel (např. u metody DVI), oběť (např. u metody DA) nebo jiný zdroj informací, (např. policejní záznamy, trestní rejstřík apod.). Rozdíly existují také v tom, pro koho jsou informace určeny, kdo je bude využívat (zda oběť, organizace poskytující pomoc obětem, probační a mediační služba, soudní systém atd.).

Jak upozorňuje Roehl a kol. (2005), s vyhodnocováním rizika násilí v partnerských vztazích souvisí řada etických a empirických otázek. Pro relativně nízkou míru výskytu vražd v důsledku partnerského násilí je tento jev ze statistického hlediska zvláště obtížně předvídatelný. Specifickým aspektem predikce je v případech partnerského násilí to, že předmětem zájmu se stává konkrétní oběť, nikoli celá populace, jak je tomu v případech odhadu rizika pro sexuální násilí či násilí ze strany duševně nemocných osob. Znalost identity potenciální oběti umožňuje, aby se zajištění bezpečí oběti stalo prvořadým cílem a povinností všech institucí poskytujících služby obětem násilí. Kromě toho, sama potenciální oběť vnímá a odhaduje riziko nebezpečí, které jí ze strany pachatele hrozí a tento odhad může být přesnější, než jakýkoli nástroj nebo odborné posouzení.

1.2. ODHAD RIZIKA PROVÁDĚNÝ OBĚTÍ SAMOU

Roehl a kol. (2005) uvádí, že současné studie zabývající se odhadem rizika pro opakování násilí v partnerském vztahu považují vnímání a vyhodnocení tohoto rizika provedené obětí samou za velmi významné. Weisz a kol. (2000) zjistili, že odhad rizika prováděný obětí samou předpovídal opakování násilí ve vztahu nejpřesněji, z prognostického hlediska dokonce lépe, než kterákoli z 10 položek metody DA. K obdobným závěrům došli také Goodman a kol. (2001), kteří ve své studii na vzorku 92 žen zjistili, že výsledky odhadu provedeného obětí samou byly pro předpověď opakování násilí vůbec nejpřesnější. Heckert a Gondolf (2004) došli při analýze dat ze souboru 499 mužů (kteří se účastnili programu pro pachatele) a jejich partnerek k závěru, že oběti samy byly schopny odhadnout riziko opakování násilí přesněji než metody SARA a K-SID, avšak už ne tak přesně jako simulovaná verze metody DA. Nejlepším modelem tak byla kombinace metody DA s odhadem provedeným obětí. Jakkoli se ukazuje, že oběti partnerského násilí jsou schopny velmi dobře vyhodnotit riziko, které jim hrozí, podle studie vražd žen v 11 městech v USA (Campbell, 2003) pouze 47 % zavražděných žen a 54% žen, které přežily pokus o vraždu ze strany jejich partnera přesně vyhodnotilo, že je jejich partner schopen je zabít (Roehl a kol., 2005).

2. RIZIKOVÉ FAKTORY

Mnoho studií si klade za cíl identifikovat rizikové faktory spojené s násilím v partnerských vztazích. Některé studie popisují rizikové faktory, které odlišují násilné partnery od těch, kteří se násilí nedopouštějí; jiné podávají výčet faktorů spojených s rizikem opakování násilí ve vztahu a/nebo s mírou závažnosti těchto útoků (riziko zabití). Kropp (2008) uvádí, že mezi

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

studiemi panuje ve vztahu k důležitým faktorům posuzovaným při vyhodnocování rizika opakování násilí značná shoda. Tyto rizikové faktory můžeme kategorizovat mnoha způsoby. Můžeme rozlišovat rizikové faktory na straně pachatele (např. obecně antisociální chování, negativní postoje vůči ženám, duševní poruchy či poruchy osobnosti, problémy se zneužíváním návykových látek apod.) a rizikové faktory na straně oběti (např. ne/dostatek podpory z okolí, ne/dostupnost podpůrných služeb pro oběti, otázky týkající se dětí, zaměstnanost a finanční situace apod.). Existují také rizikové faktory vztahující se k historii násilí ve vztahu a stabilitě vztahu (např. rozchod).

Grann a Wedin (2002) se ve své studii zabývali identifikací rizikových faktorů recidivy u skupiny pachatelů partnerského násilí a u skupiny vražd, kteří zabili svou partnerku. Na základě spisové dokumentace zpětně vyhodnotili pomocí metody SARA 88 případů partnerského násilí a vražd. Takto získané výsledky byly korelovány s výsledky dalších metod (počet předchozích odsouzení, PCL-R, H-10, VRAG) a byly tak stanoveny indikátory rizika budoucího násilí, přičemž Pearsonův korelační koeficient se pohyboval v rozmezí od 0,30 do 0,60, což jsou podobné výsledky, jaké uvádějí ve své studii i Kropp a Hart (2000). Ti zjistili, že některé položky obsažené v metodě SARA byly ve statisticky významném vztahu ke zvýšenému riziku recidivy (jednalo se zejména o položky: předchozí porušení podmíněného propuštění či soudního dohledu, porucha osobnosti spojená s hněvem, impulzivitou nebo výkyvy v chování a extrémní minimalizace či popírání historie násilí ve vztahu). V souladu s těmito zjištěními považují předchozí fyzické útoky, stejně jako porušení zákazu kontaktu či minimalizaci a popírání historie násilí ve vztahu za rizikové faktory pro recidivu násilí také Grann a Wedin (2002). Tito autoři dále zjistili, že pro vyhodnocení dalšího rizika násilí poskytla nejhodnotnější informace 2. část metody SARA (tj. ta, která obsahuje položky, jež se specificky zabývají rizikem partnerského násilí).

Campbell a kol. (2003) provedli v 11 městech v USA studii, jejímž cílem bylo identifikovat a pojmenovat rizikové faktory pro femicidu v násilných vztazích. Výzkumný vzorek tvořilo 220 případů vražd žen, 143 případů pokusu o vraždu (ty byly do studie přidány později) a kontrolní vzorek 343 případů násilí na ženách. Ze záznamů o případech vražd byly vybrány ty, které splňovaly požadavky pro zařazení do studie. Z těchto záznamů byly identifikovány alespoň dvě osoby, které mohly ve studii zastupovat zavražděnou oběť, tj. osoby, které ji znaly a měly informace o vztahu oběti a pachatele. Tyto zastupující osoby byly kontaktovány, a pokud souhlasily a splňovaly požadavky studie, byl s nimi proveden rozhovor. Případy pokusů o vraždu byly vyhledány v policejních záznamech a databázích azylových domů a nemocnic.

V souladu s cíli studie její výsledky potvrdily, že existují identifikovatelné rizikové faktory pro femicidu v násilných partnerských vztazích. Multivariační analýza ukázala, že rizikové faktory (předcházející vlastnímu incidentu) spojené se zvýšeným rizikem femicidy zahrnují přístup pachatele ke zbraní, předchozí ohrožování zbraní, přítomnost nevlastního dítěte v rodině a rozchod, zejména jedná-li se o kontrolující typ partnera. Fakt, že spolu partneři nikdy nežili ve společné domácnosti a předchozí zatčení za domácí násilí naopak riziko vraždy snižovaly. Za významné rizikové faktory při vlastním incidentu byly shledány odchod oběti k jinému partnerovi a pachatelovo běžné používání zbraně. Další významné rizikové faktory zahrnovaly nebezpečné pronásledování (*stalking*), nucení k sexu a týrání oběti v době těhotenství.

Zhruba polovina obětí (54% zavražděných žen a 45% žen, které přežily pokus o vraždu) nevyhodnotila správně riziko, ve kterém se nacházejí – tedy to, že je jejich partner schopen pokusit se je zabít nebo že je zabije.

Ve 32 % případů byla vražda ženy následována sebevraždou pachatele. Jako rizikové faktory pro vzorec vražda – sebevražda lze označit výhrůžky pachatele, že spáchá sebevraždu a historii duševních poruch u pachatele. Výskyt byl vyšší u manželských párů a ve vyšších vzdělanostních vrstvách (avšak i zde se jako další rizikový faktor ukazuje nezaměstnanost).

Nejčastěji uváděným rizikovým faktorem pro vraždu v partnerských vztazích je podle odborných studií předchozí násilí ve vztahu (vyskytovalo se v 67% - 80% případů vražd), (Campbell a kol., 2009). Studie rizikových faktorů násilné smrti žen, ke které došlo doma, uvádí že se zvýšeným rizikem vraždy souvisí duševní porucha pachatele, zneužívání návykových látek, předchozí záznamy v trestním rejstříku a přítomnost střelných zbraní v domácnosti (Bailey a kol., 1997).

Studie rizikových faktorů vražd u těhotných žen (Decker a kol., 2004) ukázala, že nejfrekventovanějšími rizikovými faktory byly: pachatelova závislost na drogách (60%) a žárlivost spojená s násilnými projevy (58%). Snider a kol. (2009) identifikovali následujících 5 otázek (rizikových faktorů), obsažených v metodě DA, které nejlépe předpovídaly závažné násilí a potenciálně smrtelné útoky: zvýšený výskyt a brutalita fyzického násilí, používání zbraně a ohrožování zbraní, vlastní hodnocení oběti, že je pachatel schopen ji zabít, fyzické násilí v době těhotenství a trvalá žárlivost pachatele nebo žárlivost spojená s násilnými útoky.

Také Robinson (2006) ve své studii uvádí žárlivost a kontrolující chování jako závažné rizikové faktory. U žárlivých a kontrolujících pachatelů se navíc častěji vyskytovaly následující charakteristiky: záznam v trestním rejstříku, v minulosti již způsobili oběti zranění, měli další přitěžující problémy, vyhrožovali oběti zabitím, škrtili ji a vyhrožovali sebevraždou.

Z hlediska rizika závažného násilí a zabití je za podstatný rizikový faktor pokládán rozchod partnerů. Vyhodnocení míry závažnosti rozchodu jako rizikového faktoru je úzce spojeno s otázkou kontaktu pachatele s dětmi, jelikož ten může poskytovat příležitost pro pokračování či eskalaci násilí. To potvrzuje i výzkum provedený ve Velké Británii, podle kterého pokračovalo násilí a obtěžování i po odchodu od násilného partnera u 75% žen z výzkumného vzorku a kontakt pachatele s dětmi se stal zvláště zranitelným místem pro děti i jejich matky (Humphreys a kol., 2003).

V rámci modelu Metropolitní policie SPECCS - Identifikace, vyhodnocení a management rizik domácího násilí (Humphreys a kol., 2005) bylo identifikováno následujících šest významných rizikových faktorů: rozchod (kontakt s dětmi), těhotenství, eskalace násilí, kultura, pronásledování (*stalking*) a sexuální násilí. Policisté by podle tohoto modelu měli zvážit a vyhodnotit také dalších šest rizikových faktorů (týrání dětí, týrání zvířat, přístup ke zbraním, sebevražedné tendence oběti nebo pachatele, problémy s alkoholem a drogami, žárlivost a kontrolující chování, vyhrožování zabitím a psychické problémy). Model SPECCS v sobě zahrnuje tři stupně – prvním stupněm je prvotní reakce policie a šetření incidentu domácího násilí na místě, druhým stupněm je vyhodnocení rizika, které je založeno na zhodnocení 6 + 6 rizikových faktorů zmíněných výše a třetí stupeň v sobě zahrnuje komplexnější vyhodnocení rizika na základě všech dostupných informací a plánování dalších kroků v rámci daného případu.

Echeburúa a kol. (2009) zkoumali ukazatele rizika femicidy a závažného násilí v partnerských vztazích s cílem vytvořit nový nástroj, kterým by bylo možné tyto jevy předpovídat. Tento nástroj sestává z položek, které úzce souvisejí se závažnými formami partnerského násilí a je založen na klinické zkušenosti autorů, na přehledu existujících studií v dané oblasti a návrzích policejních důstojníků. Výpočtem schopnosti jednotlivých položek rozlišovat mezi pachateli závažného a méně závažného násilí byla z původní 58 položkové škály odvozena 20 položková škála (hodnocená 0 nebo 1 bodem). Reliabilita³ testu byla na celkovém vzorku účastníků studie (pachatelé závažného a méně závažného násilí, N=1081) prověřena pomocí koeficientu vnitřní konzistence testu (Cronbachovo alfa), jehož výsledná hodnota byla 0,71. Z hlediska validity⁴ se ukázalo, že škála adekvátně rozlišuje mezi zmíněnými skupinami pachatelů a to ve výsledném skóru i v každé položce zvlášť. Autoři si navíc všimli, že pět položek (položky č. 8 – zbraně, č. 9 – úmyslná zranění, č. 11 – žárlivost, č. 17 – omlouvání násilí, č. 18 - vyhrožování zabitím) je zvláště významných při predikci závažného násilí, jelikož zkoumané skupiny vykazovaly v jejich výsledcích rozdíl více než 19,5 bodu (d index).

Po prověření možných variant hraničních skóre byly stanoveny tři stupně rizika závažného násilí: nízké (0-4 body), střední (5-9 bodů) a vysoké (10-20 bodů).

Autoři ve své studii dále poukazují na to, že oběti i pachatelé ze skupiny, kde docházelo k závažnému násilí, byli častěji imigranti a zahrnují proto tento status jako rizikový faktor.

³ Reliabilitou se rozumí spolehlivost, s níž test měří to, co měří (pozn. překladatelky).

⁴ Validita (platnost) vyjadřuje, do jaké míry test skutečně měří to, co jsme chtěli zjistit (pozn. překladatelky).

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

3. PŘEHLED NÁSTROJŮ PRO VYHODNOCOVÁNÍ RIZIKA NÁSILÍ A VRAŽD V PARTNERSKÝCH VZTAZÍCH

Ve studiích, jejichž přehled uvádíme v této zprávě, byly popsány následující metody vyhodnocování rizika (viz Tab. 1). Jako základ byla použita tabulka uvedená ve studii Roehla a kol. (2005), kterou jsme doplnili o další metody.

Tabulka 1 – Přehled nástrojů pro vyhodnocování rizika násilí a vražd v partnerských vztazích

METODA	POPIS	ZPŮSOB VYHODNOCENÍ	PRIMÁRNÍ ÚČEL POUŽITÍ METODY
Posouzení nebezpečí (Danger Assessment) Používaná zkratka: DA (Campbell, 1986, 1995, 2003)	Kalendář, do kterého je zaznamenávána frekvence a závažnost násilí za poslední rok a 20 otázek na přítomnost rizikových faktorů (odpovědi ano/ne). Skórování: celkem lze dosáhnout 3-40 bodů, celkový počet bodů spadá do jedné ze čtyř kategorií hodnocení rizika (proměnlivé, zvýšené, vážné a extrémní).	Rozhovor s obětí, obvykle prováděný poradkyní pro oběti násilí. Kalendář vyplní oběť také ve spolupráci s poradkyní.	Vyhodnocení rizika zvláště závažného násilí a rizika zabití za účelem edukace oběti, zvýšení jejího povědomí o hrozícím riziku, sestavení bezpečnostního plánu a doporučení vhodných služeb a následných kroků.
Krátké hodnocení rizika pro zdravotníky na odděleních pohotovosti (Brief Risk Assessment for the Emergency Department) (Snider, Webster, O'Sullivan & Campbell, 2009)	Zkrácená verze metody Posouzení nebezpečí (Danger Assessment, DA), obsahující 5 otázek. Kladné odpovědi na jakékoli 3 otázky poukazují na 83% riziko závažného útoku/napadení.	Rozhovor s obětí prováděný zdravotnickým personálem na odděleních pohotovosti či traumatologie.	Nástroj byl vyvinut speciálně pro zdravotníky pracující na pohotovosti a slouží k identifikaci obětí s nejvyšším rizikem závažných zranění či potenciálně smrtelného útoku.
DV-MOSAIC (Gavin de Becker & Associates, 2001)	Počítačová metoda obsahující 46 otázek na rizikové a ochranné faktory. Bodování: Program vypočítá skóre rizika v rozmezí 1-10 a chybějící data (IQ skóre).	Po provedení rozhovoru s obětí, případně i pachatelem a zhodnocení trestních záznamů a policejních zpráv zadá pověřený pracovník soudu odpovědi do systému.	Posuzuje bezprostřední a krátkodobou hrozbu vážného domácího násilí, které by mohlo skončit smrtí oběti. Cílem je zvýšení povědomí oběti o hrozícím riziku, vytvoření bezpečnostního plánu, další vyšetřování a návazné trestně právní opatření.

METODA	POPIS	ZPŮSOB VYHODNOCENÍ	PRIMÁRNÍ ÚČEL POUŽITÍ METODY
Hodnocení rizika násilí v partnerských vztazích (Spousal Assault Risk Assessment) Používaná zkratka: SARA (Kropp, Hart, Webster & Eaves, 1994, 1995, 1998)	20 otázek rozdělených do 4 skupin. Existují 4 různé přístupy k bodování (vyhodnocování), např. bodování každé z 20 položek v rozmezí 0-2 bodů nebo započítávání položky (1 bod), pokud je daný rizikový faktor přítomen + prostor pro hodnotitele, který může přidat "další důvody", které mohou být také započítány do celkového skóre.	Hodnotitel by měl využít co největší množství zdrojů informací, včetně rozhovoru s obětí, pachatelem, doplňující policejní a trestní záznamy a další dostupné standardizované nástroje.	Vytvořen k vyhodnocování rizika opakování partnerského násilí pro pracovníky trestně právního systému. Autoři jej doporučují používat jako jednu z metod při podrobnějším vyhodnocování rizik v kontextu soudních a probačně mediačních rozhodnutí.
Stručný formulář pro hodnocení rizika násilí v partnerských vztazích (Brief Spousal Assault Form for the Evaluation of Risk) Používaná zkratka: B-SAFER (Kropp, 2008, Belfrage, 2008)	Zkrácená verze metody SARA, která obsahuje 10 rizikových faktorů rozdělených do 2 částí. První část (partnerské násilí) zahrnuje 5 faktorů souvisejících s historií násilí ve vztahu, druhá část (psychická seberegulace) obsahuje 5 faktorů souvisejících s historií psychického a sociálního fungování pachatele. Konečné hodnocení rizika je rozděleno do 3 kategorií (nízké, střední nebo vysoké riziko).	Po zhodnocení všech 10 rizikových faktorů by měl hodnotitel provést posouzení míry rizika a doporučit způsoby jeho zvládnutí (minimalizace). K tomu má k dispozici „Definici rizikových faktorů“, polostrukturovaný rozhovor s obětí a „Doporučené strategie zvládnutí rizik“.	Zkrácená, zjednodušená a přepracovaná verze metody SARA určená pro policii. Proto oproti původní verzi neobsahuje část hodnotící duševní stav (zdraví) pachatele. 3 dimenzionální hodnocení rizika umožňuje vyhodnotit nejen riziko pro opakování násilí, ale také míru závažnosti možné recidivy. Jak podotýká Winkel (2008), v kontextu podpory obětí může B-SAFER sloužit i jako nástroj pro zvýšení uvědomění oběti ohledně rizika opakování násilí a podpořit tak její preventivní chování.
Dotazník na domácí násilí – vyhodnocení rizik a potřeb (Domestic Violence Inventory – Risk and Needs Assessment) Používaná zkratka: DVI (www.riskandneeds.com)	Dotazník obsahuje 7 škál včetně škály pravdomluvnosti, škály pro závislost na drogách a alkoholu, škály sklonu k násilí a škály pro identifikaci potřeb terapie a jiné léčby. Vyplnění dotazníku trvá 30-35 minut. Celkový skóre může spadat do kategorie nízkého, středního, zvýšeného či vážného rizika.	Dotazník je strukturován tak, aby jej mohl pachatel vyplnit samostatně.	Cílem není jen vyhodnocení rizika opakování násilí, ale také vyhodnocení potřeby terapie či jiné léčby pachatele.

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

METODA	POPIS	ZPŮSOB VYHODNOCENÍ	PRIMÁRNÍ ÚČEL POUŽITÍ METODY
Kingstonský dotazník pro detekci domácího násilí (Kingston Screening Instrument for Domestic Violence) Používaná zkratka: K-SID (Gelles, 1998)	Obsahuje 10 otázek na rizikové faktory, u každé otázky je na výběr ze 2 až 3 odpovědí. Obsahuje také škálu posuzující ekonomický status pachatele (míru chudoby). Skórování: Riziko je vyjádřeno na škále od 0 do 10, přičemž výsledné hodnocení spadá do jedné ze 4 kategorií (nízké, střední, vysoké a velmi vysoké riziko).	Na otázky v dotazníku odpovídá pracovník probační a mediační služby, případně jiný soudní úředník na základě rozhovoru s pachatelem a obětí a po prostudování policejních záznamů pachatele.	Vyhodnocení rizika recidivy násilí pro účely rozhodování o formě trestu pro pachatele. Používá se také při rozhodování o podmínečném propuštění, vydání ochranných opatření jako např. zákaz přiblížení nebo pro potřeby probační a mediační služby.
Nástroj pro detekci domácího násilí (Domestic Violence Screening Instrument) Používaná zkratka: DVSI (Williams & Houghton, 2004)	12 otázek, které je možno ohodnotit 0 – 3 body, otázky se zaměřují zejména na předchozí násilné chování pachatele, ne/zaměstnanost a některé další rizikové faktory. Skórování: celkové bodové hodnocení může být v rozmezí 0 – 30 bodů, výsledek spadá do jedné ze dvou kategorií (nízké riziko, vysoké riziko).	Dotazník je vyplňován pracovníkem probační a mediační služby, případně jiným soudním úředníkem na základě rozhovoru s pachatelem a dostupných trestních záznamech.	Vyhodnocuje riziko recidivy pro účely probační a mediační služby, trestních soudů a pro přijímání dalších rozhodnutí týkajících se pachatele.
Ontarijský dotazník pro vyhodnocení rizika domácího násilí (Ontario Domestic Assault Risk Assessment) Používaná zkratka: ODARA (Hilton, Harris, Rice, Houghton, Eke, 2008)	Obsahuje 13 položek, některé z nich jsou specifické pro oblast násilí ve vztazích, jiné jsou zaměřeny na riziko antisociálního chování obecně.	Předpovídá riziko recidivy na základě informací, které mohou získat zasahující policisté přímo na místě.	Standardizovaný matematicko-pravděpodobnostní přístup k vyhodnocování rizika pro recidivu násilí na ženách v partnerských vztazích. Primárně je určen pro policisty, proto do něj byly zahrnuty jen informace, které jsou „běžně dostupné na místě činu“.

METODA	POPIS	ZPŮSOB VYHODNOCENÍ	PRIMÁRNÍ ÚČEL POUŽITÍ METODY
Příručka pro hodnocení rizika domácího násilí (Domestic Violence Risk Appraisal Guide) Používaná zkratka: DVRAG (Hilton, Harris, Rice, Houghton, Eke, 2008)	DVRAG je 14 položková metoda, která kombinuje původní položky metody ODARA s dotazníkem používaným k diagnostice poruch osobnosti Hare Psychopathy Checklist Revised (PCL-R). Tato kombinace se ukázala jako nej přesnější pro predikci recidivy, výskytu, frekvence a závažnosti násilí a možných zranění.	Zasahující policista může například při rozhodování o intervenci vůči pachateli vyhodnotit metodu ODARA a soudní znalec nebo jiný soudní úředník může následně vyhodnotit DVRAG a tím zpřesnit vyhodnocení rizika, např. pro další rozhodování soudu o formě trestu či nařízení o léčbě.	Předpovídá recidivu násilí na ženách a stupeň její nebezpečnosti. DVRAG společně s metodou ODARA představují ucelený systém vyhodnocování rizika v oblasti partnerského násilí.
Škála předpovídání rizika závažného partnerského násilí (Severe Intimate Partner Violence Risk Prediction Scale) Používaná zkratka: SIVIPAS (Echeburúa, Fernández-Montalvo, de Corral, López-Goni, 2009)	Dotazník obsahuje 20 otázek, které jsou rozděleny do 5 částí (osobní data, typ vztahu mezi obětí a pachatelem, formy násilí, profil pachatele, rizikové faktory přispívající k vyšší zranitelnosti obětí). Skórování: Každá odpověď je hodnocena 0 nebo 1 bodem. Riziko závažného násilí je rozděleno do 3 kategorií: nízké, střední a vysoké.	–	Určen primárně k předvídání rizika vražd a závažného násilí v partnerských vztazích.
Hodnocení rizika obětí samou (Victim assessment of risk) (Goodman, Dutton 2000; Heckert & Gondolf, 2004; Weisz, Tolman, Saunders 2000)	Obsahuje 2 otázky, které zjišťují, jak je podle oběti pravděpodobné, že bude partnerem v průběhu následujícího roku fyzicky napadena nebo vážně zraněna. Skórování: oběť označí pravděpodobnost dalšího násilí na škále od 1 do 10.	–	–
Podpora při hodnocení a plánování bezpečnosti (Aid to Safety Assessment Planning) Používaná zkratka: ASAP (Millar, 2009)	Manuál ASAP obsahuje některé položky z metod SARA a B-SAFER. Dále obsahuje 11 charakteristik pachatele, které zvyšují riziko násilného chování (případně ohrožují bezpečí oběti) a 12 faktorů zvyšujících bezpečí oběti, které poukazují na to, co je potřeba k tomu, aby byla co nejlépe zajištěna její bezpečnost.	Rozhovor s obětí, obvykle prováděný pracovníci poradny nebo azylového domu pro oběti násilí.	Cílem je snížit riziko násilí prostřednictvím komplexní a koordinované strategie plánování bezpečí oběti. Je určen pro pracovníce center pro oběti domácího násilí, které by měly ve spolupráci s dalšími relevantními institucemi podpořit ohrožené ženy při sestavování bezpečnostního plánu.

* Status imigranta na straně oběti nebo pachatele je považován za rizikový faktor.

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

Přehled nástrojů pro vyhodnocování rizika ve výše uvedené tabulce není zcela vyčerpávající. Existuje celá řada dalších kontrolních seznamů, dotazníků, protokolů, projektů a dalších nástrojů pro vyhodnocování rizika násilí v partnerských vztazích, jako jsou např.: Formulář pro hodnocení rizika v případech domácího násilí (*Domestic Violence Risk Assessment Form*), Kontrolní seznam pro vyhodnocení rizika zabití a škála fyzického násilí (*Lethality Checklist and Physical Abuse Scale*), Vyhodnocení rizika a vyhodnocení nebezpečí zabití (*Risk Assessment and Lethality Assessment*), Formulář pro doplňující zprávu o domácím násilí (*Domestic Violence Supplementary Report Form – DVSRF*), Zpráva o vyšetřování násilí v rodině (*Family Violence Investigation Report – FVIR*), Kontrolní seznam rizikových faktorů pro výskyt násilí v rodině (*Family Violence Risk Factor Checklist*), atd.

4. PŘESNOST NÁSTROJŮ POUŽÍVANÝCH PRO VYHODNOCOVÁNÍ RIZIKA

V poslední době vzniklo několik studií, které posuzují přesnost různých nástrojů hodnotících riziko domácího násilí. **Validační studie vyhodnocování rizika násilí v partnerských vztazích** (Intimate Partner Violence Risk Assessment Validation Study, Roehl a kol., 2005) se zabývala přesností predikce u 4 nástrojů (DA, DV-MOSAIC, DVSI a K-SID). Autoři dále posuzovali vliv procesu vyhodnocování rizika na to, jak oběť sama vnímá riziko, ve kterém se nachází, a jaké kroky ke zvýšení vlastního bezpečí na základě tohoto hodnocení uskuteční. Studie prokázala u všech 4 nástrojů souběžnou validitu⁵ - u všech byly zjištěny statisticky významné korelace s četností a závažností fyzického násilí, které byly měřeny metodou CTS2, přičemž metoda DA korelovala nejvíce (0,459) a metoda K-SID naopak nejméně (0,134).

Většina analýz ukázala, že metoda DA měla nejsilnější psychometrické vlastnosti, včetně prediktivní statistiky. Metody DVSI a DV-MOSAIC také statisticky významně korelovaly s opakováním útoků v budoucnosti. Metoda K-SID měla nejslabší psychometrické vlastnosti, ovšem pokud byla vyplněna zpětně na základě údajů obsažených ve spisech trestních soudů, předpovídala opakování zatčení nejlépe. Některé rozdíly ve výsledcích metod lze připsat různým účelům použití, pro které byly tyto metody vytvořeny. Výsledky analýz ukázaly, že hodnocení rizika provedené obětí samou dosáhlo lepších výsledků než jiné metody vyhodnocování rizika, a téměř stejně dobrých výsledků jako metoda DA, která měla ze všech metod nejlepší prediktivní vlastnosti. I přesto však ženy při hodnocení rizika, které jim hrozí, řadu budoucích útoků nepředpověděly.

Co se týče odhadované senzitivity⁶ a specifity⁷, všechny nástroje prokázaly vysokou senzitivitu (0,80 – 0,90 pro DA a DV-MOSAIC), jinými slovy všechny nástroje správně zařadily do kategorie zvýšeného rizika většinu žen, které byly partnerem následně znovu napadeny a naopak, většina žen s nižším skóre hrozícího rizika již znovu napadena nebyla (správnost vyhodnocení nízkého rizika opakování násilí byla u metod DA a DV-MOSAIC vyšší než 80%, u metod DVSI a K-SID se správnost pohybovala v rozmezí 67%-72%). Vysoká senzitivita těchto nástrojů je jistě dobrou zprávou z hlediska bezpečnosti obětí, ale v závislosti na použité metodě zůstává stále ještě skupina 16%-33% falešně negativních výsledků (tedy žen, u kterých bylo předpokládáno jen malé riziko opakování násilí a přesto u nich došlo k závažnému napadení).

Ve **Studii validity nástrojů hodnotících riziko násilí v partnerských vztazích** (Study of Validity of Risk Assessments for Intimate Partner Violence, Hanson a kol., 2007) autoři porovnali 18 studií (10 z USA, 6 z Kanady a 2 ze Švédska), které zkoumaly schopnost různých nástrojů předpovídat recidivu partnerského nebo jiného násilí. Tato studie poskytuje metaanalytický přehled přesnosti různých přístupů, které jsou používány při vyhodnocování rizika recidivy u pachatelů partnerského násilí. Nejčastějším zdrojem informací o recidivě pachatelů byly policejní záznamy a soudní spisy. Šest studií využilo také informace od obětí. Z metodologického hlediska byla každá studie kódována pomocí standardního seznamu proměnných a jasných kódovacích pravidel. Jako index přesnosti predikce byl zvolen standardizovaný průměrný rozdíl, *d*, který měří průměrný rozdíl

⁵ Souběžná validita porovnává výsledek měření s jinými standardizovanými metodami, které sledují stejné kvality (pozn. překladatelky).

⁶ Senzitivita testu odráží správnou pozitivitu, vyjadřuje tedy pravděpodobnost, že test zjišťující určitou charakteristiku nebo vlastnost bude pozitivní u těch, kteří tuto charakteristiku nebo vlastnost skutečně mají (pozn. překladatelky).

⁷ Specifita testu je obrazem správné negativity, vyjadřuje tedy pravděpodobnost, že test zjišťující určitou charakteristiku nebo vlastnost bude negativní u těch, kteří tuto charakteristiku nebo vlastnost nemají (pozn. překladatelky).

mezi recidivisty a těmi, kteří se recidivy nedopustili, a porovnává tento rozdíl s mírou vzájemné odlišnosti u recidivistů a u těch, kteří se recidivy nedopustili.

Z hlediska předpovědi recidivy násilí v partnerském vztahu dosáhly 4 zkoumané přístupy (škály hodnotící partnerské násilí, škály hodnotící jiný typ násilí, strukturované odborné hodnocení a odhad provedený obětí) obdobných výsledků. Přestože rozdíly mezi jednotlivými přístupy nebyly statisticky významné (intervaly spolehlivosti se překrývaly), škály určené k předpovídání rizika recidivy obecně (např. rizika recidivy trestné činnosti nebo rizika násilného chování nejen v kontextu partnerského násilí) byly poněkud přesnější ($d = 0,54$; $p = 0,05$; $0,42$; $0,66$) než škály určené k předpovídání rizika recidivy partnerského násilí ($d = 0,40$; $p = 0,05$; $0,32$; $0,48$). Strukturované odborné hodnocení ($d = 0,36$; $p = 0,05$; $0,19$; $0,54$) a vlastní odhad obětí ($d = 0,36$; $p = 0,05$; $0,19$; $0,54$) prokázaly stejnou míru přesnosti, která však byla poněkud (i když ne statisticky významně) nižší, než u prvních dvou přístupů. Velmi přesné byly ty nástroje, jejichž položky byly vybrány empiricky (tj. na základě pozorovaných prediktivních znaků ve skupině).

Pokud jde o výsledky metody SARA, za zmínku stojí statisticky významná variabilita mezi dvěma studii, které používaly tuto metodu jako nástroj pro strukturované odborné hodnocení. Kropp a Hart (2000) zjistili vysokou prediktivní přesnost této metody ($d = 0,76$) v případech, kdy byla hodnocení prováděna výzkumnými pracovníky na základě údajů ze spisů, zatímco prediktivní přesnost byla nízká ($d = 0,21$) v případech, kdy byla metoda SARA vyhodnocována švédskou policií během plnění jejích povinností (Kropp, 2003).

4.1. STUDIE ZAMĚŘENÉ NA METODU SARA

Kropp a Hart (2000) zkoumali reliabilitu a validitu míry rizika násilí, která byla stanovena metodou SARA. Výsledky získané metodou SARA analyzovali u 2 skupin (u skupiny podmíněně odsouzených a u skupiny odsouzených k výkonu trestu), které rozdělili do 6 podskupin (celkový počet pachatelů byl 2 681). Dotazníky SARA byly vyplněny na základě rozhovoru s pachatelem a přezkoumání všech relevantních informací ze soudního spisu. V některých případech, kdy nebylo možno provést rozhovor s pachatelem, byly informace vyplněny pouze na základě spisových materiálů. Hodnotitelé kódovali přítomnost 20 rizikových faktorů na 3 bodové škále a dále pak u každé položky uvedli, zda ji považují za „kritickou“ (tj. zda se jedná o položku, která je v daném případě významně spojena s rizikem násilí).

Konečné výsledky získané pomocí metody SARA pak byly porovnány s výsledky jiných nástrojů měřících riziko násilí obecně (s dotazníkem používaným k diagnostice poruch osobnosti *Hare Psychopathy Checklist: Screening version (PCL-R)*), se škálou Obecné statistické údaje o recidivě - *General Statistical Information on Recidivism* a metodou VRAG). U podskupiny 102 pachatelů autoři dále zkoumali rozdíly mezi průměry celkových výsledků metody SARA a průměry výsledků dosažených v části 1 a části 2 této metody u skupiny recidivistů a skupiny těch, kteří se recidivy nedopustili.

Strukturální analýza rizikových faktorů ukázala průměrnou míru vnitřní konzistence a homogenity jednotlivých položek. Mezi hodnotiteli byla zjištěna vysoká shoda u hodnocení individuálních rizikových faktorů a u hodnocení celkově vnímaného rizika. Dále bylo zjištěno, že metoda SARA statisticky významně odlišuje pachatele s historií partnerského násilí od těch, kteří se násilí ve vztahu nedopustili, v další podskupině se pak výsledky statisticky významně lišily u pachatelů, kteří se závažného partnerského násilí dopustili jednou a u recidivistů.

Souběžná validita metody SARA s ohledem na 3 další výše zmíněné nástroje měřící riziko násilí ukázala, že korelace s počtem „kritických“ položek byla obecně nízká a nebyla statisticky významná. Statisticky významný byl pouze vzájemný vztah mezi celkovými skóry metod SARA a PCL-R.

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

Další studií zkoumající prediktivní validitu metody SARA je studie Willamse a Houghtona (2004). Na položky obsažené v dotazníku SARA v této studii odpovědělo 434 pachatelů partnerského násilí. Ti dotazník vyplnili v době před propuštěním z výkonu trestu. 18 měsíců po propuštění pak bylo zjišťováno, kolik a kteří z nich se skutečně dopustili dalšího násilí v partnerském vztahu. Studie prokázala statisticky významnou prediktivní validitu metody SARA. Tyto výsledky podporuje také studie Hiltona a kol. (2004).

4.2. STUDIE ZAMĚŘENÉ NA METODU DA (POSOUZENÍ NEBEZPEČÍ)

První studie zabývající se metodou DA (Campbell 1986, 1995, 2007) zkoumaly reliabilitu a validitu původní 15 položkové verze, u níž potvrdily přijatelnou míru vnitřní konzistence (0,70-0,80). Ve dvou studiích, kde byl proveden test-retestový odhad reliability, se míra vnitřní konzistence metody pohybovala v rozmezí od 0,89 do 0,94 (Campbell, 1995, Stuart a Campbell, 1989). Byla také potvrzena schopnost této metody odlišit od sebe skupiny žen s rozdílným rizikem opakování násilí (Campbell, 1995). Většina studií potvrdila také konstruktivní validitu DA, přičemž korelace mezi metodou DA a jinými ověřenými nástroji pro měření závažnosti a frekvence násilí v partnerských vztazích byla střední až vysoká (Campbell a kol., 2009).

Několik nezávislých studií, zabývajících se prediktivní validitou metody DA, potvrdilo její úspěšnost při předpovídání opakování násilí (Dutton a kol., 2001). Saunders (2000) poukázal na to, že odhad nebezpečí provedený obětí samou byl přesnější, než kterákoliv z 10 položek metody DA vyhodnocená v policejních či soudních záznamech. Heckert a Gondolf (2004) zmiňují, že nejlepším modelem předpovědi rizika opakování násilí je kombinace odhadu provedeného obětí s metodou DA (takto bylo dosaženo lepších výsledků než u metod SARA a K-SID), avšak samotné hodnocení rizika obětí nedosahovalo tak dobrých výsledků jako metoda DA (Campbell a kol., 2003).

5. POTENCIÁLNÍ ÚSKALÍ PŘI POUŽÍVÁNÍ NÁSTROJŮ PRO VYHODNOCOVÁNÍ RIZIKA NÁSILÍ

Přestože jsou nástroje pro hodnocení rizika vnímány obecně jako velmi pozitivní krok směrem k účinné ochraně obětí, kterým hrozí riziko závažného a/nebo opakovaného násilí, někteří autoři poukazují na jejich možná rizika a limity. Humphreys a kol. (2005) upozorňují na to, že ve špatně fungujících institucích a organizacích mohou sloužit nástroje pro vyhodnocování rizika spíše jako určitý „omezující prostředek“, na jehož základě by mohly být služby poskytovány adekvátně pouze těm nejohroženějším obětem. Také Campbell a kol. (2003) upozorňují na to, že by služby a podpora obětem neměly být nikdy odepřeny na základě výsledků některého z nástrojů pro hodnocení rizik. Skutečně kvalitní hodnocení rizika si vyžaduje předchozí školení a supervizi. Humphreys a kol. (2005) poukazují na nebezpečí používání nástrojů pro vyhodnocování rizika jen jako 'kontrolních seznamů', ve kterých hodnotitel pouze mechanicky vyplní jednotlivé položky. Takový přístup totiž může podcenit a ohrozit navázání kvalitního dialogu s obětí, který je nezbytný pro náležité posouzení rizika. Citlivé otázky, týkající se např. vyhrožování zabitím nebo žárlivosti spojené s kontrolou a izolací oběti, totiž nemohou být bez navázání dobrého kontaktu a dialogu s obětí správně posouzeny. Odborná diskuze probíhá také ohledně povahy rizikových faktorů, jelikož ty nemají výlučně prediktivní nebo jen příčinný charakter. Navíc existuje mnoho falešně pozitivních stejně jako vysoce nebezpečných situací, u kterých je přítomno jen minimum rizikových faktorů. Podle Duttona (2008) mají nástroje pro vyhodnocování rizika tendenci přeceňovat předchozí násilnou činnost pachatele. Autor se tak snaží poukázat na případy velmi tragických činů, kdy se jednalo o první násilnou činnost pachatele a zvenčí se tyto případy jevíly jakoby se staly „z ničeho nic“. Dodává, že tyto tragické případy se objevují typicky v kontextu rozchodu partnerů nebo v situacích šikany na pracovišti a že současné metody nepřikládají dostatečnou váhu silné emoční reaktivitě na tyto situace. Podle Duttona (2008) je také nezbytné zmínit se o významu kulturního kontextu. Většina nástrojů pro vyhodnocování rizika byla vytvořena v severní Americe nebo zemích západní Evropy a proto je při jejich aplikaci v odlišných prostředích nezbytné zvážit specifické kulturní faktory.

6. MANAGEMENT RIZIK PARTNERSKÉHO NÁSILÍ

Managementem rizik je nazýván proces prevence násilí prostřednictvím ovlivňování rizikových a ochranných (protektivních) faktorů. Komplexní strategie managementu rizik by měla být přizpůsobena každému případu individuálně a měla by zohledňovat povahu i stupeň rizika v daném případě. Měli bychom se ptát, co se v tomto konkrétním případě může stát, co může pachatel udělat? Odpovědi by měly být založeny na analýze toho, čeho se pachatel již v minulosti dopustil a co může plánovat. Tyto popisy „možných událostí“ lze nazvat také jako *scénáře*. Scénáře nejsou předpovědi toho, co se stane, ale jsou spíše projekcemi nebo nástinů toho, co se může stát (Hart, 2008).

Strategie managementu rizik by měla zohledňovat také rizikové faktory související s jednotlivými případy. Podle Harta (2008) se mohou rizikové faktory k managementu rizik vztahovat různými způsoby. Rizikový faktor může mít roli motivační (*motivator*), disinhibiční (*disinhibitor*) nebo může být překážkou při managementu rizik (*impeder*). Motivační faktor činí pro pachatele z násilí atraktivní nebo užitečný způsob chování. Disinhibiční faktor způsobuje, že je pachatel hůře ovlivnitelný omezeními, zákazy či předpisy proti násilí (např. pod vlivem alkoholové nebo drogové intoxikace, extrémního vzteku atd.). Další faktor, který může působit jako překážka při managementu rizik (*impeder*), snižuje účinnost různých způsobů prevence násilí.

6.1. ZPŮSOBY ŘÍZENÍ RIZIK

Způsoby řízení rizik můžeme rozdělit do čtyř kategorií: monitoring, léčba, soudní dohled a plánování bezpečnosti oběti. Plánování bezpečnosti oběti je nejdůležitější v situacích „cíleného násilí“, tedy v případech, kdy je identita potenciální oběti známá, jako je tomu např. u partnerského násilí. Cílem je minimalizovat všechny negativní dopady násilí na oběť v případě, že by k němu došlo opakovaně (i přes všechny kontroly, léčbu či soudní dohled). Plánování bezpečnosti zahrnuje zlepšení a posílení dynamických a statických zdrojů bezpečí oběti. Dynamické bezpečí je funkcí sociálního prostředí. Je vytvářeno obětí a dalšími osobami, které mohou rychle reagovat na měnící se podmínky. Při vytváření bezpečnostního plánu je nezbytná dobrá spolupráce s obětí. Statické bezpečí je funkcí fyzického prostředí a může být posíleno např. přidáním světel, instalací videokamery, bezpečnostních zámků, alarmů apod. (Hart, 2008).

7. VÍCEOBOROVÝ PŘÍSTUP K VYHODNOCOVÁNÍ A MANAGEMENTU RIZIK

V oblasti prevence násilí jsou intervence vedené pouze jednou organizací či institucí méně účinné než holistický a koordinovaný interdisciplinární přístup. Pokud jsme schopni vyhodnotit riziko opakovaného nebo velmi závažného násilí, potřebujeme mít také nástroje a postupy k tomu, abychom mohli zajistit bezpečnost oběti a minimalizovat další násilí. Během posledních 10 až 15 let vznikla celá řada diskusních fór a kulatých stolů s cílem poskytovat obětem zvláště závažného násilí a jejich dětem kvalitní služby. V některých zemích byly vytvořeny specializované služby a projekty pro oběti zvláště závažného násilí, např. ve Velké Británii takový projekt reprezentují Interdisciplinární konference zaměřené na vyhodnocování rizik (*Multi-Agency Risk Assessment Conferences*, MARAC), (Logar a kol., 2006).

Interdisciplinární konference zaměřené na vyhodnocování rizik (MARAC) jsou dobrovolná setkání místních organizací a institucí, které pracují v oblasti domácího násilí. Tato setkání poskytují prostor pro výměnu informací o nejrizikovějších případech a plánování opatření, která pomohou snížit riziko dalšího násilí u zvláště ohrožených obětí a jejich dětí (Robinson, 2004). Díky tomu, že se jednání účastní všechny organizace a instituce, které jsou zainteresované do řešení případu, je možné sestavit koordinovaný bezpečnostní plán mnohem rychleji a efektivněji (CAADA, 2010). První Interdisciplinární konference MARAC, konané v dubnu 2003 v Cardiffu (Wales), se účastnilo 16 zástupců místních organizací a institucí (Robinson, 2004). V roce 2010 již byly v Anglii a Walesu MARAC konference pravidelně organizovány na více než 220 místech, přičemž odborníci odhadují, že pro pokrytí potřeb všech obětí ve Velké Británii, kterým hrozí riziko zvláště závažného násilí, je jejich potřeba 300

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

(CAADA, 2010). Většinu případů přináší na jednotlivá setkání policie, případ k projednání však může navrhnout kterákoliv z účastnicích se organizací.

Ve Velké Británii jsou k identifikaci zvláště ohrožených obětí používány různé nástroje. Například policie z Jižního Walesu vytvořila vlastní formulář hodnocení rizika, který obsahuje 15 otázek (Robinson, 2004), organizace CAADA vytvořila Dotazník pro identifikaci rizik, který je používán při výběru případů projednávaných v rámci setkání MARAC. Tento dotazník je určen zejména prot tzv. nezávislé poradkyně pro oběti domácího násilí (Independent Domestic Violence Advisors - IDVAs), ale i pro další organizace účastníci se těchto setkání (CAADA, 2009). V rámci jednoho interdisciplinárního setkání MARAC je obvykle projednáno okolo 20 případů zvláště závažného domácího násilí. Před setkáním je policií rozeslán všem zainteresovaným organizacím a institucím seznam projednávaných případů, takže si mohou všichni dopředu zkontrolovat vlastní záznamy a připravit si podklady k jednotlivým případům. Díky tomu se na jednání shromáždí veškeré dostupné informace o oběti, pachateli i nezletilých dětech z různých institucí. Po projednání všech relevantních informací je vytvořena společná dohoda o dalším postupu a jednotlivým organizacím a institucím jsou přiděleny konkrétní úkoly. Všechny zúčastněné strany si pak doplní informace o případu a o plánovaných krocích (Robinson, 2006).

Ukazuje se, že MARAC konference výrazně zvyšují bezpečnost obětí. Oběti, jejichž případ byl projednáván na MARAC konferenci, posléze zažívají méně násilí. Podle policejních záznamů 97 ze 146 žen, jejichž případ byl takto projednán, nezažilo ze strany násilného partnera žádné další násilí (Robinson, 2006). Většina žen z této studie (62%) v období od 1 do 6 měsíců po zařazení do projektu MARAC na policii nehlásila žádný další incident, ani policii kvůli napadení partnerem nevolala (78%). Úspěšnost projektu MARAC podporuje také studie organizace CAADA, jejíž výsledky potvrzují, že přibližně 6 měsíců po projednání případu na MARAC konferenci 60% zvláště ohrožených obětí nehlásilo žádné opakované násilí, vyhrožování násilím, sexuální násilí ani pronásledování.

Současné studie z Velké Británie ukazují, že při poskytování podpory a ochrany zvláště ohroženým obětem mají velmi významnou roli nezávislé poradkyně pro oběti domácího násilí (IDVAs), které mají zároveň nezastupitelnou roli v rámci interdisciplinární spolupráce. Nezávislé poradkyně pro oběti domácího násilí (IDVAs) jsou „specializované pracovnice, které pracují převážně s oběťmi zvláště závažného násilí, jimž hrozí nejvyšší riziko zabití nebo vážného zranění. S oběťmi většinou začínají spolupracovat v období krize a podporu a pomoc jim poskytují v krátkodobém až střednědobém časovém horizontu. V zájmu obětí koordinují spolupráci různých institucí a organizací, mobilizují různé zdroje podpory a spolupracují také s organizacemi, které pracují s pachateli a dětmi. Spolupracují s řadou veřejnoprávních i neziskových organizací, ale jsou na nich nezávislé.“ (Howarth a kol., 2009, str. 2).

V roce 2009 publikovali Howarth a kol. studii s názvem *Bezpečnost v číslech – shrnutí závěrů a doporučení z hodnocení činnosti nezávislých poradkyň pro oběti domácího násilí (IDVAs)*. Této studii se účastnilo 7 center sdružujících nezávislé poradkyně pro oběti domácího násilí (IDVAs) z různých částí Velké Británie. Data byla sbírána v průběhu 27 měsíců. Nezávislé poradkyně za tuto dobu získaly v rámci prvního kontaktu informace od 2 567 zvláště ohrožených obětí. Pokud to bylo možné, byly další informace při ukončení spolupráce s obětí nebo po 4 měsících poskytování služeb (doplňující informace se týkaly zejména typu získány poskytovaných služeb a toho, jak bezpečně se oběť cítila). Celkem takto byly doplněny informace u 1 247 případů. Ve 412 případech provedly nezávislé poradkyně při ukončení spolupráce s obětí rozhovor, ve kterém zjišťovaly názor obětí na to, jaké faktory ovlivnily jejich pocit bezpečí v době poskytování služby. Šest měsíců po uzavření případu byla skupina 34 obětí znovu kontaktována s cílem ověřit si trvalost změn v jejich pocitu bezpečí a celkové osobní spokojenosti.

Studie *Bezpečnost v číslech* (Howarth a kol., 2009) ukázala, že násilí, se kterým se oběti, jež vyhledaly pomoc nezávislých poradkyň pro oběti násilí (IDVA) setkaly, bylo extrémně závažné. Koncept zvláště ohrožených obětí je relativně nový a vyjadřuje riziko vážného zranění nebo zabití obětí. 76% obětí v této studii zažilo v době prvního kontaktu s nezávislými poradkyněmi

pro oběti násilí nejméně jednu z forem závažného týrání. Závažné týrání zahrnuje takové formy násilí, které mají za následek zranění, dále škrcení, znásilnění nebo jiné sexuální násilí, obtěžování a nebezpečné pronásledování, extrémně žárlivé a kontrolující chování, včetně vyhrožování násilím na dětech. 86% obětí v této studii mělo zkušenost s více formami závažného týrání. Většina obětí již žila oddělně od násilného partnera. Tento fakt znovu potvrzuje, že partnerské násilí velmi často nekončí odchodem oběti od násilného partnera. Další důležité zjištění se vztahuje k dětem vyrůstajícím v prostředí domácího násilí. Studie přinesla jasné důkazy o rizicích přímo ovlivňujících tyto děti. Z těch obětí, které měly děti (N = 1 774), docházelo u 41% ke konfliktům v rámci kontaktu násilného rodiče s dětmi, 27% obětí se obávalo, že by partner mohl v průběhu kontaktu dětem ublížit a 11% pachatelů partnerského násilí přímo vyhrožovalo zabitím dětí. Zdravý psychický i fyzický vývoj může být u mnoha dětí přítomností násilí v rodině velmi negativně ovlivněn a narušen. Tento fakt upozorňuje nejen na přímé ohrožení bezpečnosti dětí, ale i na potenciální dlouhodobé psychické důsledky. Přestože práce s dětmi není primární činností nezávislých poradkyň pro oběti násilí, tato studie ukázala, že práce s oběťmi ve smyslu zajištění bezpečí a zastavení násilí má jasný dopad i na bezpečnost dětí. V této souvislosti je potřeba zdůraznit nezbytnost úzké spolupráce mezi odborníky, kteří pracují se zvláště ohroženými oběťmi a těmi, kteří pracují s dětmi.

Výsledky této studie poukazují také na pozitivní dopad práce nezávislých poradkyň (IDVAs) na bezpečnost obětí. Analýza činnosti nezávislých poradkyň ukazuje, že nejčastěji používanými intervencemi jsou sestavení individuálního bezpečnostního plánu (81% případů), podpora v souvislosti kontaktu dětí s násilným rodičem (51% případů), podpora v oblasti bydlení (49% případů), podpora v trestním řízení (43% případů), projednání případu na setkání MARAC (34% případů) a další.

Po ukončení spolupráce s nezávislými poradkyněmi (IDVAs) došlo u 57% případů k úplnému nebo téměř úplnému vymizení násilí. Přibližně 80% obětí zažívalo v době zahájení spolupráce více forem závažného násilí zároveň. Toto číslo kleslo na 20% v době ukončení spolupráce. Co se týče forem násilí, studie zjistila pokles výskytu fyzického násilí z 64% na 14% a pokles výskytu žárlivého a kontrolujícího chování z 62% na 15%. Důležité je, že pokles násilí se odrazil také ve zvýšeném pocitu bezpečí u obětí. Strach z dalšího zranění poklesl z původních 58% případů na 22% případů a strach ze zabití se snížil z 48% na 7%. Po využití služeb nezávislých poradkyň poklesl počet obětí, které se cítily zastrašené z 83% na 17%.

Jednou ze základních charakteristik domácího násilí je sociální izolace. Studie ukázala, že díky práci nezávislých poradkyň došlo u 47 % obětí k výraznému zlepšení a rozšíření jejich sociálních vztahů. U 63% případů nezávislé poradkyně zaznamenaly také výrazné zlepšení schopnosti obětí vyrovnat se s traumatickou zkušeností.

Howarth a kol. (2009) dále zjistili, že pokles násilí se nedotkl jen dospělých obětí. Počet případů, kdy docházelo ke konfliktům při kontaktu dětí s násilným rodičem, poklesl ze 42 % na 23 % případů a počet obětí, které se obávaly, že by násilný partner mohl dítěti ublížit, se snížil z 30 % na 7 %.

Na závěr je potřeba dodat, že samozřejmě existuje více studií a výzkumů vztahujících se k problematice zvláště ohrožených obětí a vyhodnocování rizik násilí v partnerských vztazích, než bylo v tomto přehledu uvedeno. V možnostech této studie však nebylo poskytnout úplný přehled, ale spíše určitý nástin současných přístupů v dané oblasti s cílem zaměřit se zejména na otázku bezpečnosti obětí.

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

II.

B. ZPRÁVA O VÝSTUPECH Z VÝZKUMU MAPUJÍCÍHO OCHRANU A BEZPEČÍ ZVLÁŠTĚ OHROŽENÝCH OBĚTÍ GENDEROVĚ PODMÍNĚNÉHO PARTNERSKÉHO NÁSILÍ V OSMI ZEMÍCH

Základní výzkumné otázky jsou:

- (Do jaké míry) jsou dívkám, (mladým) ženám a jejich dětem, které jsou ohroženy závažným násilím, dostupné podpůrné služby a jaké mezery mohou být identifikovány?
- Mají klíčové instituce a organizace vypracovány metody a doporučení pro identifikaci, ochranu a podporu zvláště ohrožených obětí, včetně pokynů pro interdisciplinární spolupráci a uplatňují je v praxi?
- Používají klíčové instituce a organizace nástroje pro vyhodnocování rizika/nebezpečí a sestavení bezpečnostního plánu? Pokud ano, jaké nástroje používají, kdo je používá, jaký je účel a výsledek jejich používání a v jakém rozsahu jsou tyto nástroje využívány?
- Existují v oblasti interdisciplinární spolupráce příklady dobré praxe zajišťující ochranu a podporu zvláště ohrožených obětí?
- Jsou případy vražd a pokusů o vraždu (včetně vražd páchaných „ve jménu cti“) systematicky analyzovány za účelem vyhodnocení silných a slabých stránek systému prevence?

V rámci projektu **PROTECT** bylo rozhodnuto, že místo rozsáhlého průzkumu – který by přesahoval rámec tohoto projektu – bude provedena studie mapující situaci v jednotlivých zemích spolupracujících na projektu. Všichni partneři si byli vědomi, že informace, které poskytují, nemusí být platné obecně pro celou zemi, ale mohou popisovat jednu z mnoha podob práce se zvláště ohroženými oběťmi v daném státě. Je také důležité zmínit, že jednotliví respondenti nemusí reprezentovat celý sektor, ve kterém působí, ale třeba jen vlastní instituci či organizaci, případně jen oddělení, ve kterém pracují.

Partnerské organizace si v 7 zemích (Rakousko, Bulharsko, Česká republika, Německo, Itálie, Slovensko a Španělsko) vybrali zástupce 10 klíčových institucí a organizací (soudy, policie, ženské neziskové organizace poskytující služby obětem násilí, intervenční centra, sociální služby, zdravotnictví, orgány sociálně právní ochrany dětí atd.), se kterými provedli rozhovor. V ideálním případě byli pro rozhovor vybráni zástupci působící na různých úrovních: celonárodní, státní/provinční i regionální/místní. Bohužel tyto požadavky nemohly být splněny ve všech zemích.

Výsledky mapující studie vychází z provedených rozhovorů, které sestávaly z 3 částí: 1.identifikace zvláště pracovní obětí, 2.bezpečnostní opatření a bezpečnostní plán, 3.spolupráce s dalšími organizacemi a institucemi.

Dotazovaným osobám byly otázky zaslány předem. Vlastní rozhovor byl prováděn telefonicky odborníci z partnerské organizace.

Součástí této zprávy jsou výsledky získané v jednotlivých zemích.

CAADA, partnerská organizace z Velké Británie, se připojila k projektu o něco později jako náhrada za jinou organizaci. Časový limit byl důvodem, proč nebyla CAADA zahrnuta do mapující studie. Místo toho byla CAADA požádána o vypracování krátké zprávy o interdisciplinárních konferencích MARAC a o způsobech zapojení jednotlivých organizací v těchto setkáních.

Srovnání výsledků z jednotlivých zemí bohužel není vzhledem k různorodosti spolupracujících organizací, dotazovaných institucí i osob (ředitel, manažer, školitel, pracovník poskytující přímou službu obětem, atd.) možné. Shrnutí této části výzkumu se pokouší přinést odpovědi na výše položené otázky a na základě výsledků rozhovorů poskytnout doporučení pro efektivní poskytování podpory a ochrany zvláště ohroženým obětem.

VÝSLEDKY MAPUJÍCÍ STUDIE – RAKOUSKO

OBECNÝ PŘEHLED

Rakousko má 8,3 mil. obyvatel, v hlavním městě Vídni žije 1,7 mil. obyvatel. Poměr mužů a žen je téměř vyrovnaný (žen je o 200 000 více než mužů). Rakousko je federální republikou s 9 regiony. Obyvatelstvo, infrastruktura, kulturní aktivity a sociální služby jsou koncentrovány zejména ve Vídni.

AZYLOVÉ DOMY PRO ŽENY, OBĚTI DOMÁCÍHO NÁSILÍ

V Rakousku je 30 azylových domů pro ženy, oběti domácího násilí s celkovým počtem 748 míst. Podle doporučení Rady Evropy ohledně počtu míst pro oběti domácího násilí na počet obyvatel ještě 86 míst chybí.⁸ 26 azylových domů je sdruženo v Síti rakouských nezávislých azylových domů pro ženy (AÖF). Zatímco 4 azylové domy situované ve Vídni jsou na základě dlouhodobé smlouvy plně financovány z rozpočtu města Vídně, azylové domy v ostatních částech Rakouska jsou státem financovány jen zčásti. V roce 2009 např. hrozilo azylovému domu v Halleinu (Salcburský region) uzavření z důvodu nedostatku finančních zdrojů.

INTERVENČNÍ CENTRA

V roce 1997 byl v Rakousku přijat zákon proti domácímu násilí. V souladu s tímto zákonem bylo v každém regionu Rakouska zřízeno intervenční centrum.

Intervenční centrum pro případy domácího násilí ve Vídni bylo otevřeno v roce 1998. V průběhu 12 let průběžně narůstá počet případů, které intervenční centrum řeší. V roce 2009 odeslala vídeňská policie do intervenčního centra 4 702 případů domácího násilí. Ve srovnání s ostatními regiony Rakouska je polovina všech případů vykazání pachatele domácího násilí ze společného obydlí provedena ve Vídni. Z tohoto pohledu je zjevný velký rozdíl mezi městskými a venkovskými oblastmi. Aplikace zákona proti domácímu násilí (vykazání pachatele) by měla být ve venkovských oblastech zlepšena.

POLICIE

Až doposud disponovala policisty specializovanými na případy domácího násilí pouze vídeňská policie. Nově by však měli specializovaní policisté začít do konce roku 2010 působit po celém Rakousku. V červnu 2010 byl Ministerstvem vnitra zahájen speciální program pro zvláště ohrožené oběti. Tento program je určen obecně pro všechny typy obětí, zahrnuje však i oběti partnerského násilí.

SOUDNÍ SYSTÉM

Kromě zákona proti domácímu násilí (1997) existují v Rakousku i další právní normy týkající se domácího násilí/násilí na ženách:

- Zákon o pronásledování (2006)
- Bezplatná psychosociální a právní pomoc v trestním řízení (2006)
- Nebezpečné vyhrožování se stalo trestným činem podléhajícím trestnímu stíhání (2006)
- Na státních zastupitelstvích s více než 10 žalobci fungují specializovaní státní zástupci (2009)
- Bezplatná psychosociální podpora v občanskoprávních sporech (2009)

Od roku 2009 mají budoucí soudci povinnost 14 denní stáže v organizacích poskytujících služby obětem domácího násilí. Do června 2010 se však stáže v intervenčním centru ve Vídni zúčastnil pouze jeden (!) budoucí soudce.

⁸ Podrobnější verze této zprávy je k dispozici na internetových stránkách organizace WAVE v PROTECT online informačním centru.

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

Přestože má Rakousko v oblasti prevence domácího násilí velmi dobré právní zázemí, stále ještě existují značné rozdíly a mezery v provádění a naplňování těchto právních předpisů v praxi.

ROZHOVORY

Rozhovory byly provedeny ve 13 organizacích a institucích:

- Policie (na úrovni ministerstva i na regionální úrovni)
- Soudy (na úrovni ministerstva i na regionální úrovni)
- Organizace poskytující služby ženám, obětem násilí (zastřešující i regionální organizace)
- Intervenční centra (dvě centra na regionální úrovni)
- Zdravotníci (zastřešující i regionální organizace)
- Orgány sociálně právní ochrany dětí (na regionální úrovni)
- Organizace poskytující služby imigrantkám (dvě organizace na regionální úrovni)

Rozhovor poskytlo celkem devět žen a pět mužů. Všechny klíčové instituce byly osloveny na státní i regionální úrovni.

IDENTIFIKACE ZVLÁŠTĚ OHROŽENÝCH OBĚTÍ

Ze 13 oslovených organizací jich 12 uvedlo, že provádí identifikaci zvláště ohrožených obětí genderového násilí v partnerských vztazích, avšak s jedním omezením: „*Nepoužívají termín ‘zvláště ohrožené oběti’, a nesoustředí se na tyto ženy. Ale vyhodnocují nebezpečí.*“⁹

Jeden z respondentů uvedl:

“Rakouské ministerstvo vnitra zahájilo program pro zvláště ohrožené oběti teprve před měsícem. Tento program je určen pro všechny typy obětí. Zvláště ohroženým obětím bude poskytnuta stejná ochrana jako osobám zařazeným do programu pro zvláštní ochranu svědků (Witness Protection Programme = Zeugenschutzprogramm). Příslušný pracovník rozhodne, zda se jedná o zvláště ohroženou oběť a odkáže ji do programu.”

12 respondentů uvedlo, že identifikace zvláště ohrožených obětí je založena na osobním kontaktu s obětí a jejím přímém zapojení. 8 organizací při vyhodnocování nebezpečí posuzuje také dostupné písemné záznamy, 1 organizace zohledňuje důkazy z místa činu a 7 organizací zohledňuje i stupeň závažnosti zranění. Čtyři respondenti si doplňují informace o ohrožení oběti prostřednictvím kontaktu s dalšími institucemi (např. azylovými domy pro oběti, intervenčními centry atd.).

Na otázku, zda v tomto procesu využívají nějaký nástroj pro vyhodnocování rizika, odpovědělo 8 dotázaných kladně a 5 záporně. V jedné organizaci takový nástroj nikdy nepotřebovali a ve 4 organizacích žádný nástroj pro vyhodnocování rizika neznají. Jeden z dotázaných uvádí:

“Nejprve se používá ‘metoda 4 očí’ což znamená, že s klientkou hovoří dva poradci současně. Poté je případ probrán se supervizorem. Máme ještě další metody pro děti, ale ne pro dospělé ženy.”

Respondenti uvedli, že používají následující nástroje pro vyhodnocování rizika:

- dotazník BIG 26, vytvořený v rámci Intervenčního projektu proti domácímu násilí (DAIP), Duluth, Minnesota, USA (3 organizace)
- metodu DA (4 organizace)
- metodu SARA (2 organizace)
- jiné nástroje (1 organizace)
- nástroje, které si vytvořili sami (3 organizace).

⁹ Poznámka tazatele

Dvě organizace používají k vyhodnocování rizika pouze jeden nástroj, ostatní aplikují nejméně dvě metody (většinou jde o kombinaci metod BIG 26 a DA, nebo DA a SARA). Zajímavá je posloupnost, v jaké jsou jednotlivé nástroje používány. Jeden z dotázaných k tomu uvádí:

„Systematicky používáme dotazník BIG 26 a pouze pokud se v něm objeví příliš mnoho kladných odpovědí, použijeme k dalšímu hodnocení metodu DA nebo nějaký jiný nástroj.“

V odpovědích respondentů z oblasti zdravotnictví je možné nalézt značné rozdíly a nesoulad, což může být dáno různými výklady pojmu „*nástroj pro vyhodnocování rizika*“. Oba dotázaní uvedli, že žádný takový nástroj neznají, ale když byli vyzváni, aby popsali jejich vlastní praxi, jeden z nich uvedl:

“Na forenzních odděleních dvou psychiatrických klinik používáme náš vlastní dotazník (HCR 20). V jedné z nemocnic používají speciální dotazník pro děti, ale nemají žádnou metodu pro ženy.”

Druhý dotázaný odpověděl:

“Máme určitý způsob hodnocení rizika, který bych nenazval přímo jako nástroj, ale funguje to. Než žena opustí nemocnici, ptáme se jí na určité otázky, např. jestli je doma v bezpečí, jestli nepotřebuje zařídít umístění v azylovém domě, jak bude vypadat její situace, když teď odejde, apod. Všechny zdravotní sestry jsou vedeny k tomu, aby se na tyto otázky při propouštění pacientky zeptaly. Na odděleních mají vypracované písemné pokyny, které jsou dostupné pro všechny sestry.”

Pokud dáme stranou termín „*nástroj*“, v konečném důsledku používá nějakou metodu hodnocení rizika zvláště závažného násilí v partnerských vztazích 10 dotázaných organizací.

Jeden z respondentů vysvětluje, proč žádnou metodu pro vyhodnocování rizika nepoužívají takto:

“Přenecháváme toto hodnocení na pracovníky intervenčního centra, protože si myslíme, že by to měl dělat odborník v dané oblasti.”

Vyhodnocování rizika je v 10 organizacích prováděno odborníkem na danou problematiku. V 5 organizacích je do konečného rozhodování zapojen také supervizor a ve 4 organizacích se na vyhodnocení podílí interdisciplinární tým.

Jeden z dotázaných uvádí:

“Pracovník, který je ve službě, provádí první hodnocení na základě metody BIG 26. Další hodnocení je prováděno společně v rámci týmu, kdy znovu hovoříme s obětí, s policií atd.”

60% z 10 organizací, které uvedly, že při hodnocení rizika používají nějaký specializovaný nástroj, provádí toto hodnocení systematicky. Přístup jednoho intervenčního centra je skutečně výjimečný:

“Standardním postupem je používat nástroj pro vyhodnocování rizika systematicky při prvním kontaktu s obětí, a poté jej opakovat pravidelně po každém dalším násilném incidentu. V období od srpna do prosince 2009 jsme tak prostřednictvím metody DA identifikovali 107 zvláště ohrožených obětí. Metodu DA používáme systematicky od roku 2009. Předtím jsme používali dotazník BIG 26 z projektu DAIP. Naše centrum poskytuje služby velkému množství obětí domácího násilí (ročně do našeho centra policie odešle více než 4 000 obětí). Jelikož máme omezené finanční zdroje, je pro nás velmi důležité, abychom mohli identifikovat oběti, které jsou ohrožené zvláště závažným násilím a poskytnout jim adekvátní podporu a pomoc. Abychom mohli přispět k prevenci vražd, pokusů o vraždu a prevenci velmi závažného násilí, rozhodli jsme se používat metodu, která je určena přímo k identifikaci takto rizikových případů. Metoda DA je zpracovávána elektronicky a výsledné informace jsou integrovány v databázi klientů. Pokud je složka klientky otevřena, hned na první straně jsou viditelně uvedeny výsledky posledního hodnocení DA. Takto mohou zaměstnanci centra ihned zjistit míru nebezpečí, ve kterém se klientka nachází a reagovat adekvátně situaci.”

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

Jeden z těch respondentů, kteří uvedli, že nepoužívají nástroje pro hodnocení rizika systematicky, uvádí příklad, v jakých případech je používají:

“Nástroje pro hodnocení rizika používáme v případech, kdy žena bagatelizuje násilí, jehož je obětí a necítí se být ohrožena.”

Osm respondentů vyhodnotilo používané nástroje jako užitečné. Většina z nich (5 z 8) ve svých odpovědích zdůraznila užitečnost těchto nástrojů ve vztahu k obětem a jejich vlastnímu hodnocení nebezpečí. Jeden respondent uvedl, že *„to pomáhá, aby neopomněl žádný rizikový faktor“*, jiný oceňoval přínos zejména pokud *„chcete získat prvotní přehled o situaci oběti“*. Jedno intervenční centrum zmínilo, že *„metoda DA je velmi důležitá vzhledem k poskytování účinnější podpory a ochrany zvláště ohroženým obětem a pro informování a varování dalších institucí odpovědných za ochranu obětí, jako jsou např. policie a soudy.“*

Tři z osmi dotázaných zároveň uvedli i některé negativní aspekty. Jeden komentář zrcadlí všechny zmíněné výhrady:

“S metodou DA máme ten problém, že výsledky ne vždy odpovídají realitě. Stává se, že vyhodnocené riziko je vyšší než riziko reálné. Vnímáme tento nástroj jako jakýsi fotoaparát, který nám poskytne momentální snímek situace, ale je potřeba jej uplatňovat a používat pravidelně a opakovaně. Dalším problémem je, že všechny tyto nástroje hodnotí pouze partnerské násilí a nezabývají se dalšími formami rodinného násilí (např. násilí otce vůči dceři apod.).”

BEZPEČNOSTNÍ PLÁN

Co se týče standardů ochrany a bezpečnosti zvláště ohrožených obětí, jeden respondent na tuto otázku neodpověděl. Poměr kladných odpovědí k záporným odpovědím byl 8:4.

Standardní postupy (nebo to, co je za ně považováno), se v jednotlivých institucích značně liší:

Tabulka 1: Co je považováno za standard? (sl. 3) Existují písemné pokyny?(sl. 4)

Policie	na úrovni ministerstva	3 = jiné (aktivní ochrana obětí: zajištění utajeného pobytu)	ano
	na regionální úrovni	1 = vytvoření bezpečnostního plánu; 2 = interdisciplinární přístup	ano
Soudy	na úrovni ministerstva	2 = interdisciplinární přístup	ano
	na regionální úrovni	2 = interdisciplinární přístup	ne
Organizace poskytující služby obětem násilí	zastřešující organizace	1 = vytvoření bezpečnostního plánu	ne
	na regionální úrovni	1 = vytvoření bezpečnostního plánu; 2 = interdisciplinární přístup	ano
Intervenční centra	na regionální úrovni	1 = vytvoření bezpečnostního plánu; 2 = interdisciplinární přístup	ano
	na regionální úrovni	1 = vytvoření bezpečnostního plánu; 2 = interdisciplinární přístup	–
Organizace poskytující služby ženám imigrantkám	na regionální úrovni	–	ne
	na úrovni ministerstva	–	ne
Zdravotníci	zastřešující organizace	2 = interdisciplinární přístup; 3 = jiné (podpůrné skupiny pro oběti, které jsou ze zákona zřízené ve všech nemocnicích. Tyto skupiny jsou však určeny pro oběti jakéhokoli násilí, nejen domácího).	ano
	na regionální úrovni	2 = interdisciplinární přístup	ano
Orgány sociálně právní ochrany dětí	na regionální úrovni	–	ne

Víc než polovina dotázaných (7 ze 13) disponuje písemnými pokyny ohledně standardů ochrany zvláště ohrožených osob. Tyto standardy jsou součástí vstupního školení zaměstnanců. Čtyři respondenti uvedli, že tyto pokyny využívají i při týmových setkáních, na kterých jsou probírány zvláště rizikové případy.

Sedm z dotázaných organizací uvedlo, že se zaměstnanci účastní pravidelného školení v oblasti práce se zvláště ohroženými oběťmi a pro nové zaměstnance je organizováno v této oblasti vstupní školení. Zvláště zajímavá jsou nová opatření v oblasti vzdělávání budoucích soudců:

“Od roku 2009 jsou budoucí soudci povinni vzdělávat se v oblasti domácího násilí. Vyhodnocování rizika tvoří součást skládaných zkoušek. Jsou povinni zúčastnit se dvoutýdenní stáže v intervenčním centru. Zákon proti domácímu násilí a otázky spolupráce soudů, policie, intervenčních center a dalších institucí jsou povinnými předměty jejich studijního programu.”

Jiná je ovšem situace u soudců, kteří již studium ukončili:

“Soudcům je nabízeno další vzdělávání v oblasti domácího násilí: v posledních 6 měsících byly uspořádány 2 semináře o domácím násilí a vyhodnocování rizik – ale účast na těchto seminářích je dobrovolná.”

7 ze 13 dotázaných uvedlo, že ve své praxi provádí analýzu případů vražd, pokusů o vraždu a případů zvláště závažného násilí. Rozložení jednotlivých odpovědí je následující: respondenti z řad soudů, zdravotníků a orgánů pověřených sociálně právní ochranou dětí odpověděli, že tyto analýzy neprovádějí, naopak neziskové organizace poskytující pomoc obětem domácího násilí tyto případy analyzují. Policie na regionální úrovni na tuto otázku odpověděla také kladně.

Analýza těchto případů není prováděna pravidelně, děje se tak pouze tehdy, když se takový případ vyskytne.

SPOLUPRÁCE S DALŠÍMI ORGANIZACEMI

Všichni respondenti z Rakouska odpověděli, že informace o vyhodnoceném riziku sdílejí s dalšími organizacemi a institucemi. Přesto však nikdo z dotázaných nebyl schopen poskytnout konkrétní počty takto řešených případů. Z dotazníků vyplývá, že klíčovou roli v tomto ohledu sehrávají intervenční centra, jelikož byly jako partner spolupráce zmíněny všemi ostatními organizacemi. Za nimi následují policie a orgány sociálně právní ochrany dětí.

Zatímco státní instituce spolupracují s ostatními organizacemi zejména na základě právních předpisů a protokolů (ať už se to týká sdílení informací nebo interdisciplinárních a integrovaných zásahů), spolupráce neziskových organizací s jinými institucemi je založena spíše na neformálních dohodách.

Co se týče souhlasu oběti se sdílením informací o jejím případě, i zde najdeme rozdíly mezi státními a neziskovými organizacemi. Policie, soudy a orgány sociálně právní ochrany dětí nevyžadují žádný souhlas, zatímco podpůrné služby pro ženy, organizace poskytující pomoc imigrantkám a intervenční centra vyžadují alespoň slovní souhlas. Zdravotníci potřebují souhlas pacienta obecně, ale pokud se žena nachází v akutním ohrožení nebo utrpěla zranění jednoznačně spojená s partnerským násilím, jsou ze zákona povinni informovat policii.

9 organizací uvedlo, že výměna informací probíhá prostřednictvím případových konferencí a/nebo telekonferencí, 8 z nich poskytuje také písemné zprávy. 1 respondent uvedl, že informace jsou sdíleny výlučně prostřednictvím telekonferencí a 3 respondenti odpověděli, že komunikují prostřednictvím telekonferencí a písemných materiálů, ale osobně se nescházejí. Zvláště jedna odpověď stojí za povšimnutí:

“Podáváme písemné zprávy státnímu zastupitelství a soudům, informujeme je i ústně a zároveň je informujeme i v rámci interdisciplinárních konferencí zaměřených na vyhodnocování rizika.”

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

Zdá se, že v tomto případě funguje výměna informací (s výjimkou interdisciplinárních konferencí) pouze jednostranně. V roce 2009 zorganizovalo jedno z dotázaných intervenčních center šest interdisciplinárních konferencí zaměřených na vyhodnocování rizika (MARAC), ke kterým byli přizváni zástupci policie, orgánů sociálně právní ochrany dětí i občanskoprávních soudů.

Co se týče otázky, kdo má v rámci organizace přístup k dokumentaci případů zvláště závažného násilí, většina z dotázaných (8 ze 13) uvedla, že přístup mají jak pracovníci, kteří jsou v přímém kontaktu s obětí tak i další relevantní oddělení. 3 organizace uvedly, že tento přístup mají pouze pracovníci, kteří jsou v přímém kontaktu s obětí a 2 organizace uvedly, že přístup mají pouze relevantní oddělení.

Na otázku, zda jsou v rámci jejich organizace systematicky sdíleny informace o zvláště ohrožených obětech, odpovědělo 7 dotázaných kladně, 4 záporně a 2 neodpověděli vůbec. V této oblasti nebyly zjištěny rozdíly mezi státními a neziskovými organizacemi, kladné a záporné odpovědi byly zastoupeny rovnoměrně.

Na otázku, zda má daná instituce k dispozici písemné pokyny a postupy pro případy zvláště závažného násilí, byly odpovědi na úrovni ministerstev poměrně nekonzistentní ve srovnání s odpověďmi týkajícími se forem interdisciplinární spolupráce. Tato rozporuplnost může poukazovat buď na špatné pochopení otázky anebo nejsou ve zvláště rizikových případech aplikovány „obvyklé“ způsoby spolupráce. Ať už je tomu jakkoliv, obě tyto varianty by měly být blíže prozkoumány a vyjasněny.

Ze 13 dotázaných jich 7 uvedlo, že nepovažují analýzu případů vražd nebo pokusů o vraždu za součást své interdisciplinární spolupráce. Jeden respondent na tuto otázku neodpověděl a 5 dotázaných uvedlo, že analýzu těchto případů za předmět spolupráce považují.

Jeden z těchto respondentů uvádí:

“V případech vražd a závažného násilí organizujeme interdisciplinární případové konference. K účasti přizveme všechny zainteresované strany – policii, orgány sociálně právní ochrany dětí, soudy atd. Cílem je provést analýzu toho, co se stalo, identifikovat případné mezery v intervenčním systému a zlepšit budoucí zásahy.”

V roce 2009 tato organizace provedla v rámci interdisciplinární případové konference analýzu jednoho případu vraždy.

SHRNUTÍ

Téměř všichni respondenti uvedli, že provádějí identifikaci zvláště ohrožených obětí genderového násilí. Hodnocení rizika probíhá v rámci kontaktu s obětí. Většina dotázaných organizací systematicky používá nástroje pro vyhodnocování rizika. Mezi organizacemi existují různé interpretace termínu „zvláště ohrožené oběti“ (např. ve zdravotnictví).

2/3 dotázaných sice odpověděly, že se v oblasti ochrany a bezpečnosti zvláště ohrožených obětí řídí určitými standardními postupy, tyto standardní postupy se však mezi jednotlivými organizacemi značně liší.

Asi polovina dotázaných organizací nabízí svým zaměstnancům pravidelné školení v oblasti zvláště rizikových případů a pro nové zaměstnance organizuje v této oblasti vstupní školení.

Sedm z dotázaných organizací uvedlo, že se zaměstnanci účastní pravidelného školení v oblasti práce se zvláště ohroženými oběťmi a pro nové zaměstnance je organizováno vstupní školení.

Všechny organizace si o vysoce rizikových případech vyměňují informace, přičemž klíčovou roli mají v tomto procesu intervenční centra. Zatímco státní instituce spolupracují na formálních základech, spolupráce většiny neziskových organizací je založena na neformálních dohodách.

VÝSLEDKY MAPUJÍCÍ STUDIE – BULHARSKO

OBECNÝ PŘEHLED

V Bulharsku žije 7 563 710 obyvatel (údaj ke konci roku 2009). Poměr mužů a žen je 51,6% žen ku 48,4% mužů. V současné době má počet obyvatel v Bulharsku spíše klesající tendenci, porodnost je velmi nízká. Tyto informace jsou platné pro zemi jako celek, v jednotlivých regionech se mohou lišit.

Ve městech žije 71,4% obyvatel (5,5 mil.), zatímco na venkově žije 28,6% populace (2,1 mil.). Největším městem země je Sofie (hlavní město), kde žije podle oficiálních informací 1/6 všech obyvatel země - ke konci roku 2009 to bylo celkem 1 249 798 obyvatel. Pokud ale započítáme i ty, kteří v Sofii studují nebo pracují, je skutečný počet obyvatel ještě mnohem vyšší.

STATISTICKÉ ÚDAJE O DOMÁCÍM NÁSILÍ A NÁSILÍ NA ŽENÁCH

Základní údaje o případech domácího násilí a násilí na ženách jsou sbírány zejména neziskovými organizacemi, které poskytují služby obětem násilí. Pro identifikaci případů násilí a stanovení počtu obětí existují různá kritéria. Národní statistický úřad údaje týkající se této oblasti neshromažďuje.

Ze zákona se problematikou násilí na ženách a zejména oblastí domácího násilí musí zabývat policie a soudy.

Policie, státní zastupitelství i trestní soudy se podle jejich vlastního vyjádření obvykle mnohem více soustředí na posouzení potenciálního nebezpečí pachatele a míru jeho společenské nebezpečnosti, než na bezpečí oběti. Teorie trestního práva a zejména jeho uplatňování v praxi je založeno na konceptu pachatele jako centrální osoby v trestním řízení. Tento přístup byl explicitně potvrzen v předchozí komunikaci se zástupci výše zmíněných institucí a je odvozen z trestního zákona a trestního řádu, jejichž cílem je stíhání a potrestání pachatele, nikoli ochrana jednotlivých obětí.

Neziskové organizace, které se na celostátní úrovni zabývají prevencí, ochranou a podporou obětí domácího násilí a násilí na ženách, jsou:

1. Sdružení Animus – v Sofii (provozují i azylový dům) a Plovdivu
2. BGRF – v Sofii, Plovdivu a Khaskovu
3. Demetra – v Burgasu (provozují i azylový dům)
4. Nadace DIVA – v Plovdivu
5. Ekaterina Karavelova – Silistra (provozují i azylový dům)
6. Nadace NAYA – Turgoviste
7. Otevřené dveře – Pleven (provozují i azylový dům)
8. Pozitivní osobnostní dovednosti – Pernik (provozují i azylový dům)
9. SOS Ohrožené rodiny – Varna (provozují i azylový dům)

Všechny azylové domy pro oběti násilí jsou provozovány neziskovými organizacemi, tři z nich však vystupují jako státní organizace, přestože nejsou státem plně financovány.

Podobné aktivity jako výše zmíněné organizace vykonává ještě 5 dalších neziskových organizací, které však nemají dostatečné finanční možnosti a jejich aktivity jsou tak značně limitované.

ROZHOVORY

Rozhovory byly uskutečněny v 8 organizacích působících na regionální úrovni (4 intervenční centra, 2 organizace poskytující pomoc obětem, 1 policejní oddělení a 1 oddělení sociálně právní ochrany dětí). Jedinou dotázanou organizací s celonárodní působností je Sdružení intervenčních center. Na dotazníky odpovědělo celkem 7 žen a 2 muži.

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

IDENTIFIKACE ZVLÁŠTĚ OHROŽENÝCH OBĚTÍ

Všichni respondenti odpověděli, že provádějí identifikaci obětí zvláště ohrožených závažným domácím násilím prostřednictvím osobního kontaktu s obětí. 6 dotázaných navíc uvedlo, že se při identifikaci opírají i o dostupné písemné zprávy, 4 berou v potaz vážnost zranění a 2 vyhodnocují také důkazy z místa činu.

Bulharská studie uvádí, že se počty identifikovaných zvláště ohrožených obětí partnerského násilí u jednotlivých dotázaných institucí pohybují v rozmezí od 11 do 348 případů (údaje za rok 2009). Jedno intervenční centrum neuvedlo počet takových případů, protože: „Zvláště ohrožené oběti nejsou počítány zvlášť – není jich tak moc.“

Tabulka 1: Kolik případů zvláště ohrožených obětí jste identifikovali v roce 2009?

Policie	na regionální úrovni	
Organizace poskytující služby obětem násilí	na regionální úrovni	16
	na regionální úrovni	59
Intervenční centra	na regionální úrovni	348
	na regionální úrovni	–
	na regionální úrovni	31
	na regionální úrovni	11
	zastřešující organizace (na celonárodní úrovni)	92
Orgány sociálně právní ochrany dětí	na regionální úrovni	336
		62

Z celkové počtu 9 dotázaných jich 7 používá při identifikaci rizik některý ze specializovaných nástrojů. Policie takové nástroje nepoužívá, protože: „Nic takového není potřeba, pokud si na to někdo nestěžuje (neupozorní na to)“.¹⁰ Jedno intervenční centrum na tuto otázku neodpovědělo vůbec.

Jaké nástroje k vyhodnocování rizika jsou používány? Dotazník BIG 26 z projektu DAIP je používán 3 respondenty, další 3 dotázaní používají metodu DA a 2 používají metodu SARA. Vlastní nástroj používá 5 dotázaných, přičemž se jedná většinou o různá doporučení („vodítka“) pro detailnější rozhovor s obětí:

„Používáme vlastní metodu – Dynamický rozhovor. Ve všech případech domácího násilí je součástí naší práce zaměřit se na vyhodnocení nebezpečí a vytvoření bezpečnostního plánu pro oběť. Zjišťujeme závažnost, frekvenci, formy a okolnosti spáchaného násilí. Zajímáme se také o to, zda k násilí došlo pod vlivem alkoholu a jsou-li děti svědky násilí. Ptáme se na to, zda se již oběť obrátila na nějaké instituce a zda jsou nějakí svědci, abychom si případně mohli doplnit informace.“

Je zajímavé, že 3 z respondentů, kteří uvedli, že používají dotazník BIG 26, metodu DA nebo SARA, používají minimálně dvě z výše zmíněných metod současně. Je to díky různým odborníkům, se kterými spolupracují – výběr používaných metod je na psychologovi, nikoli na organizaci, která by jen stěží používala 2 či více metod současně.

¹⁰ Poznámka tazatelky: „...z hlediska právní definice je vyhodnocování rizik policií prováděno převážně v rámci trestního řízení, při kterém je vyhodnocována nebezpečnost pachatele a závažnost spáchaného činu. Trestně právní přístup k vyhodnocování rizik je zaměřen na pachatele, jeho osobnost a míru nebezpečnosti a dále na objektivní důsledky jeho chování (zranění a škody).“

Všechny dotázané organizace uvedly, že oběti jsou do procesu vyhodnocování rizika aktivně zapojeny. Konečné hodnocení je závislé na posouzení pracovníka, který má případ na starost (ve všech případech) a na následném posouzení interdisciplinárního týmu (ve 3 případech ze 7). S jedinou výjimkou (orgán sociálně právní ochrany dětí) je vyhodnocování rizik prováděno systematicky. Orgány sociálně právní ochrany dětí nepoužívají žádný nástroj v případech sexuálního násilí a nemají-li k tomu souhlas oběti.

Na otázku v kolika případech byl použit nějaký nástroj pro hodnocení rizika, se čísla v jednotlivých odpovědích značně liší a v některých případech jsou shodná s údaji uvedenými v Tabulce 1 (viz výše).

Tabulka 2: V kolika případech jste použili nějaký nástroj pro vyhodnocování rizika?

Policie	na regionální úrovni	–
Organizace poskytující služby obětem násilí	na regionální úrovni	59
	na regionální úrovni	300
Intervenční centra	na regionální úrovni	–
	na regionální úrovni	31
	na regionální úrovni	11
	na regionální úrovni	92
	zastřešující organizace (na celonárodní úrovni)	336
Orgány sociálně právní ochrany dětí	na regionální úrovni	3

Všichni dotázaní uvedli, že se domnívají, že používání nástrojů pro vyhodnocování nebezpečí je užitečné. Je zajímavé, v čem konkrétně spatřují užitečnost takových nástrojů: 6 z 8 dotázaných uvedlo, že pomáhají identifikovat zvýšené riziko a všichni odpověděli, že jsou užitečné ve smyslu předcházení (zamezení) dalšího násilí. Jedna z respondentek oceňovala zejména to, že vyhodnocování provádí ve spolupráci s odborníkem sama oběť. V jednom případě zazněla také kritika:

“Moc mi to nepomáhá, bere to spoustu času, výsledky se ne vždy slučují s mým vlastním hodnocením a nevýhodu vidím také v tom, že takový nástroj nemohou používat všichni kolegové.”

BEZPEČNOSTNÍ PLÁN

Všichni respondenti uvedli, že jejich organizace/instituce má k dispozici standardy ochrany zvláště ohrožených obětí v písemné podobě. Pokud se však na jednotlivé odpovědi podíváme blíže, zjistíme, že za standardy byly většinou považovány existující zákony a nikoli postupy vytvořené specificky danou organizací pro její vlastní potřeby. Výjimku zde tvoří organizace poskytující služby obětem násilí:

“Máme takové standardy a používáme je případ od případu, v závislosti na konkrétních okolnostech a vždy se souhlasem oběti.”

8 z 9 dotázaných organizací nabízí obětem vytvoření bezpečnostního plánu a stejný počet organizací používá interdisciplinární přístup. Avšak ani zde není zcela jasné, co si dotázaní pod tímto pojmem představují. Lze se domnívat, že ve většině případů to znamená poskytnutí informací jiné organizaci, ale že výměna informací jako taková pravidelně neprobíhá.

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

Na otázku, zda jsou standardy se zaměstnanci probírány a komunikovány, se odpovědi proměňují od: „*Ano, máme písemné pokyny, které jsou pravidelně doplňovány a jsou distribuovány zaměstnancům, kteří jsou v přímém kontaktu s oběťmi (nikoli všem zaměstnancům, např. administrativní pracovníci takové instrukce nedostávají)*“ až po:

„*Vedoucí oddělení prezentuje pokyny personálu na pravidelných setkáních.*“

Všichni dotázaní odpověděli, že zaměstnanci jejich organizace/instituce mají pravidelné školení v oblasti práce se zvláště ohroženými oběťmi partnerského násilí.¹¹ S výjimkou odboru sociálně právní ochrany dětí dále všichni uvedli, že takové školení nabízejí i novým zaměstnancům.¹²

Na poslední otázku této části dotazníku, která se ptá na to, zda jsou případy vražd, pokusů o vraždu a závažného násilí v rámci organizace pravidelně přezkoumávány a analyzovány, odpověděli všichni, až na zástupce policie „*ano*“. Zástupce policie na tomto místě poznamenal, že tyto případy jsou v rámci policie analyzovány, ale na organizačně vyšší úrovni, než na které pracuje on.

SPOLUPRÁCE S DALŠÍMI ORGANIZACEMI

Na poslední část dotazníku odpovíдалo 8 respondentů. Důvody, proč zástupce policejní jednotky na tuto část dotazníku neodpověděl, vysvětluje tazatelka takto:

„*Tato část dotazníku nebyla zástupcem policie zodpovězena z důvodu již výše zmíněného způsobu přístupu k vyhodnocování rizika a nedostatku informací o hrozícím nebezpečí tak, aby mohlo být provedeno vyhodnocení rizika. Právní předpisy zavazují policii poskytovat informace státnímu zástupci – takže toto je jediná instituce, o které můžeme s jistotou říci, že s ní policie informace sdílí. Problémem je, že policie ve své statistické databázi nemá žádná kritéria pro zvláště ohrožené oběti. Co se týče sdílení informací o zvláště ohrožených obětech, můžeme říci, že informace jsou policii obvykle spíše poskytovány, než že by byly od policie požadovány.*“¹³

Z dosavadních informací se zdá se, že koncept spolupráce je všemi dotázanými stranami vnímán jen jako výměna informací. Odpovědi týkající se základních východisek spolupráce však přinášejí jiný obrázek.

Všichni dotázaní odpověděli, že spolupracují v rámci případových konferencí a všichni sdílejí písemné zprávy. 50% z nich považuje za formu spolupráce také telekonference. Jedno intervenční centrum zmínilo i další formu spolupráce:

„*...na seminářích a konferencích, kterých se účastní také zástupci jiných organizací a institucí, prezentujeme více případů a informací o zvláště ohrožených obětech. Cílem je diskuze o provádění právních předpisů v praxi a definování mezer v naplňování těchto zákonů.*“

7 respondentů uvedlo, že k tomu, aby mohli na případu spolupracovat s dalšími institucemi, potřebují souhlas oběti: 3 požadují minimálně slovní souhlas, 4 potřebují písemné svolení oběti.

Přístup k dokumentaci mají v 5 organizacích pouze pracovníci, kteří jsou v přímém kontaktu s oběťmi, v jedné organizaci je dokumentace přístupná všem relevantním oddělením organizace a v jedné organizaci je přístupná klíčovým pracovníkům i všem relevantním oddělením.

Všech 7 respondentů uvedlo, že v rámci jejich organizace jsou informace týkající se zvláště ohrožených obětí sdíleny systematicky.

¹¹ Zde se nabízí otázka, zda tazatelé dostatečně zdůraznili to, že se ptáme na specifické školení v oblasti zvláště ohrožených obětí domácího násilí.

¹² Viz předešlá poznámka pod čarou.

¹³ Poznámka tazatelky

Písemné pokyny pro spolupráci v případech zvláště ohrožených obětí se týkají zejména spolupráce s policií, soudním systémem (soudy, státní zastupitelství) a s orgány sociálně právní ochrany dětí.

Odpovědi na poslední otázku jsou překvapující: všichni dotázaní (7) odpověděli, že analýza případů vražd a pokusů o vraždu je součástí jejich interdisciplinární spolupráce. Až na jednu výjimku poskytli všichni respondenti informace o počtu takových případů dosti přesně:

Tabulka 3: Kolik případů vražd a pokusů o vraždu jste v roce 2009 analyzovali?

Policie	na regionální úrovni	–
Organizace poskytující služby obětem násilí	na regionální úrovni	Data nejsou k dispozici
	na regionální úrovni	10
Intervenční centra	na regionální úrovni	–
	na regionální úrovni	17
	na regionální úrovni	11
	na regionální úrovni	92
	zastřešující organizace (na celonárodní úrovni)	336
Orgány sociálně právní ochrany dětí	na regionální úrovni	10

Porovnáme-li čísla v Tabulce 1 a Tabulce 3, je pozoruhodné, že se u odpovědí 3 respondentů čísla v obou tabulkách shodují. Vzniká tím otázka validity těchto údajů.

SHRNUTÍ

Všechny dotázané organizace uvedly, že provádějí identifikaci zvláště ohrožených obětí. Avšak z vysoké variability počtu případů lze předpokládat, že neexistuje jednotná definice pojmu zvláště ohrožené oběti a že zařazení oběti do této skupiny je ponecháno na uvážení jednotlivých respondentů.

Organizace zahrnuté do této studie ve většině případů používají některý z nástrojů pro vyhodnocování rizik, ale ani zde neexistuje jednotné východisko.

Podíváme-li se na standardy pro ochranu a bezpečnostní opatření, naskytne se nám podobný obrázek: standardy sice vycházejí ze specifických právních předpisů, ale pravidla pro implementaci zákonů jednotlivými organizacemi chybí.

Na základě provedených rozhovorů lze identifikovat určité mezery v oblasti zajištění bezpečnosti oběti. V praxi totiž v případech zvláště ohrožených obětí neexistuje spolupráce mezi policií/jinými státními institucemi a neziskovými organizacemi a tudíž chybí důležité propojení výměny informací a vyhodnocení rizika. Navíc se zdá, že i spolupráce mezi jednotlivými neziskovými organizacemi probíhá spíše na neformální úrovni.

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

VÝSLEDKY MAPUJÍCÍ STUDIE – ČESKÁ REPUBLIKA

OBECNÝ PŘEHLED

V České republice žije 10,2 mil. obyvatel, z čehož 50,9% tvoří ženy. Hlavním městem s 1,25 mil. obyvatel je Praha.

V oblasti problematiky domácího násilí na ženách je v České republice obecně stále nedostatek reprezentativních studií. Podle studie Akademie věd České republiky z roku 2003 zažilo v průběhu svého života některou z forem násilí ze strany svého partnera 38% žen.

Pokud jde o právní předpisy, upravuje problematiku domácího násilí např. §199 Trestního zákoníku, který hovoří o týrání osoby žijící ve společném obydlí a od roku 2007 také Zákon č.135/2006 Sb. o ochraně před domácím násilím. Tento zákon poskytuje Policii ČR pravomoc vykázat pachatele domácího násilí z domu na dobu 10 dní a dále umožňuje vydání zákazu přiblížení se k ohrožené osobě nebo vstupu do domu. Soud může v rámci občanskoprávního řízení toto rozhodnutí prodloužit až na dobu 1 roku. V souladu s tímto zákonem byla ve všech krajích zřízena intervenční centra, jejichž činnost by měla být založena na interdisciplinární spolupráci. Podle §60a Zákona 108/2006 Sb. o sociálních službách spadají tato intervenční centra pod služby sociální prevence.

Kromě intervenčních center poskytují služby obětem také specializované neziskové organizace a azylové domy. Neziskové organizace zabývající se touto problematikou většinou sídlí jen ve velkých městech a pouze několik z nich vnímá problematiku domácího násilí z genderové perspektivy. (Státem a organizací Bílý kruh bezpečí je prosazován "genderově neutrální" přístup). Co se týče azylových domů, obecně je jejich počet dostatečný, avšak specializovaných azylových domů pro oběti domácího násilí s utajenou adresou je nedostatek.

ROZHOVORY

Rozhovory byly provedeny s 10 zástupkyněmi 7 organizací. Všechny respondentky byly ženy pracující na regionální úrovni v různých krajích České republiky.

IDENTIFIKACE ZVLÁŠTĚ OHROŽENÝCH OBĚTÍ

Až na jednu výjimku (fakultní nemocnice) všechny dotázané organizace a instituce uvedly, že provádějí identifikaci zvláště ohrožených obětí. Způsob identifikace se mezi jednotlivými organizacemi liší. Většina dotázaných (9 z 10) odpověděla, že to, zda je oběť ohrožena zvláště závažným násilím, je zjišťováno prostřednictvím osobního kontaktu. Pro 70% dotázaných jsou důležitým zdrojem informací pro posouzení rizika písemné zprávy, 50% uvádí jako důležité zdroje informací také důkazy z místa činu. 40% dotázaných zohledňuje i stupeň závažnosti způsobených zranění. Ve dvou organizacích provádějí posouzení profilu pachatele.

Nezisková organizace poskytující služby imigrantkám, se v tomto ohledu potýká s mnoha překážkami:

"Všechno je založeno na důvěře mezi mnou a klientkou. Někdy, když si všimneme modřin apod., ptáme se klientek, zda je všechno v pořádku, jestli se u nich doma něco neděje. Pro tyto ženy je velmi těžké se svěřit, chce to čas. Někdy se obávají toho, že budou vyhoštěny ze země, jindy neví, co by měly dělat. Některé z nich ani nevědí, co je to domácí násilí, myslí si, že je to normální, některé nevědí, že existují azylové domy, protože v jejich zemi žádné nejsou. My jim můžeme vysvětlit všechny jejich možnosti. Ale nemůžeme za ně nic rozhodovat, můžeme jim jenom poradit."

Odpovědi na otázku, zda je k identifikaci ohrožených obětí používán některý ze specializovaných nástrojů, lze rozdělit na 2 poloviny: 5 respondentek odpovědělo kladně, dalších 5 dotázaných uvedlo, že žádný nástroj nepoužívají. Jedna z institucí jasně pojmenovala důvod, proč při vyhodnocování rizika nepoužívá žádnou specializovanou metodu:

“Domácí násilí není hlavní problematikou, kterou se naše instituce zabývá, proto žádný takový nástroj nepoužíváme. Pokud máme podezření na domácí násilí, probereme situaci s danou ženou a poskytneme jí kontakty na jiné organizace, které se domácím násilím zabývají.”

Další tři respondentky odpověděly, že takový nástroj ve své praxi nepotřebují. Jedna z nich to blíže vysvětluje takto:

“Jsme školeni k tomu, abychom rozpoznali násilí a proto nepotřebujeme žádné dotazníky, spoléháme se více na zkušenost našich pracovníků.”

Z 5 organizací, které k identifikaci ohrožených obětí používají nějaký nástroj, používají 3 metodu SARA a 2 organizace mají vlastní metody. Až na jednu výjimku (intervenční centrum) je hodnocení prováděno společně s obětí.

Jednou z vlastních metod je „dotazník na vyhodnocení rizika a profilu pachatele“, druhým je „dotazník založený na metodách DA a SARA; otázky nejsou číslovány a zahrnují více než 15 kritérií“. Ve všech dotazovaných organizacích je hodnocení prováděno odborníci/odborníkem z dané organizace.

Zajímavé je porovnat odpovědi na otázky *“Kolik případů zvláště ohrožených obětí jste identifikovali v roce 2009?”* a *“V kolika případech jste v roce 2009 použili nějaký nástroj pro vyhodnocení rizika?”*

Tabulka 1: Porovnání otázek “Kolik případů zvláště ohrožených obětí jste identifikovali v roce 2009?” (sloupec 3) a “V kolika případech jste v roce 2009 použili nějaký nástroj pro vyhodnocení rizika?” (sloupec 4)

Policie	na regionální úrovni	28	28
Organizace poskytující služby obětem násilí	na regionální úrovni	75	206
	na regionální úrovni	–	–
Intervenční centra	na regionální úrovni	60	20
	na regionální úrovni	–	150
Organizace poskytující služby imigrantkám	na regionální úrovni	3	–
Sociální služby	na regionální úrovni	–	291
	na regionální úrovni	–	–
Zdravotníci	na regionální úrovni	–	–
Orgány sociálně právní ochrany dětí	na regionální úrovni	–	–

Jedno z dotázaných intervenčních center vysvětluje, proč je jimi uvedený počet identifikovaných případů zvláště ohrožených obětí vyšší než počet případů, ve kterých použili nástroj k vyhodnocení rizika:

“Jsme vyškoleni používat metodu SARA DN, ale nepoužíváme ji ve všech případech domácího násilí, pouze tehdy, máme-li podezření na riziko zvláště závažného násilí. Někdy tuto metodu použijeme také v případě, že oběť uvádí, že se již obrátila na policii, ale ta nevyhodnotila násilí jako závažné.”

Prázdná místa v tabulce naznačují, že většina dotázaných nevede samostatnou statistiku o zvláště ohrožených obětech. Podíváme-li se na hodnocení používání nástrojů pro vyhodnocování rizika, všechny dotázané organizace uvádějí pozitivní zkušenost. Zaznely však i kritické poznámky, jako např.:

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

“Metoda (SARA) jde jen po povrchu, nedostane se hlouběji. Je dobrá v případech, že se jedná o případy, ve kterých dochází k násilí pod vlivem alkoholu nebo drog, ale ne v případech psychického násilí, v těchto případech bychom potřebovali jiný nástroj. SARA DN sestává z 15 otázek, některé se ptají také na předchozí psychiatrickou léčbu pachatele. Ale lidi s poruchou osobnosti velmi často k psychiatrovi vůbec nejdou. A navíc, oběť není schopna správně posoudit svou situaci, není schopna odpovědět, zda je v nebezpečí nebo ne. Máme negativní zkušenost s tím, že policie používá tuto metodu příliš striktně, pouze odpoví na otázky „ano“ nebo „ne“, ale nevidí to nebezpečí.”

BEZPEČNOSTNÍ PLÁN

Standards pro ochranu a bezpečnost zvláště ohrožených obětí se řídí 8 z 10 dotázaných organizací, přičemž 5 z nich má tyto standardy v písemné podobě. Zástupkyně policie uvedla, že se řídí běžnými standardy ochrany a bezpečnosti pro všechny typy obětí (nejen oběti domácího násilí). Ostatní uvedli, že tyto standardy jsou součástí písemných standardů jejich organizací, avšak většinou specificky nerozlišují mezi oběťmi a zvláště ohroženými oběťmi. Zástupkyně sociálních služeb, zdravotnictví a orgánu sociálně právní ochrany dětí uvedly, že nemají písemná doporučení a pokyny týkající se ochrany zvláště ohrožených obětí.

Na otázku, jaká opatření pro zajištění ochrany a bezpečnosti obětí organizace používají, jmenovalo 7 respondentek sestavení bezpečnostního plánu, 5 zmínilo interdisciplinární přístup a 3 uvedly další způsoby (bylo možné označit více odpovědí). Zástupkyně oblasti sociálních služeb uvádí, proč používají interdisciplinární přístup: *„Spolupracujeme s policií, je to záruka toho, že oběť si nevymýšlí.”*

50% dotázaných uvedlo, že jejich organizace neposkytuje svým zaměstnankyním a zaměstnancům pravidelné školení v oblasti práce se zvláště ohroženými oběťmi. Jedna z respondentek to doplňuje:

“Nemáme žádné školení v oblasti zvláště ohrožených obětí, ale zaměstnanci se účastní různých školení, seminářů a konferencí týkajících se domácího násilí. Snažíme se zajistit, aby se každý zaměstnanec zúčastnil alespoň jednoho školení a předal informace dalším.”

9 z 10 dotázaných odpovědělo na otázku, zda je v rámci jejich organizace novým zaměstnancům poskytováno školení, kladně. Vzhledem k nespecifičnosti této otázky lze z odpovědí usuzovat na to, že byla chápána obecně, nikoli specificky zaměřená na zvláště ohrožené oběti. Z tohoto důvodu zřejmě nejsou odpovědi příliš validní. Např.:

“Noví zaměstnanci jsou vždy vyškoleni. Účastní se akreditovaných kurzů, dále také základního školení v krizové a telefonní intervenci, účast na těchto školeních a výcvicích je povinná. Organizujeme pro ně také další školení, objednáváme pro ně odborné časopisy a nakupujeme odbornou literaturu.”

2 z 10 organizací provádí sběr a analýzu případů vražd, pokusů o vraždu a případů závažného násilí. Jedna tak činí pravidelně jednou za rok, druhá spíše náhodně, kdykoli se takový případ vyskytne. Zástupkyně policie na tuto otázku odpověděla, že tyto případy jsou v rámci policie analyzovány, ale na organizačně vyšší úrovni.

SPOLUPRÁCE S DALŠÍMI ORGANIZACEMI

Informace o případech zvláště ohrožených obětí sdílí s jinými organizacemi 8 z 10 dotázaných. Jedna organizace na tuto otázku neodpověděla a organizace poskytující služby imigrantkám uvedla, že informace nesdílí z důvodu ochrany osobních údajů.

Nejvíce organizací spolupracuje s policií a se soudy. Zástupkyně policie jmenovala jako hlavní partnery pro spolupráci soudy a státní zastupitelství, intervenční centra a orgány sociálně právní ochrany dětí.

Základem spolupráce je pro 6 z 10 dotázaných neformální dohoda o výměně informací. Policie doplnila, že vychází ze Zákona

o Policii ČR a v něm obsaženém protokolu o sdílení informací. Pokud však nedojde k vykázaní pachatele, spolupracují „spíše na neformální bázi, např. s orgány sociálně právní ochrany dětí“.

Zdá se, že písemné dohody o víceoborové spolupráci a integrovaném přístupu, upravující spolupráci intervenčních center a dalších organizací, jsou v procesu příprav:

„...co se týče policie a orgánů sociálně právní ochrany dětí, je spolupráce dána zákonem. Pokud jde o interdisciplinární spolupráci, scházíme se jednou za měsíc, nyní spíše na základě neformální dohody, ale připravujeme závaznější a více formální protokol.“

Jedno z center poskytující pomoc obětem již využívá protokol rozvinuté interdisciplinární spolupráce a integrovaného přístupu:

“V rámci interdisciplinární spolupráce se scházíme s orgány sociálně právní ochrany dětí, policií apod. V konkrétních případech je vyplněn dotazník, který koordinátor rozešle všem stranám a na základě toho můžeme vypracovat společný přístup k řešení případu.“

Většina dotázaných sdílí informace prostřednictvím případových konferencí (7 z 9) a písemných zpráv (5 z 9). Čtyři organizace sdílejí informace také prostřednictvím telefonu. Odpověď „jiné“ zahrnovala pravidelné setkávání organizací, které se danou problematikou zabývají.

Pouze 3 dotázané instituce nepotřebují ke spolupráci na jednotlivých případech souhlas oběti.

“V případech vykázaní pachatele je spolupráce mezi různými subjekty (zejména Policií ČR, soudy a orgány sociálně právní ochrany dětí) upravena zákonem o ochraně před domácím násilím. Souhlas oběti žádáme hlavně v případech méně závažného násilí. Pokud řešíme naléhavou situaci, kdy se oběť nachází v bezprostředním ohrožení, stačí nám slovní souhlas. V případech, kdy dochází také k násilí na dětech, nepotřebujeme souhlas k intervenci, naši pracovníci jsou povinni zasáhnout.“

Všechny ostatní organizace potřebují souhlas oběti buď v písemné podobě anebo v případě aktuálního rizika v podobě slovní a dodatečně i písemné.

Dokumentace týkající se obětí je přístupná všem relevantním oddělením organizace v 7 z 9 případů. V jedné organizaci má k těmto informacím přístup pouze pracovník, který je v přímém kontaktu s obětí a v poslední dotázané organizaci mají přístup k dokumentaci klíčový pracovník i všechny relevantní oddělení organizace.

Sedm organizací sdílí informace o zvláště ohrožených obětech na interní úrovni **systematicky**. Avšak pouze 2 organizace poskytly informace o počtu takto řešených případů (konkrétně se jedná o 3 případy a 291 případů).

Dvě respondentky uvedly, že v jejich organizaci existují písemná pravidla pro spolupráci ve zvláště závažných případech domácího násilí. Policie se řídí jejich interními předpisy a intervenční centrum uvedlo:

„Máme obecná písemná doporučení pro kontakt s jakoukoli osobou ohroženou násilím, a to v případech vykázaní pachatele stejně jako i v případech méně závažného násilí. Tato pravidla jsou závazná pro závažné i méně závažné případy.“

Na otázku, zda je analýza případů vražd a pokusů o vraždu součástí interdisciplinární spolupráce, odpověděla kladně jedna organizace, avšak i ta dodala:

„Analýza začala probíhat v roce 2010, do roku 2009 jsme se žádným takovým případem nezabývali.“

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

SHRNUTÍ

Téměř všechny dotázané organizace uvedly, že provádějí identifikaci zvláště ohrožených obětí v kontextu genderově podmíněného násilí. Je však potřeba podotknout, že se nejedná o systematický proces. Pouze polovina dotázaných uvedla, že jejich organizace používá nějaký nástroj pro vyhodnocení rizik (a ty jsou navíc používány za různými účely¹⁴), druhá polovina se při hodnocení opírá zejména o pracovní zkušenost a osobní hodnocení pracovníka, který je v kontaktu s obětí.

80% dotázaných potvrdilo, že jejich organizace mají vypracované standardy pro ochranu a zajištění bezpečí zvláště ohrožených obětí. Avšak pouze polovina z nich je má k dispozici v písemné podobě a v podstatě nerozlišují mezi oběťmi a zvláště ohroženými oběťmi.

80% dotázaných dále uvedlo, že si o případech zvláště ohrožených obětí vyměňují informace s jinými organizacemi. To se však děje převážně na základě neformálních dohod.

Přezkoumání a analýza případů vražd a pokusů o ně není součástí interdisciplinární spolupráce.

¹⁴ Poznámka tazatelky: "Byla jsem překvapena, že intervenční centra hodnotily metodu SARA rozdílně. Ředitelka jednoho z nich byla více kritická, zmínila, že si myslí, že to není ideální nástroj pro hodnocení zvláště rizikových případů a zmínila se také o tom, že policie nepoužívá metodu SARA vždy zcela přiměřeným způsobem. Na druhé straně mě překvapilo, že se rozhodli využít metodu SARA k tomu, aby zástupce policie upozornili na to, že přehlédli míru rizika u daného případu."

VÝSLEDKY MAPUJÍCÍ STUDIE – NĚMECKO

OBEČNÝ PŘEHLED

Území Německa se rozkládá na ploše 357 021 km². S počtem 81,8 mil. obyvatel (údaj k lednu 2010) se jedná o nejlidnatější zemi v celé Evropě a zároveň o zemi s třetím nejvyšším počtem imigrantů na světě. Obyvatelé jsou z 91,5% německého původu a 8,5% tvoří jiné národnosti.

Německo je federální parlamentní republikou tvořenou 16 spolkovými zeměmi (Bundesländer). Hlavním a zároveň největším městem je Berlín s 3,4 mil. obyvatel.

Dolní Sasko (Niedersachsen) leží na severozápadě Německa a mezi 16 spolkovými zeměmi je druhou největší a čtvrtou nejlidnatější zemí. Území Dolního Saska se rozkládá na ploše 47 624,22 km². Největší města a ekonomická centra Dolního Saska se nacházejí v centrální a jižní části. Hlavním městem je Hannover s přibližně 520 000 obyvateli. V Dolním Sasku žije celkem 7 947 244 obyvatel, z toho jsou 3 901 052 muži a 4 046 192 ženy.

Město **Osnabrück**, ve kterém sídlí partnerská organizace tohoto projektu Frauenberatungsstelle Osnabrück (Poradna pro ženy Osnabrück), má asi 160 000 obyvatel a je třetím největším městem spolkové země Dolní Sasko. Spádová oblast organizace Frauenberatungsstelle zahrnuje také širší okolí Osnabrücku s dalšími 350 000 obyvateli.

Spolková země **Severní Porýní-Vestfálsko (Nordrhein-Westfalen, NRW)** se nachází na západě Německa. Žije zde 17 872 763 obyvatel (údaj k 31. prosinci 2009), z toho je 8 719 694 mužů a 9 153 069 žen. NRW má vysokou hustotu obyvatel (524 obyvatel na km²). Ekonomickým centrem je region Porýní-Porúří s přibližně 10 mil. obyvateli.

Sasko (Sachsen) je spolková země ležící na východě Německa s celkovým počtem 4 155 039 obyvatel, z čehož jsou 2 033 122 muži a 2 121 917 ženy. Hlavním městem jsou Drážďany (žije zde 253 599 mužů a 264 420 žen). Největším městem tohoto státu je Lipsko s 516 378 obyvateli (250 179 mužů a 266 199 žen).

INFRASTRUKTURA PODPŮRNÝCH SLUŽEB PRO ŽENY, OBĚTI NÁSILÍ

Azylové domy pro ženy

V Německu je celkem 346 azylových domů a 18 bytů následné pomoci pro ženy, oběti násilí. V Dolním Sasku je 42 azylových domů a v Severním Porýní-Vestfálsku (NRW) je jich 63.

Poradenská centra a telefonní (krizové) linky

V Německu existuje celá řada poradenských center a telefonních linek pro ženy, oběti partnerského násilí a také specializovaných poradenských center pro oběti sexuálního násilí a/nebo zneužívání v dětství.

150 těchto poradenských center a telefonních linek je sdruženo do *Národní asociace poradenských center pro ženy a krizových programů pro znásilněné – ženy proti násilí*. Většina z nich jsou nestátní neziskové organizace. Organizace sdružené v této asociaci zajišťují většinu poradenských a podpůrných služeb v případech psychického, fyzického a sexuálního násilí v Německu. V průběhu mnoha let praxe získaly tyto organizace řadu zkušeností a poradenské služby i školení, která poskytují dalším institucím a odborníkům, mají vysokou úroveň.

Prostřednictvím informování široké veřejnosti a díky politické práci sehrály tyto organizace v posledních letech rozhodující roli nejen v oblasti vzdělávání, informování veřejnosti a prevence násilí, ale i v oblasti legislativních změn. Všechny tyto aktivity přispěly k celkovému zlepšení situace týraných žen. Hlavní prioritou asociace je další zlepšování situace žen,

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

obětí násilí v Německu. Toho chtějí dosáhnout prostřednictvím vyšší efektivity práce, rozvoje kvality služeb v rámci organizací a dále prostřednictvím školení, výcviků, veřejných vystoupení, vzájemné spolupráce mezi organizacemi a politické činnosti.

Intervenční Centra

Kromě těchto organizací působí v Německu ještě 80 Intervenčních center pro oběti domácího násilí. V Dolním Sasku je situováno 29 z nich.

ROZHOVORY

Skupinu respondentů tvořilo 15 zástupců klíčových organizací a institucí působících na různých úrovních: 3 reprezentovali státní úroveň (ministerstva jednotlivých spolkových zemí), 2 zastupovali celonárodní síť organizací a regionální/místní organizace byly zastoupeny 10 respondenty. Rozhovor poskytl celkem 12 žen a 3 muži.

Ministerstvo vnitra Severního Porýní-Vestfálska (NRW) se odmítlo průzkumu zúčastnit, protože: *„Zvláště rizikové případy jsou velmi citlivé a nejsme oprávněni o nich hovořit. To se týká všech zvláště rizikových případů, včetně případů domácího násilí!“* Vzhledem k tomuto nařízení na otázky neodpověděl ani žádný zástupce policie NRW. Naproti tomu zástupce soudů na regionální úrovni uvedl, že od února 2010 je v platnosti nová právní úprava, která detailně popisuje způsob spolupráce policie a soudů v případech páchaných zvláště nebezpečnými pachateli sexuálního a fyzického násilí. Tato právní úprava je obecně známá a byla veřejně publikována.

IDENTIFIKACE ZVLÁŠTĚ OHROŽENÝCH OBĚTÍ

9 z 15 respondentů provádí běžně v rámci své práce identifikaci zvláště ohrožených obětí. Zástupci ministerstev a zdravotnického sektoru odpověděli, že identifikaci zvláště ohrožených obětí neprovádějí. Jako důvod zástupci ministerstev uvedli, že s oběťmi nejsou v přímém kontaktu. Další z dotázaných na tuto otázku neodpověděl, ale přidal vysvětlující poznámku:

“Orgány sociálně právní ochrany dětí dostávají od policie hlášení o případech domácího násilí v těch případech, kdy se situace nějakým způsobem účastní i nezletilé děti. Vyhodnocení situace v rodině probíhá za pomoci důkazů a informací z písemných zpráv a dokumentace. Pokud se jedná o zvláště závažné násilí, děti jsou ochráněny tím, že jsou z rodiny odebrány.“

Respondenti, kteří pracují přímo s oběťmi s násilím, postupují při identifikaci zvláště rizikových případů způsobem popsaným v následující tabulce:

Tabulka 1: Provádíte ve vaší organizaci identifikaci zvláště ohrožených obětí? (sl. 3) Pokud ano, jakým způsobem? (sl. 4) Počet takových případů za rok 2009 (sl. 5)

Soudy	na úrovni ministerstva	ne	–	–
	na regionální úrovni	ano	1 = informace o oběti z písemných zpráv a dokumentů	–
	na regionální úrovni	ano	1 = informace o oběti z písemných zpráv a dokumentů	30
Organizace poskytující služby obětem násilí	na úrovni ministerstva	ne	–	–
	zastřešující organizace	ano	3 = osobní kontakt s obětí 4 = stupeň závažnosti zranění 5 = jiné (míra traumatizace)	–
	na regionální úrovni	ano	3 = osobní kontakt s obětí	10

Organizace poskytující služby imigrantkám	na regionální úrovni	ano	3 = osobní kontakt s obětí	25
	na regionální úrovni	ano	3 = osobní kontakt s obětí	20
Sociální Služby	na regionální úrovni	ano	3 = osobní kontakt s obětí 4 = stupeň závažnosti zranění 5 = jiné (telefonní kontakt s obětí)	30
Sociálně služby	na regionální úrovni	ano	1 = informace o oběti z písemných zpráv a dokumentů 3 = osobní kontakt s obětí	3
Zdravotníci	zastřešující organizace	ne	–	–
	na regionální úrovni	ne	–	–
Orgány sociálně právní ochrany dětí	na úrovni ministerstva	ne	–	–
	na regionální úrovni	–	–	–
	na regionální úrovni	ano	1 = informace o oběti z písemných zpráv a dokumentů; 3 = osobní kontakt s obětí	15

4 respondenti uvedli, že ve své praxi používají některý z nástrojů pro vyhodnocování rizika. Dalších 5 odpovědělo, že žádný takový nástroj neznají, 1 uvedl, že takový nástroj zatím nepotřeboval a 4 měli jiný důvod, proč je nepoužívají (konkrétně se jednalo o to, že jejich hlavním úkolem je koordinace, management apod., a proto nejsou s oběťmi v tak častém kontaktu).

Z těch, kteří používají nástroje pro vyhodnocování rizika, si 3 vytvořili vlastní metodu a 1 organizace používá metodu DA. Všechny tyto organizace zapojují oběti do procesu vyhodnocování rizika. Jedna z organizací vyvinula vlastní metodu podle standardů analýzy rizika na základě poznatků z celostátní konference o nucených manželstvích. Ve všech organizacích provádí hodnocení rizika odborníci z dané organizace. Jeden z respondentů doplnil, že takové hodnocení je ještě znovu posouzeno na setkání týmu. Další uvedl, že do procesu hodnocení rizika je v závislosti na míře rizika zapojeno více lidí:

„Ve všech případech provádějí hodnocení rizika dva pracovníci, pokud riziko dosáhne střední úrovně, je případ předán supervizorovi; čím vyšší je riziko, tím výše postavené oddělení se případem zabývá.“

Až na jedno regionální oddělení sociálně právní ochrany dětí nemohl nikdo z dotázaných potvrdit systematické používání nástrojů pro vyhodnocování rizika. Na dotaz, v jakých případech nástroje na vyhodnocování rizika používají, odpověděli 2 respondenti následovně:

“Záleží na daném případě a uvážení konkrétního pracovníka” a „Metodu DA používám, když se jedná o závažné násilí anebo pokud se já nebo oběť domníváme, že je to potřeba.“

Respondenti, kteří používají nástroje pro vyhodnocování rizika sdělili, že je považují za užitečné zejména proto, že „objektivizují osobní dojem, který může, ale nemusí odpovídat realitě.“ Dalším důvodem bylo vyšší uvědomění obětí: „Mohu ženě snadněji říci, na co by si měla dávat pozor, čeho by se měla obávat.“

BEZPEČNOSTNÍ PLÁN

Odpovědi v této oblasti jsou poměrně zarážející. Pouze 1/3 (5 z 15) respondentů potvrdila, že mají standardy pro ochranu a bezpečnost zvláště ohrožených obětí. Jedno regionální oddělení sociálně právní ochrany dětí uvedlo, že se jejich „standardy vztahují na bezpečnost a ochranu dětí. Ale co se týče ochrany žen, musí odpověď znít ne.“ 3 respondenti uvedli, že sestavení bezpečnostního plánu je hlavním standardem pro ochranu zvláště ohrožených obětí a jeden označil za opatření pro zajištění bezpečnosti obětí interdisciplinární setkání.

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

Pouze 3 z dotázaných organizací odpověděly, že mají písemné pokyny/doporučení týkající se ochrany a bezpečnosti zvláště ohrožených obětí: zástupce okresního soudu se odkázal na oficiální doporučení spolupráce mezi Ministerstvem vnitra a Ministerstvem spravedlnosti a jejich specializovanými jednotkami v oblasti zajištění bezpečnosti a ochrany obětí sexuálního a partnerského násilí. Toto nařízení je v platnosti od února 2010. Stejný respondent dále uvedl, že sice nemají specializovaná školení, ale o případech a oficiálních doporučeních pravidelně hovoří na setkáních zaměstnanců. Zástupkyně oddělení sociálně právní ochrany dětí uvedla, že jsou vázáni zákonem a závaznými předpisy (které obsahují také informaci o tom, že přítomnost dětí při domácím násilí znamená ohrožení jejich blaha a zdravého vývoje!) a organizace poskytující služby pro imigrantky odpověděla: *„Existují písemná doporučení, ale ta jsou pouze pro naši interní potřebu, nikoli pro veřejnost. Důvodem, proč je nezveřejňujeme, je chránit ženy a vyhnout se tomu, aby jejich příbuzní poznali proces sestavování bezpečnostního plánu.“*

Pouze 3 respondenti (z 15) sdělili, že stálým i novým zaměstnancům poskytují pravidelné školení v oblasti ochrany zvláště ohrožených obětí. Mezi tyto organizace patří regionální organizace poskytující služby obětem násilí, regionální organizace poskytující služby pro imigrantky a regionální oddělení sociálně právní ochrany dětí. Analýzu případů vražd, pokusů o vraždu a závažného násilí provádí na setkáních týmu pouze organizace poskytující služby imigrantkám. Činí tak, kdykoli se takový případ vyskytne.

Přístup zdravotnického sektoru se odráží v následující odpovědi, která vysvětluje, proč nejsou využívána bezpečnostní opatření pro oběti zvláště ohrožené závažným partnerským násilím: *„Pokud je k případu domácího násilí přivolána záchranná služba, protože došlo ke zranění a pacient je převezzen do nemocnice, pak nejsou sdělovány žádné informace a nejsou povoleny ani žádné návštěvy. To je jediné bezpečnostní opatření. Možná, že personál ve službě zkontaktuje nějakou organizaci poskytující služby obětem domácího násilí. Ale neexistuje žádné nařízení, které by jim to ukládalo za povinnost.“* Lékař záchranné služby dodává: *„Za 10 let praxe jsem se ještě nesetkal s případem domácího násilí. Mnoho žen má podezřelá zranění, ale vždycky říkají, že se jim stala nějaká nehoda.“¹⁵*

SPOLUPRÁCE S DALŠÍMI ORGANIZACEMI

Odpovědi na tuto část dotazníku byly podobné jako na předchozí dvě části. Ministerstva shodně odpověděla, že o případech zvláště ohrožených obětí nebudou poskytovat žádné informace a většina z nich v podstatě již v rozhovoru dále nepokračovala. V Dolním Sasku byla založena pracovní skupina na ministerské úrovni, která by se měla otázkou interdisciplinární spolupráce zabývat.

Podíváme-li se na odpovědi zbývajících 12 respondentů, 9 z nich informace s jinými organizacemi sdílí, další 3 nikoli (organizace poskytující služby obětem, odbor sociálně věcí a zdravotníci). Organizace poskytující služby obětem sdělila, že informace s jinými nesdílejí proto, aby zajistili anonymitu žen, které u nich vyhledají pomoc.

Všech 9 respondentů, kteří s jinými sdílejí informace o zvláště rizikových případech uvedlo, že si informace vyměňují zejména s policií, soudy (včetně rodinných soudů), orgány sociálně právní ochrany a organizacemi poskytujícími služby obětem. Zde je důležité podotknout, že obě zástupkyně orgánů sociálně právní ochrany dětí uvedly, že spolupracují s neziskovými organizacemi (ať už poradenskými centry pro oběti nebo intervenčními centry).

Podíváme-li se na formy spolupráce, 9 respondentů odpovídalo takto:

¹⁵ Poznámka tazatelky: „Přestože měl tento lékař podezření, nikoho neinformoval a ženám nedal ani žádné informační materiály. Nevěděl o tom, že v regionu existují služby poskytující podporu obětem domácího násilí. Nevím, zda jsem se setkala s lékařem výjimečně neznalým věci nebo zda reprezentoval úroveň vzdělání v této oblasti u zaměstnanců nemocnice obecně.“

Tabulka 2: Pokud spolupracujete s jinými organizacemi, na jakých základech je tato spolupráce založena? (sl. 3) Jakým způsobem se spolupráce realizuje? (sl. 4)

Soudy	na úrovni ministerstva	–	–
	na regionální úrovni	4 = jiné (regulováno rodinným právem)	4 = jiné (policie a orgány sociálně právní ochrany dětí dostávají kopii rozhodnutí)
	na regionální úrovni	1 = neformální dohoda o výměně informací 2 = písemná dohoda o spolupráci a výměně informací 3 = písemná dohoda o interdisciplinárním a integrovaném přístupu (v závislosti na spolupracující straně)	2 = telekonference 3 = poskytování písemných zpráv
Organizace poskytující služby obětem násilí	na úrovni ministerstva	–	–
	zastřešující organizace	1 = neformální dohoda o výměně informací	4 = jiné (případové konference, kterých se účastní i oběť)
	na regionální úrovni	–	–
Intervenční Centra	na regionální úrovni	1 = neformální dohoda o výměně informací	2 = telekonference
	na regionální úrovni	3 = písemná dohoda o interdisciplinárním a integrovaném přístupu	1 = případové konference 2 = telekonference
Organizace poskytující služby imigrantkám	na regionální úrovni	1 = neformální dohoda o výměně informací 2 = písemná dohoda o spolupráci a výměně informací 3 = písemná dohoda o interdisciplinárním a integrovaném přístupu	1 = případové konference 3 = poskytování písemných zpráv
Sociální služby	na regionální úrovni	–	–
Zdravotníci	zastřešující organizace	–	–
	na regionální úrovni	4 = jiné (povinnost ze zákona)	–
Orgány sociálně právní ochrany dětí	na úrovni ministerstva	–	–
	na regionální úrovni	1 = neformální dohoda o výměně informací 2 = písemná dohoda o spolupráci a výměně informací	3 = poskytování písemných zpráv
	na regionální úrovni	1 = neformální dohoda o výměně informací	1 = případové konference 2 = telekonference

Z odpovědí týkajících se písemných dohod o spolupráci a výměně informací vyplývá, že existují spíše na regionální úrovni, nejsou součástí interdisciplinárního přístupu a mají obvykle dvoustranný charakter (např. dohoda mezi policií a jedním intervenčním centrem). Dále se ukazuje, že tyto dohody nejsou celostátní strategií prevence zvláště rizikových případů, ale jedná se spíše o snahu jednotlivých organizací na regionální/místní úrovni.

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

3 z 9 respondentů, kteří spolupracují s jinými organizacemi, nepotřebují souhlas oběti k tomu, aby o ní poskytovali informace jiným stranám. Zástupce zdravotnického sektoru uvedl, že spolupracují jen s policií a i to pouze v případech, je-li oběť vážně zraněna a domnívají-li se, že ke zranění došlo v důsledku trestného činu. V takovém případě jsou ze zákona povinni policii informovat – a to i proti vůli oběti. Všichni ostatní dotázaní potřebují souhlas oběti, ať už v písemné podobě (2 organizace) nebo minimálně slovní souhlas (1 organizace), případně v závislosti na situaci obojí (3 organizace) – slovní souhlas může být dostačující v krizové situaci, ale později musí dát oběť písemné svolení.

Co se týče přístupu k informacím o zvláště rizikových případech, uvedlo 9 organizací, že k těmto informacím má přístup pouze pracovník v přímém kontaktu s obětí, 2 organizace sdělily, že přístup má klíčový pracovník i relevantní oddělení organizace. Interní systematické sdílení informací o zvláště závažných případech potvrdily 2 neziskové organizace. Přehled o těchto případech podávají na pravidelných měsíčních setkáních týmu. Jedna organizace počet takto řešených případů neuvedla, druhá zmínila 20 případů za rok 2009.

3 z 12 (resp. 15) dotázaných uvedli, že jejich organizace má pravidla a doporučení týkající se spolupráce v případech zvláště závažného násilí v písemné podobě. Zástupce okresního soudu se znovu odvolal na již zmíněnou novou právní úpravu, popisující spolupráci mezi policií, soudy a organizacemi poskytujícími služby pro oběti násilí. Organizace poskytující služby imigrantkám uvedla, že taková pravidla mají, ale nejsou příliš konkrétní a nejsou rozpracována do detailů. Zástupce zdravotnického sektoru se odkázal na „písemný materiál, ve kterém lékaři naleznou doporučení, na koho se mohou v případech domácího násilí obrátit.“ S výjimkou výše uvedené právní úpravy tedy ostatní odpovědi neobsahovaly žádné zmínky o přístupu ke zvláště ohroženým obětem, pokud tedy za zvláště ohrožené případy nejsou považovány všechny případy domácího násilí.

Nikdo z 15 dotázaných neuvedl, že by analýza případů vražd a pokusů o vraždu byla součástí jejich interdisciplinární spolupráce.

SHRNUTÍ:

Zvláště ohrožené oběti identifikují pouze regionální organizace, které jsou v přímém kontaktu s oběťmi. Znalosti o nástrojích pro vyhodnocování rizika se zdají být poměrně omezené. Téměř polovina respondentů, kteří uvedli, že provádějí identifikaci zvláště ohrožených obětí, nezná žádný takový nástroj nebo metodu.

Jsou-li nějaké nástroje pro vyhodnocování rizika používány, jedná se většinou o nástroje vytvořené danou organizací a s jedinou výjimkou (orgán sociálně právní ochrany dětí) tyto nástroje nejsou používány systematicky.

Podle výsledků této mapující studie nemají ministerstva žádný koordinovaný strategický plán pro zajištění ochrany a bezpečnosti zvláště ohrožených obětí genderově podmíněného partnerského násilí, nicméně některá ministerstva Dolního Saska v současné době připravují protokol o společné iniciativě.

Přestože existují určité písemné dohody o sdílení informací a spolupráci, jedná se o dohody na regionální úrovni, které nemají interdisciplinární charakter (nejčastěji se jedná o dvoustranné dohody).

Nikdo z dotázaných nepovažuje analýzu případů vražd a pokusů o vraždu za součást interdisciplinární spolupráce, ale zdá se, že zvláště na ministerstvech vzbudila tato oblast možné spolupráce zájem.

VÝSLEDKY MAPUJÍCÍ STUDIE – ITÁLIE

OBECNÝ PŘEHLED

Itálie má 60 mil. obyvatel, z čehož je cca 31 mil. žen a 29 mil. mužů (údaj k 31. prosinci 2009).

Itálie je rozdělena do 20 regionů. Hlavním městem je Řím, dalšími velkými městy jsou Milano a Turín na severu a Neapol a Palermo na jihu Itálie.

Region Emilia-Romagna

Region Emilia-Romagna se rozkládá na území mezi severní a centrální Itálií a je jedním z nejlépe rozvinutých regionů s dobrou životní úrovní (vzhledem k dostupné zdravotní péči, sociálním službám, bydlení, zaměstnanosti, rovným příležitostem atd.). Region Emilia-Romagna má 4 395 606 obyvatel: 2 259 640 z toho jsou ženy a 2 135 966 muži. Hlavním městem regionu je Boloňa. Na východě regionu, asi 70 km od Boloně, se nachází město Ravenna se 135 000 obyvateli.

Region Emilia-Romagna je (společně s Lombardií a Toskánskem) jednou z částí Itálie s nejvyšším počtem center proti násilí. Má 12 nezávislých center proti násilí (zhruba jedno na provincii) plus městské centrum pro ženy ve městě Forlì. Většina těchto center byla založena v 90. letech minulého století a 10 z nich je sdruženo v síti *"Coordinamento dei centri antiviolenza dell'Emilia-Romagna"*, která velmi dobře spolupracuje s regionální vládou (periodicky vytvářejí např. společnou studii o ženách, které vyhledaly pomoc v centrech proti násilí). Výzkum o násilí na ženách, provedený Národním statistickým úřadem (Istat) uvádí, že v tomto regionu je nevyšší počet případů fyzického a/nebo sexuálního násilí v Itálii: 38,2% oproti celonárodnímu průměru 31,9%.

V Itálii je téměř nemožné získat data o domácím násilí a následně o zvláště ohrožených obětech za daný rok na celonárodní úrovni (jediný výzkum byl proveden v roce 2006), jelikož neexistuje žádné národní středisko pro sledování genderově podmíněného násilí ani národní akční plán. Současná italská ministryně pro genderové otázky Mara Carfagna připravuje návrh italského národního akčního plánu, ten však ještě nebyl schválen. Situace je podobná také v oblasti výzkumu vražd a pokusů o vraždu v rámci rodiny, jelikož Ministerstvo vnitra neposkytuje specifická data, která by umožňovala analýzu vztahu mezi obětí a pachatelem. Relevantní data lze získat pouze z Výzkumného institutu Eures, který je sbírá prostřednictvím tiskové agentury Ansa (Eures-Ansa, L'omicidio volontario in Italia. Rapporto Eures-Ansa 2009, Řím 2009: poslední dostupná data jsou za rok 2008) a dále ze statistik organizace Casa delle donne per non subire violenza, která provádí každoroční monitoring tisku (www.casadonne.it). Podobné obtíže existují i na regionální a místní úrovni. Jediný epidemiologický výzkum zabývající se genderově podmíněným násilím na národní úrovni byl publikován Národním statistickým úřadem (Istat) v roce 2007 pod názvem: La violenza e i maltrattamenti contro le donne dentro e fuori la famiglia. Anno 2006.

Zde je možné nalézt data o případech znásilnění, domácího násilí, sexuálního obtěžování a nebezpečném pronásledování, ale nejsou zde žádné informace o případech vražd a pokusů o vraždu. Je potřeba podotknout, že v Itálii jsou možnosti policie zatknout pachatele omezeny jen na případy závažných zranění a trestných činů a existuje jen několik nástrojů k omezení násilného chování pachatelů (např. ochranná opatření, zákaz kontaktování oběti a ochrana před pronásledováním).

Síť 10 center proti násilí v regionu Emilia-Romagna poskytuje v azylových domech pro oběti domácího násilí celkem 109 míst (dohromady pro ženy i jejich děti), což podle doporučených standardů EU odpovídá 36 rodinným místům (3 lůžka na jedno rodinné místo). Podle těchto standardů by však na počet obyvatel v regionu mělo být ve specializovaných azylových domech 586 rodinných míst, což znamená, že ve skutečnosti je splněno pouze 6% požadovaného počtu. Je tedy zřejmé, že ochrana žen ohrožených násilím je v tomto regionu nedostatečná.

Region Emilia-Romagna zmiňuje domácí násilí na ženách ve svém Regionálním zákonu č.2/2003, ve kterém doporučuje místním administrativám řešit tuto problematiku v rámci místního integrovaného systému sociálních služeb ve spolupráci s centry proti násilí a azylovými domy. Každá část regionu má své charakteristiky; postupy v oblasti genderového násilí a zakládání poradenských a podpůrných center jsou obvykle v kompetenci Oddělení pro rovné příležitosti jednotlivých magistrátů a obecních úřadů, např. ve formě dohody mezi centrem proti násilí a obecním úřadem. V některých případech se však může stát, že oblast sociálního plánování je zcela vynechána.

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

V Regionálním zdravotnickém a sociálním plánu pro roky 2008-2010 je zařazena otázka bydlení a služeb s ním spojených (mezi nimi i azylové domy) mezi čtyři hlavní cíle sociální péče. Za implementaci těchto cílů do Oblastního plánu sociální péče (Piano di Zona) jsou odpovědné městské úřady a magistráty (místní zdravotnické orgány jsou spoluodpovědné), přičemž některé z nich služby proti násilí ve svých oblastních plánech zohledňují a jiné nikoliv.

ROZHOVORY

Dotazník projektu **PROTECT** byl předložen všem 10 centrům proti násilí, které jsou sdruženy v regionální síti v oblasti Emilia-Romagna a 3 policejním jednotkám na úrovni obvodních oddělení (*Questura*) v Ravenně. V Itálii se obvodní oddělení policie (*Questura*) dělí na 3 různé odbory: odbor spolupracující se soudy, odbor, který má na starost tísňová volání (hovory na linku "113") a odbor specializovaný na vyšetřování trestní činnosti.

Navíc bylo možné uskutečnit rozhovor s ředitelkou Programu pro zdraví žen, dětí a dospívajících místního zdravotnického střediska v Boloni, paní Clede Marií Graviniovou. Všechny respondentky byly ženy.

IDENTIFIKACE ZVLÁŠTĚ OHROŽENÝCH OBĚTÍ

Všechna centra proti násilí uvedla, že provádějí identifikaci zvláště ohrožených obětí a téměř ve všech centrech (9/10) je tento proces založen na informacích z písemných zpráv a na osobním kontaktu s obětí. Tři centra nemohla poskytnout data o případech zvláště ohrožených žen, protože tyto informace nejsou systematicky sbírány. Ta centra, která informace poskytla, používají nejčastěji metodu SARA (kromě jednoho, které nepoužívá žádný nástroj pro vyhodnocení rizika). Poskytnutá data ukazují na velké rozdíly mezi jednotlivými centry (čísla za rok 2009 se pohybují od 5 až po 150 případů) a také mezi jednotlivými odbory obvodních policejních oddělení. V roce 2009 řešila pohotovostní jednotka (řešící volání na linku "113") 1 případ zvláště závažného násilí, 6 případů řešilo oddělení, které spolupracuje se soudy a odbor vyšetřující trestnou činnost řešil 80 takových případů.

Ve všech organizacích je hodnocení prováděno odborníkem z dané organizace a v 6 organizacích je ještě následně diskutováno týmem, ve kterém jsou přítomni odborníci z různých profesí.

Pokud je v organizacích používán nějaký nástroj pro vyhodnocování rizika (v 9 případech ze 14), jedná se vždy o metodu SARA. Kromě této metody používá jedna organizace také dotazník BIG 26 z programu DAIP. Z těch organizací, které používají metodu SARA, ji 3 nepoužívají systematicky ve všech případech domácího násilí. Důvody jsou následující:

"Metodu SARA nepoužíváme, pokud je žena obětí pouze psychického, nikoli fyzického násilí."

"Metodu SARA používáme pouze v případě, že je uvědomění oběti o možných rizicích příliš nízké v poměru k tomu, jaké násilí ve vztahu zažívá."

Podíváme-li se v oblasti týkající se dostupnosti školení na odpovědi jednotlivých zástupců policejních oddělení, zjistíme jisté nesrovnalosti: zatímco jedno ze tří dotázaných oddělení odpovědělo, že policie v Itálii nemá žádné školení v oblasti vyhodnocování závažnosti rizika partnerského násilí, další dvě uvedly, že absolvovaly velmi dobré školení v Římě (1 týden), kterého se účastnili zástupci policie z celé Itálie. Tazatelé se domnívají, že tento rozpor vznikl v důsledku nedostatečné multiplikace tohoto školení.

Organizace, které vyhodnocují riziko násilí prostřednictvím některého ze specializovaných nástrojů, vnímají jejich používání pozitivně: „Pomáhají při práci s oběťmi, protože poskytují celkový obrázek jejich situace.“

Jedna z organizací vyjádřila také určité pochybnosti:

"V některých případech jsou metody SARA a BIG 26 příliš schematické a neposkytují dostatek prostoru pro vyjádření obav oběti"

a jejich emocí týkajících se násilného partnera, což jí pak znesnadňuje chránit se a vyhledat adekvátní pomoc. Neumožňují ani zohlednit aktuální fázi cyklu násilí, ve které se oběť nachází.”

Jedna z reprezentantek policie vyjádřila s metodou SARA určitou nespokojenost:

“Přestože jsem absolvovala kvalitní školení zaměřené na používání metody SARA (školení trvalo týden a účastnili se ho dva zástupci každého obvodního policejního oddělení v Itálii), zdá se mi používání této metody na mém pracovišti velmi obtížné.”

BEZPEČNOSTNÍ PLÁN

Ze 14 respondentů jich 13 uvedlo, že v jejich organizaci existují standardy pro ochranu a bezpečnost zvláště ohrožených obětí, avšak pouze 5 z nich je má k dispozici v písemné podobě. Jedna organizace uvedla:

„Zaměstnanci se podíleli na tvorbě těchto standardů a všichni mají jejich kopii.“

Všichni respondenti používají bezpečnostní plán a víceoborový přístup jako opatření k zajištění bezpečnosti zvláště ohrožených obětí partnerského násilí. Jako další takové opatření označila jedna pracovnice centra proti násilí *„24 hodinovou dostupnost pracovníce centra pro policii a zdravotníky.“* Jedna z dotázaných organizací uvedla, že se bezpečnostní opatření vztahují i na jejich zaměstnance:

“Pokud pracovnice řeší případ oběti, které hrozí velmi závažné riziko násilí, pracují vždy v týmu.”

Další z organizací vyjádřila následující znepokojení:

“Při sestavování bezpečnostního plánu existuje jedna velká mezera: ve specializovaných azylových domech nemáme tolik míst, abychom mohli vyhovět všem ženám, které jsou v nebezpečí.”

9 ze 14 dotázaných organizací poskytuje svým zaměstnancům pravidelně školení v oblasti práce se zvláště ohroženými oběťmi. 4 z 10 center proti násilí v této oblasti pravidelné školení nemají.

Až na 2 centra proti násilí provádějí všechny ostatní analýzu případů vražd, pokusů o vraždu a závažných forem násilí.

“Ano, analyzujeme všechny případy domácího násilí, které se vyskytnou ve 2 nemocnicích ve městě. V průběhu roku 2009 jsme neměli žádný případ vraždy ani pokusu o vraždu.”

Analýzu provádějí ve 3 případech výhradně odborníci pracující v dané organizaci, ve 2 případech odborník a supervizor, ve 2 případech interdisciplinární tým, v 1 případě supervizor plus interdisciplinární tým a ve 2 případech všechny tři strany (odborník, supervizor a interdisciplinární tým).

7 z 12 dotázaných provádí analýzu nepravidelně, vždy když se takový případ vyskytne. Zbývajících 5 respondentů odpovědělo, že analýzu provádějí nejméně jednou ročně.

SPOLUPRÁCE S DALŠÍMI ORGANIZACEMI

Ze 14 dotázaných jich 13 sdílí informace o vyhodnoceném riziku u zvláště ohrožených obětí s jinými organizacemi a institucemi, jedinou výjimku tvoří vyšetřovací policejní jednotka, která uvedla, že by to bylo v rozporu se zákonem o ochraně osobních údajů. 3 zástupci policie a 1 centrum proti násilí uvedli, že ke sdílení informací nepotřebují souhlas oběti. Ze zbývajících 10 dotázaných 50% odpovědělo, že potřebují písemný souhlas oběti, dalším 50% stačí slovní souhlas, avšak 2 z nich vyžadují dodatečně písemné potvrzení.

Případová dokumentace je v 11 organizacích přístupná pouze pracovníkovi v přímém kontaktu s obětí, ve 3 organizacích má

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

přístup klíčový pracovník a relevantní oddělení organizace. Jedna reprezentantka policie uvedla:

„V případech, kdy je pachatelem policista, existují speciální podmínky (omezení) pro přístup k dokumentaci.“

Ve většině případů (10/14) je výměna informací s jinými organizacemi založena na neformální dohodě. Asi 40% dotázaných uvedlo, že spolupráce je založena také na písemné dohodě o výměně informací a 50% odpovědělo, že základem pro spolupráci je protokol o víceoborovém a integrovaném přístupu. Jedna z respondentek dodala:

“V provincii Ravenna spolupracují instituce s centrem Linea Rosa na základě písemného a jednotného protokolu o spolupráci.”

Následující tabulka ukazuje způsoby výměny informací mezi jednotlivými organizacemi. Zajímavé je, že jedno z center pro oběti násilí uvedlo, že mělo s dalšími organizacemi spolupracovat (nejen na případech zvláště závažného násilí) na základě písemné dohody o víceoborovém a integrovaném přístupu, ale společná setkání byla zrušena, takže ke spolupráci vlastně nedošlo!

Tabulka 1: Jakým způsobem si vyměňujete informace?

Policie	na místní úrovni	1 = případové konference; 2 = telekonference; 3 = poskytování písemných zpráv
	na místní úrovni	1 = případové konference; 2 = telekonference; 3 = poskytování písemných zpráv
	na místní úrovni	1 = případové konference; 2 = telekonference; 3 = poskytování písemných zpráv
Organizace poskytující služby obětem násilí	na místní úrovni	1 = případové konference; 2 = telekonference; 3 = poskytování písemných zpráv
	na místní úrovni	4 = jiné
	na místní úrovni	1 = případové konference; 2 = telekonference; 3 = poskytování písemných zpráv
	na místní úrovni	1 = případové konference; 2 = telekonference; 3 = poskytování písemných zpráv
	na místní úrovni	1 = případové konference
	na místní úrovni	1 = případové konference
	na místní úrovni	1 = případové konference; 2 = telekonference; 3 = poskytování písemných zpráv
	na místní úrovni	2 = telefonické konferenční hovory
	síť organizací	1 = případové konference; 2 = telekonference; 3 = poskytování písemných zpráv; 4 = jiné
Zdravotníci	na místní úrovni	1 = případové konference; 3 = poskytování písemných zpráv

Většina respondentů označila za partnery pro spolupráci zejména policii, soudy a sociální služby (zvláště jsou-li v rodině přítomny děti). Policie spolupracuje převážně se soudy a organizacemi poskytujícími služby obětem, ale také se sociálními odbory a odděleními sociálně právní ochrany dětí.

Tři respondenti (všechno centra pro oběti násilí) uvedli, že mají písemné doporučení/pokyny pro spolupráci v případech zvláště závažného násilí.

Čtyři respondenti ze 14 uvedli, že analýza případů vražd a pokusů o ně není součástí jejich víceoborové spolupráce. Zde se

opět ukazuje, že jednotlivé odpovědi nereflektují víceoborový aspekt ve smyslu „interdisciplinární“, ale spíše se vztahují k analýze případů mezi různými organizacemi stejného druhu (mezi 2 nemocnicemi, v rámci policie, mezi všemi centry pro oběti násilí apod.).

SHRNUTÍ

Téměř všichni respondenti uvedli, že v rámci jejich organizací jsou za účelem identifikace zvláště ohrožených obětí používány nástroje pro vyhodnocování rizika. Počty takto analyzovaných případů se však mezi organizacemi značně liší. To může naznačovat, že jednotlivé organizace používají rozdílné definice pojmu 'vysoké riziko'. Za povšimnutí to stojí zejména proto, že všechny dotázané organizace používají stejnou metodu pro vyhodnocování rizika (SARA).

Ze 14 dotázaných jich 13 odpovědělo, že se ve své praxi řídí standardy pro ochranu a bezpečnost zvláště ohrožených obětí, avšak méně než 1/3 je má v podobě písemných doporučení a pokynů.

Zdá se, že v tomto regionu existuje poměrně dobře zavedený systém pravidelných školení, speciálně co se týče problematiky zvláště ohrožených obětí.

Téměř všechny organizace potvrdily, že spolupracují s jinými organizacemi a vyměňují si informace o zvláště rizikových případech (výjimku tvoří soudy). Tato spolupráce je většinou založena na neformální dohodě.

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

VÝSLEDKY MAPUJÍCÍ STUDIE – SLOVENSKO

OBECNÝ PŘEHLED

Slovensko je rozděleno do 8 krajů, hlavním městem je Bratislava. K 31. prosinci 2009 žilo na Slovensku 5 424 925 obyvatel, z čehož bylo 51% žen.

V každém kraji jsou poskytovány obecné sociální služby, ale pouze v 5 krajích existují specializované služby pro ženy, oběti násilí (celkem 7 poradenských center).

Na Slovensku neexistují žádné specializované azylové domy pro ženy, oběti násilí ani intervenční centra.

„Zařízení sociálních služeb, která na Slovensku poskytují pobyt ženám a dětem, které zažily domácí násilí, nejsou specializované azyly, jejich zaměstnanci nemají velmi často žádné školení o problematice domácího násilí na ženách a služby, které poskytují, nereflktují specifické potřeby takto ohrožených žen a dětí. Zákon o sociálních službách je v rozporu s mnoha doporučeními EU o minimálních standardech poskytování podpůrných služeb pro ženy, které zažily násilí.“¹⁶

ROZHOVORY

Na Slovensku bylo do této mapující studie zapojeno 9 různých organizací a institucí. 5 z nich bylo na úrovni ministerstev a 4 na regionální úrovni. Mezi dotazovanými bylo 5 žen a 4 muži.

IDENTIFIKACE ZVLÁŠTĚ OHROŽENÝCH OBĚTÍ

Všech 5 respondentů na úrovni ministerstev odpovědělo, že provádí identifikaci zvláště ohrožených obětí genderově podmíněného partnerského násilí.

Ministerstvo spravedlnosti vidí své úkoly v *„řešení problematiky domácího násilí obecně, nikoli specificky v oblasti ochrany a bezpečnosti zvláště ohrožených obětí.“*

Ministerstvo vnitra přistupuje *„k tomuto problému ve smyslu legislativních norem, to znamená z pohledu trestního zákona, trestního řádu, zákona o policii apod.“*

Ministerstvo zdravotnictví uvedlo, že *„terminologie používaná na Ministerstvu zdravotnictví Slovenské republiky vychází z legislativy Slovenské republiky, která pojem zvláště ohrožené oběti neuvádí, čímž je dáno, že na ministerské úrovni s touto problematikou nepracují.“*

„Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny (Oddělení pro rovné příležitosti) odpovědělo, že „nepoužívají termín zvláště ohrožené oběti; definice OSN hovoří pouze o 'násilí na ženách', nikoli o zvláště ohrožených obětech, takže tento termín nepoužíváme ani s ním nepracujeme.“

Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny dále uvedlo, že *„jsou instituce s jiným zaměřením – na tvorbu politiky.“* Nicméně na ministerské úrovni byl zahájen proces příprav zavedení metody SARA do policejní praxe, což je v současné době diskutováno na Ministerstvu vnitra.

Oddělení sociálně právní ochrany dětí, sociální kurately a psychologických služeb na Ústředí práce, sociálních věcí a rodiny jasně stanovilo, že jejich prioritou v oblasti rodiny je sociální a právní ochrana dětí. *„V tomto smyslu vnímáme dítě, které ví o násilí páchaném na jeho matce také jako oběť domácího násilí.“* Na otázku, proč nepoužívají žádný z nástrojů pro vyhodnocování rizika násilí, odpověděli, že o žádném takovém nástroji nevědí.

¹⁶ Poznámka tazatelky

3 organizace/institute na regionální úrovni (policie, poradenské centrum pro ženy a oddělení sociálně právní ochrany dětí) uvedly, že ve své praxi provádí identifikaci zvláště ohrožených obětí. Zástupkyně jedné z nich zdůraznila, že identifikují zvláště rizikové případy pouze tehdy, pokud se týkají i dětí.

“Co se týče počtu případů zvláště ohrožených obětí identifikovaných za rok 2009, respondentka odpověděla, že se jednalo o případy násilí na dětech, avšak je velmi pravděpodobné, že v těchto případech docházelo i k násilí na matce. Zdá se tedy, že tato instituce provádí identifikaci a sběr dat jen v oblasti násilí na dětech, ale nikoli v oblasti násilí na ženách. Konkrétně tato instituce dlouhodobě prohlašuje, že je zaměřena primárně na děti, přestože v zákoně č. 305/2005 je sociální a právní ochrana definována jako ‘prevence krizových situací v rodině, ochrana práv a zájmů dítěte, předcházení prohlubování a opakování poruch psychického, fyzického a sociálního vývoje dětí i dospělých a zamezení nárůstu sociálně patologických jevů.’”¹⁷

Nástroje pro vyhodnocování rizika používá pouze regionální poradenské centrum pro ženy, oběti násilí (používají dotazník BIG 26 z programu DAIP). Oběť je vždy zapojena do procesu vyhodnocování rizika. Dotazník BIG 26 není používán systematicky ve všech případech. V roce 2009 v tomto centru identifikovali asi 80 případů zvláště ohrožených obětí a v těchto případech byl dotazník BIG 26 aplikován. Používání dotazníku BIG 26 je hodnoceno pozitivně, protože „*pomáhá zmapovat situaci žen a jejich dětí.*“

Z rozhovoru provedeného se zástupcem regionálního policejního oddělení lze usuzovat, že problematika domácího násilí (prozatím) není na této úrovni vnímána jako závažný problém: „*V průběhu rozhovoru respondent používal slovo ‘hádka’ místo ‘násilí’ a příčiny problému domácího násilí viděl v obtížné ekonomické situaci v zemi, alkoholu a dalších problémech.*”¹⁸

BEZPEČNOSTNÍ PLÁN

Odpovědi na tuto část dotazníku jsou obdobné jako odpovědi vyskytující se v předchozí části. Pouze dva respondenti odpověděli na otázku, zda se jejich organizace řídí standardy pro ochranu a bezpečnost zvláště ohrožených obětí kladně: jedno z nich bylo regionální poradenské centrum pro oběti násilí a druhým bylo Ministerstvo vnitra, které se odkazovalo na platné zákony a předpisy týkající se všech zvláště ohrožených obětí (bez speciálního přístupu k obětem domácího násilí).

Nikdo z respondentů nemá písemná doporučení a pokyny pro oblast ochrany a podpory zvláště ohrožených obětí a žádná dotázaná instituce neposkytuje stálým a novým zaměstnancům školení v této oblasti.

Ministerstvo vnitra, obvodní policejní oddělení, Ministerstvo spravedlnosti a regionální centrum pro oběti násilí uvedli, že v rámci své činnosti provádějí pravidelnou analýzu případů vražd, pokusů o vraždu a případů zvláště závažného násilí. Další respondenti na tuto otázku buď neodpověděli vůbec, nebo na ni odpověděli záporně.

SPOLUPRÁCE S DALŠÍMI ORGANIZACEMI

Zástupce policie uvedl na otázku, zda s jinými institucemi a organizacemi sdílí informace o případech zvláště ohrožených obětí, zajímavou odpověď:

“Policie vnímá jako svůj prvořadý úkol ochranu osobních dat a neposkytuje je jiným institucím. Výměna informací probíhá pouze v rámci policie nebo se soudy v průběhu vyšetřování. Některé informace také posíláme na policejní prezidium za účelem statistického sběru dat.”

Regionální centrum pro oběti násilí je jedna ze dvou organizací, které sdílí informace o zvláště ohrožených případech s jinými institucemi. Z odpovědi však nevyplyvá, zda si informace skutečně vyměňují, nebo zda je centrum jen jednostranně poskytuje:

¹⁷ Poznámka tazatelky

¹⁸ Poznámka tazatelky

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

“Pokud zjistíme, že se jedná o případ zvláště závažného násilí, proaktivně kontaktujeme policii a zdravotnické služby a poskytneme jim informace o zvýšeném riziku. Pravidelně takové případy (konkrétních ohrožených obětí) analyzujeme a vyhodnocujeme.”

Regionální poradenské centrum spolupracuje nejčastěji s policií, soudy, zdravotníky, sociálními odbory a odděleními sociálně právní ochrany dětí. Počet takto řešených případů nebyl uveden.

Situace je obdobná i u oddělení sociálně právní ochrany dětí. Spolupracuje s mnoha různými institucemi a neziskovými organizacemi, ale nemůže poskytnout počet takto řešených případů.

Na regionální úrovni je spolupráce založena na neformálních dohodách. Jedná se většinou o případové konference a poskytování písemných zpráv (policie a orgány sociálně právní ochrany dětí). Ani v těchto případech nebyly poskytnuty žádné informace o počtu takto probíraných případů. Kromě policie vyžadují všichni dotázaní souhlas oběti (minimálně slovní, ale spíše písemný) k tomu, aby mohli informace o případu sdělit jiným institucím. Všichni tři zástupci regionálních organizací dále uvedli, že přístup k informacím a dokumentaci má pouze pracovník, který je v přímém kontaktu s obětí. Kromě centra pro oběti násilí (v roce 2009 řešili 80 případů zvláště závažného násilí) ostatní dotázaní v rámci své instituce informace o zvláště ohrožených obětech nesdílí.

Na otázky 3 a 4 v této části dotazníku („Máte doporučení/pokyny pro spolupráci v případech zvláště vysokého rizika v písemné podobě?“ a „Je analýza případů vražd a pokusů o ně součástí víceoborové spolupráce?“) zněly všechny odpovědi „ne“ anebo byly vynechány z důvodu irelevance.

Je zajímavé, že odbor sociálních služeb a Ministerstvo vnitra informace o případech s jinými organizacemi nesdílejí, takže na otázky v této části dotazníku neodpověděli vůbec.

Oddělení rovných příležitostí Ministerstva práce, sociálních věcí a rodiny uvedlo:

“Za sdílení informací mezi jednotlivými ministerstvy odpovídá Vládní výbor pro prevenci trestných činů, ale více pozornosti by měl danému tématu věnovat také příslušný státní tajemník, on by měl být odpovědný za sdílení informací. Bylo by dobré mít jednu osobu, která by měla na starost jen tyto záležitosti. Je to komplikované, protože my ani naše práce nejsme akceptováni ani v rámci našeho ministerstva, toto téma není považováno za důležité a závažné.”

SHRNUTÍ

Standardy pro ochranu a bezpečnost zvláště ohrožených obětí v organizacích a institucích na Slovensku (s výjimkou regionálního centra pro oběti násilí) neexistují. Na tomto místě vyvstává otázka, zda jsou takové standardy na Slovensku vůbec potřebné, když v celé zemi neexistuje jediný specializovaný azylový dům pro oběti.

Na úrovni ministerstev není problematika genderově podmíněného partnerského násilí propojována s problematikou zvláště ohrožených obětí, a proto zde také chybí nástroje pro vyhodnocování rizika.

Na regionální úrovni sice proces identifikace zvláště ohrožených obětí probíhá, ale neděje se tak systematicky, a pokud ano, tak jen v kontextu ochrany ohrožených dětí. Centrum pro oběti násilí tak používá nástroje pro vyhodnocování rizika násilí jako jediné.

Tato situace se dále odráží v chybějících standardech pro ochranu a bezpečnost zvláště ohrožených obětí a nedostatku doporučení a postupů pro řešení těchto případů v jednotlivých organizacích.

Zdá se, že idea spolupráce s jinými organizacemi na základě „víceborového“ přístupu je považována za mimořádně cizí. V podstatě nedochází ani k výměně základních informací a úroveň povědomí o domácím násilí a zvláště pak o postupech v případech závažného násilí je značně limitovaná.

Určitou pozornost si zasluhuje snaha uvést do praxe metodu SARA, avšak zdá se, že v tomto kontextu prozatím není vůbec zohledňována otázka managementu vyhodnocování rizik.

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

VÝSLEDKY MAPUJÍCÍ STUDIE – ŠPANĚLSKO, REGION MURCIA

OBEČNÝ PŘEHLED

Španělsko se stalo členem EU v roce 1986. Co se týče politického zřízení je Španělsko konstituční monarchií. Země je rozdělena na 17 autonomních regionů a rozkládá se na celkové ploše 504 782 km². Hlavním městem je Madrid.

Současná populace ve Španělsku čítá 45,8 mil. obyvatel, přičemž 51% (23 628 819) tvoří ženy a 49% (23 116 988) muži.

Region Murcia¹⁹ leží na jihovýchodním pobřeží Španělska mezi Středozemním mořem a jižními regiony Španělska. V této oblasti žije 1 446 520 obyvatel, což jsou asi 3% španělské populace. Poměr mezi muži a ženami je vyrovnaný, v regionu žije 714 911 žen a 731 609 mužů.

Nejvíce inovativní přístupy v oblasti ženské problematiky představuje v regionu Murcia síť organizací CAVIS (www.cavis.es) a integrovaný systém pro jednotný management případů genderově podmíněného násilí (ve španělštině SIGUE, v češtině NÁSLEDOVAT).

Statistické údaje o femicidě

V první polovině roku 2010 zemřelo v důsledku genderově podmíněného násilí 42 žen. Data ukazují, že oproti stejnému období v loňském roce se jedná o nárůst počtu případů zavražděných žen o 26%. Profil případů genderově podmíněného násilí se oproti počátku roku 2009 změnil: u zavražděných obětí byl zaznamenán oproti předchozímu roku menší počet hlášení předchozího násilí na policii, bylo podáno méně návrhů na ochranná opatření, méně případů vražd se vyskytlo po skončení nebo v průběhu platnosti soudních zákazů a byl zaznamenán vyšší počet případů vražd mezi partnery žijícími ve společné domácnosti: v roce 2010 žilo s pachatelem 68,8% obětí, zatímco v roce 2009 to bylo 46,2% obětí. Většina obětí i pachatelů byla starší 30 let. Průměrný věk pachatelů vzrostl ze 46 let na 48 let a průměrný věk obětí ze 41 let na 42 let.²⁰

ROZHOVORY

Rozhovory byly v regionu Murcia provedeny se všemi klíčovými institucemi (s výjimkou zdravotnického sektoru) ve stejnoměrném zastoupení na třech úrovních: státní, regionální i místní. Mezi respondenty bylo 9 žen a 1 muž.

IDENTIFIKACE ZVLÁŠTĚ OHROŽENÝCH OBĚTÍ

9 z 10 respondentů uvedlo, že provádějí identifikaci zvláště ohrožených obětí partnerského násilí, přičemž 5 z nich používá nástroje pro vyhodnocování rizika.

Je zajímavé, že zástupce regionální policie odpověděl v této části dotazníku pouze na 3 otázky: na této úrovni neprovádějí identifikaci zvláště ohrožených obětí partnerského násilí a nepoužívají ani žádný nástroj pro vyhodnocování rizika, protože toto se děje na vyšší, tj. na státní úrovni.

Osobní kontakt s obětí je využíván při vyhodnocování rizika u 8 z 9 respondentů. 4 z nich navíc používají i písemné zprávy. Policie na úrovni ministerstva zohledňuje také důkazy z místa činu.

Za povšimnutí stojí vysoký počet případů zvláště ohrožených obětí identifikovaný jednou z regionálních organizací pro oběti násilí, regionální telefonní linkou. Zdá se, že jedinou formou kontaktu této organizace s oběťmi je telefonní kontakt a že

¹⁹ www.carm.es

²⁰ Tato data prezentoval Miguel Lorente, vládní zmocněnec pro genderové násilí, v první polovině roku 2010.

všechny příchozí hovory jsou posuzovány jako zvláště závažné případy, jinak si lze jen těžko vysvětlit tak vysoký počet případů. Orgány sociálně právní ochrany dětí do svých statistických přehledů započítávají pouze případy ohrožených dětí, nikoli případy násilí na ženách.

Z 5 respondentů, kteří v praxi nepoužívají žádné nástroje pro vyhodnocení nebezpečí, uvedli 3 jako důvod to, že žádné takové metody neznají:

„Takové metody neznáme, buď nejsou přeloženy do španělštiny, nebo nejsou přizpůsobeny našim pracovním postupům.“

2 z 5 respondentů, kteří v praxi nástroje pro vyhodnocení nebezpečí používají, využívají vlastní nástroje vytvořené v rámci jejich organizace, konkrétně strukturovaný rozhovor a nástroj pro vyhodnocení násilí na dětech²¹.

Jeden respondent uvedl, že používají Systém prevence rizika VPR a Systém evaluace prevence rizika VPER²², další zmínil, že jako jednu z metod používají i společná hodnocení rizika v týmu a/nebo v rámci spolupráce s jinými organizacemi.

Tři dotázané organizace odpověděly, že aplikují metody pro vyhodnocování rizika systematicky. Jeden z respondentů upřesnil používání těchto metod takto:

„Ne: pokud oběť odmítá vypovídat, tak tyto metody neaplikujeme; Ano: pokud je potřeba vyhodnotit nebezpečnost pachatele.“

Co se týče užitečnosti používání nástrojů na vyhodnocování rizika, uvedl jeden z dotázaných, že v případech, kdy „oběť odmítá vypovídat nebo se rozhodne vrátit se zpět k pachateli“, nejsou tyto nástroje příliš užitečné.

Nejčastěji zmiňovanou pozitivní stránkou aplikace těchto metod bylo to, že „umožňují lépe se vyznat v dané situaci a identifikovat rizikové faktory. Pomáhají také zvýšit uvědomění obětí o hrozícím riziku.“ Tyto nástroje také „umožňují odborníkům vytvořit přiměřenější a účinnější bezpečnostní plán“.

Zástupce soudního systému uvedl: „Policii to velmi napomáhá při implementaci ochranných opatření.“

BEZPEČNOSTNÍ PLÁN

Všichni respondenti uvedli, že v jejich organizaci existují standardy pro ochranu a bezpečnost zvláště ohrožených obětí, avšak pouze 4 z nich je mají k dispozici v písemné podobě.

7 z 10 dotázaných odpovědělo, že sestavení bezpečnostního plánu je součástí těchto standardů. Dva z nich navíc uvedli, že při přípravě bezpečnostního plánu je součástí standardů i koordinace s dalšími klíčovými institucemi a stálý kontakt s obětí.

Pokud bychom výše zmíněnou koordinaci považovali za součást víceoborového přístupu, pak jej 5 respondentů zahrnuje mezi standardy ochrany a bezpečnosti zvláště ohrožených obětí. Stálý kontakt s obětí je jistě důležitým pravidlem, avšak naskytá se otázka, jaký časový rámec je zahrnut v termínu „stálý“.

Podíváme-li se na otázku školení v oblasti zvláště rizikových případů, 60% dotázaných uvedlo, že zaměstnanci jejich organizace nemají v této problematice pravidelná školení a pouze 30% poskytuje specializované školení novým zaměstnancům. Jeden z respondentů dodává:

²¹ Poznámka tazatele: „IMRM (Instituto de la mujer de la region de Murcia) považovalo za důležité zmínit jakou součást integrované pomoci ženám, obětem násilí, instituci DGFM (Dirección General de Familia y Menor), která vyvinula vlastní nástroj pro detekci rizikových situací u žen.“

²² Oba tyto systémy představil p. Zurita ze Španělské národní policie na setkání v rámci projektu PROTECT v Madridu.

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

“Školení zaměstnanců je pro naši práci zásadní, ale mělo by být ve španělštině a mělo by být přizpůsobeno našim pracovním postupům.”

Přehled a analýzu případů vražd, pokusů o vraždu a zvláště závažného násilí zpracovává výjimečně vysoký počet dotázaných organizací: 60%. Pouze jeden respondent uvedl, že tuto analýzu provádějí nepravdělně, a to konkrétně vždy, když se takový případ vyskytne.

Ve 4 organizacích je analýza prováděna interdisciplinárním týmem, ve 2 případech odborníkem v dané organizaci a v jednom případě jak odborníkem, tak týmem.

SPOLUPRÁCE S DALŠÍMI ORGANIZACEMI

Informace ohledně zvláště ohrožených obětí sdílí s jinými organizacemi všichni dotázaní. Základem pro spolupráci je ve většině případů (70%) neformální dohoda o výměně informací. Zástupkyně orgánu sociálně právní ochrany dětí uvedla, že informace sdílí primárně v zájmu dětí, nikoli žen. Proto ani nepotřebují jejich souhlas. Organizace poskytující služby imigrantkám uvedla, že mají protokol o spolupráci a sdílení informací s bezpečnostními složkami (policie, civilní stráž), ale ke spolupráci dochází pouze na základě písemného souhlasu dotyčné ženy.

Tabulka 1: Na základě čeho spolupracujete s jinými organizacemi?

Policie	Ministerstvo vnitra Murcia	2 = písemná dohoda o spolupráci a výměně informací 3 = písemná dohoda o interdisciplinárním a integrovaném přístupu
	na regionální úrovni	1 = neformální dohoda o výměně informací
Soudy	Ministerstvo spravedlnosti Murcia	1 = neformální dohoda o výměně informací
Organizace poskytující služby obětem násilí	na regionální úrovni	1 = neformální dohoda o výměně informací
	síť organizací	1 = neformální dohoda o výměně informací
	na místní úrovni	1 = neformální dohoda o výměně informací
Intervenční Centra	na místní úrovni	1 = neformální dohoda o výměně informací
Organizace poskytující služby imigrantkám	na místní úrovni	2 = písemná dohoda o spolupráci a výměně informací
Sociální služby	na místní úrovni	1 = neformální dohoda o výměně informací
Orgány sociálně právní ochrany dětí	na místní úrovni	2 = písemná dohoda o spolupráci a výměně informací 3 = písemná dohoda o interdisciplinárním a integrovaném přístupu

Zástupce policie na státní úrovni odpověděl, že protokol o spolupráci je „v současné době připravován.“

“V říjnu 2009 vytvořilo místní policejní oddělení v Murcii Tým pro ochranu a podporu rodiny (EFAP), jehož cílem je pomáhat obětem domácího násilí (ženám i dětem). Jelikož tento tým spadá pod magistrát města Murcia, řídí se v oblasti spolupráce s jinými organizacemi stejnými postupy jako Tým pro podporu žen, obětí násilí (EMAVI), který je součástí sociálních služeb.”²³

Všechny organizace, které společně se seznamem spolupracujících organizací uvedly i počet případů, na kterých spolupracovaly (5 organizací z 10), zmínily za rok 2009 méně než 5 takto projednávaných případů. Výjimku tvoří orgán sociálně právní ochrany dětí, který uvedl asi 390 případů, na kterých v roce 2009 spolupracoval s jinými organizacemi.

Pouze dva respondenti připojili k odpovědi na otázku, jakým způsobem si vyměňují informace s jinými organizacemi, také počet takto projednávaných případů. Je zajímavé, že za rok 2009 uvedli ve stejných kategoriích stejný počet případů (tj. 4 případy v každé kategorii)!

Tabulka 2: Jakým způsobem si vyměňujete informace? (sl. 3) Potřebujete k tomu souhlas oběti? (sl. 4)

Policie	Ministerstvo vnitra Murcia	1 = případové konference 2 = telekonference 3 = poskytování písemných zpráv	1= souhlas oběti není vyžadován
	na regionální úrovni	1 = případové konference 2 = telekonference	1= souhlas oběti není vyžadován
Soudy	Ministerstvo spravedlnosti Murcia	2 = telekonference	1= souhlas oběti není vyžadován
Organizace poskytující služby obětem násilí	na regionální úrovni	2 = telekonference	1= souhlas oběti není vyžadován
	síť organizací	2 = telekonference 3 = poskytování písemných zpráv	2 = vyžadujeme písemný souhlas oběti
	na místní úrovni	1 = případové konference 2 = telekonference 3 = poskytování písemných zpráv	3= vyžadujeme slovní souhlas oběti
Intervenční Centra	na místní úrovni	1 = případové konference 2 = telekonference 3 = poskytování písemných zpráv	2 = vyžadujeme písemný souhlas oběti
Organizace poskytující služby imigrantkám	na regionální úrovni	2 = telekonference 3 = poskytování písemných zpráv	2 = vyžadujeme písemný souhlas oběti
Sociální služby	na regionální úrovni	1 = případové konference 2 = telekonference 3 = poskytování písemných zpráv	2 = vyžadujeme písemný souhlas oběti
Orgány sociálně právní ochrany dětí	na regionální úrovni	1 = případové konference 2 = telekonference 3 = poskytování písemných zpráv	–

Co se týče souhlasu oběti s předáváním informací v rámci víceoborové spolupráce, 4 respondenti souhlas oběti nepotřebují, stejný počet respondentů souhlas oběti vyžaduje v písemné podobě a jednomu poradenskému centru stačí slovní souhlas oběti.

Pro výměnu informací využívají 2 z 10 respondentů výhradně telekonference. 5 z 10 respondentů uvedlo všechny tři formy (případové a telekonference plus výměna psaných zpráv), výměnu informací prostřednictvím telekonferencí a psaných zpráv uvedli 2 dotázaní a jedna organizace uvedla kombinaci případových a telekonferencí.

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

80% dotázaných odpovědělo, že v rámci jejich organizace dochází k výměně informací o případech zvláště ohrožených obětí. 40% z nich dále uvedlo, že přístup k informacím má pouze pracovník, který je v přímém kontaktu s obětí, u 10% má přístup pouze relevantní oddělení a ve zbylých 50% jsou to jak klíčoví pracovníci, tak i relevantní oddělení organizace.

Čtyři dotázané organizace mají doporučení/pokyny pro spolupráci v písemné podobě. Jeden z nich sdělil:

“Krizová linka 112 je služba, která je provozována regionální vládou. Protokol o spolupráci je interním dokumentem a proto k němu mají přístup pouze zaměstnanci veřejné správy pracující ve specifických službách.”

Zástupce policie na státní úrovni se odkázal na „formální předpisy a zákony vztahující se na Národní bezpečnostní síly.”²⁴

Další dva respondenti také spolupracují s bezpečnostními složkami a klíčovými organizacemi, ale písemná doporučení nemohli poskytnout. I v tomto případě je zřejmě důvodem to, že se jedná o interní dokumenty, které jsou přístupné pouze pro státní úředníky.

S výjimkou policie (na státní úrovni) není analýza případů vražd a pokusů o vraždu součástí interdisciplinárního přístupu v žádné z dotázaných organizací.

SHRNUTÍ

Většinu dotázaných tvořily státní instituce působící na různých úrovních. Azylové domy, jako např. CAVIS, jsou provozovány neziskovými organizacemi, které jsou financovány regionální vládou. To se velmi odráží v jejich odpovědích na otázku, zda mohou poskytnout písemná doporučení a pokyny pro spolupráci s jinými organizacemi a institucemi.

Jak poznamenal tazatel:

“V případech násilí na ženách a v případech domácího násilí vnímám nedostatečné propojení mezi základními cíli organizace a ochranou a podporou rodin. Co se týče výměny informací, domnívám se, že převažuje spíše izolace organizací než jejich spolupráce. Ke spolupráci a výměně informací dochází izolovaně pouze mezi zaměstnanci v rámci dané instituce.”

Identifikace zvláště rizikových případů je v oblasti genderově podmíněného partnerského násilí součástí standardů práce. V souladu s tím ve své praxi používá více než polovina dotázaných (5 z 9) některý z nástrojů pro vyhodnocování rizika. Tyto nástroje však nelze porovnat, protože se jedná o metody vyvinuté v rámci jednotlivých organizací a institucí.

V návaznosti na provádění identifikace zvláště ohrožených obětí mají všechny dotázané organizace standardy pro ochranu a bezpečnost těchto obětí. Ovšem i v tomto případě byla tyto standardy v písemné podobě ochotna poskytnout pouze méně než polovina respondentů.

²⁴ Mezi ně patří:

- Ley Orgánica 2/1986, de 13 de marzo, de Fuerzas y Cuerpos de Seguridad,
- Protocolo para la implantación de la Orden de Protección de las víctimas de violencia doméstica
- Protocolo de Actuación de las Fuerzas y Cuerpos de Seguridad y de Coordinación con los órganos Judiciales para la protección de las víctimas de violencia doméstica y de género
- Protocolo de Colaboración y Coordinación entre las Fuerzas y Cuerpos de Seguridad del Estado y los Cuerpos de Policía Local, para la protección de las víctimas de violencia doméstica y de género
- Instrucción de la SES nº 2/1998 sobre adopción de medidas relativas a la prevención, investigación y tratamiento de la violencia contra la mujer y asistencia a la misma
- Instrucción de la SES nº 18/2009 de la Secretaría de Estado y Seguridad que deja sin efecto la 14/2005 sobre actuación de dependencias policiales en relación con mujeres extranjeras víctimas de violencia doméstica o de género en situación administrativa irregular
- Instrucción de la SES nº 10/2007, por la que se aprueba el Protocolo para la valoración policial del nivel de riesgo de violencia contra la mujer en los supuestos de la Ley Orgánica 1/2004 y su comunicación a los órganos judiciales y al Ministerio Fiscal y en las Instrucciones nº 14/2007 y 5/2008 que modifican la anterior.
- Acuerdo entre el Ministerio de Justicia, Ministerio del Interior, Ministerio de Igualdad, el Consejo General del Poder Judicial y el Ministerio Fiscal para el establecimiento del Protocolo de Actuación para la implantación del Sistema de Seguimiento por Medios Telemáticos del cumplimiento de las Medidas de Alejamiento en materia de Violencia de Género de 8 de julio de 2009.

Většina respondentů uvedla, že si ohledně zvláště rizikových případů vyměňuje informace s jinými institucemi. Tak vysoký počet kladných odpovědí může být dán opět tím, že se vesměs jedná o vládní instituce.

Jak již bylo zmíněno, analýza vražd a pokusů o ně není součástí víceoborového přístupu.

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

ZPRÁVA O OPATŘENÍCH V OBLASTI DOMÁCÍHO NÁSILÍ V ANGLII A WALESU

Tato zpráva podává přehled o metodách a doporučeních, které jsou v Anglii a Walesu využívány v oblasti boje proti domácímu násilí, s přihlédnutím ke specifikům práce se zvláště ohroženými oběťmi. Zpráva se zabývá otázkami, zda jsou aplikovány nástroje pro vyhodnocování rizika, zda je s obětí sestavován bezpečnostní plán, zda existují protokoly o víceoborové spolupráci a jak jsou naplňovány v praxi, zejména na místní úrovni. Pro účely této zprávy jsou zvláště ohroženými oběťmi myšleny ženy a jejich děti, kterým hrozí riziko vraždy nebo pokusu o ni, násilí za použití zbraně nebo nebezpečných objektů, takové násilí, v jehož důsledku by mohly utrpět vážná zranění nebo potřebovat rychlou zdravotnickou pomoc, násilí opakovaně způsobující zranění a násilí způsobující jinou závažnou újmu. Chceme připomenout, že hovoříme-li v rámci této zprávy o „*rozhovorech s odborníky z praxe*“, jedná se velmi často o individuální zkušenosti dané osoby a nelze zaručit, že se jedná o odpověď reprezentující situaci v rámci celé organizace.

Vládní definice domácího násilí na ženách a mužích (schválená v roce 2004) zní:

„Jakýkoli incident zastrahujícího chování, násilí nebo týrání (psychického, fyzického, sexuálního nebo emočního) mezi dospělými osobami, které jsou v partnerském vztahu nebo jsou rodinnými příslušníky a to bez ohledu na jejich pohlaví či sexuální orientaci.“

Rodinní příslušníci jsou definováni jako matka, otec, syn, dcera, bratr, sestra a prarodiče, ať už vlastní nebo nevlastní a dále pak příbuzní na základě uzavření sňatku (manžel, manželka, tchán, tchýně, švagr, švagrová).

INTERDISCIPLINÁRNÍ KONFERENCE ZAMĚŘENÉ NA VYHODNOCOVÁNÍ RIZIK (MARAC, MULTI-AGENCY RISK ASSESSMENT CONFERENCE)

V posledních 3 letech vzniklo v Anglii a Walesu velké množství Interdisciplinárních konferencí zaměřených na vyhodnocování rizika (MARAC). Na začátku roku 2009 jich fungovalo již více než 200. MARAC konference představují hlavní aktivitu v oblasti práce se zvláště ohroženými oběťmi a zúčastňují a zohledňují řadu poznatků získaných analýzou případů vražd.

Na MARAC konferencích se setkávají místní organizace s cílem diskutovat případy nejzávažnějšího domácího násilí v jejich lokalitě. Organizace mezi sebou sdílejí informace o rizicích, které hrozí jednotlivým obětem, o krocích, které jsou nezbytné k zajištění jejich bezpečnosti a o místních možnostech a zdrojích podpory. Na základě toho vypracovávají společný plán managementu rizik, do kterého jsou zapojeny všechny zúčastněné organizace.

Hlavními cíli MARAC konferencí jsou:

- snížit u obětí riziko vážného zranění nebo vraždy;
- zvýšit bezpečnost, zlepšit zdravotní stav a psychickou pohodu obětí a jejich dětí.

Dalšími cíli jsou:

- určit, zda pachatel představuje významné riziko pro konkrétní osoby či široké okolí;
- společně vytvořit a realizovat plán managementu rizik, který by zajišťoval odbornou podporu všem ohroženým obětem a snižoval by riziko újmy či zranění;
- snížit opakovanou viktimizaci;
- zvýšit odpovědnost jednotlivých organizací a institucí;
- zlepšit podporu pro pracovníky, kteří jsou v kontaktu s případy zvláště závažného násilí.

Odpovědnost přijmout vhodná opatření leží na jednotlivých organizacích. Role MARAC konferencí spočívá v usnadnění, sledování a vyhodnocování efektivity sdílení informací tak, aby bylo možno přijmout odpovídající opatření v zájmu zvýšení bezpečí veřejnosti.

MARAC konference se uskutečnily poprvé v roce 2003 v Cardiffu. Od té doby byly o MARAC konferencích v Cardiffu vypracovány Dr. Amandou Robinson dvě nezávislé hodnotící studie, obsahující analýzu případů žen, které opakovaně utrpěly násilí, jež bylo oznámeno buď policii, nebo jiným institucím. Do přehledu případů za období jednoho roku bylo zahrnuto celkem 102 žen. 42 % z nich po projednání jejich případu na MARAC konferenci nezažilo v následujících 12 měsících žádný násilný incident a ty, které další násilí zažily, jej ohlásily mnohem dříve, než tomu bylo v předchozích obdobích. Tyto výsledky jsou zvláště významné proto, že situace žen zařazených do studie byla vyhodnocena jako vysoce riziková s velmi bohatou historií násilí v rodině.

Mezi organizace, které se obvykle MARAC konferencí účastní, patří:

- Policie
- Probační a mediační služba
- Zdravotníci
- Bytová správa
- Nezávislé poradkyně pro oběti domácího násilí (IDVAs)
- Organizace poskytující služby pro osoby závislé na alkoholu a drogách
- Organizace zajišťující psychiatrické služby
- Organizace poskytující služby uprchlíkům

ROLE NEZÁVISLÝCH PORADKYŇ PRO OBĚTI DOMÁCÍHO NÁSILÍ (IDVAs)

Hlavním úkolem nezávislých poradkyň pro oběti domácího násilí (IDVAs) je zajistit bezpečnost zvláště ohrožených obětí, kterým hrozí riziko násilí ze strany jejich partnera, bývalého partnera nebo jiného člena rodiny. Jelikož jsou nezávislé poradkyně (IDVAs) často prvními osobami, na které se oběti obrátí, začíná jejich spolupráce obvykle v období krize a zahrnuje vyhodnocení míry hrozícího nebezpečí, diskuzi o různých možnostech pomoci a vytváření bezpečnostního plánu.

Nezávislé poradkyně (IDVAs) přistupují k implementaci bezpečnostních plánů proaktivně. Tyto bezpečnostní plány zahrnují bezprostřední praktické kroky, jak může oběť zajistit bezpečí pro sebe i své děti, dlouhodobá řešení, opatření, která byla projednána na MARAC konferencích, sankce proti pachateli a nápravné prostředky, jichž se může oběť domáhat u trestních a občanských soudů, možnosti bydlení a služby dostupné prostřednictvím jiných organizací. Nezávislé poradkyně (IDVAs) podporují oběti v krátkodobém až střednědobém horizontu a pracují s nimi na realizaci bezpečnostního plánu, který by měl vést k zajištění dlouhodobého bezpečí. Nezávislé poradkyně (IDVAs) procházejí specializovaným akreditovaným vzděláváním a získávají celostátně uznávanou kvalifikaci.

Vzhledem k tomu, že nezávislé poradkyně pracují s nejrizikovějšími případy domácího násilí, je nejúčinnější, pokud jsou součástí větší organizace poskytující služby obětem, jež spolupracuje s různými dalšími institucemi a organizacemi. V rámci víceoborové spolupráce je hlavním úkolem nezávislých poradkyň reprezentovat zájmy klientky a zajistit, aby byla klientčina bezpečnost vždy na prvním místě.

Studie ukázaly, že pokud zvláště ohrožené oběti spolupracují s nezávislými poradkyněmi (IDVAs), dochází k jasnému a měřitelnému zlepšení jejich bezpečí, včetně snížení eskalace a závažnosti násilí a snížení až zastavení opakování násilných incidentů.

Až do roku 2005 se pomoc zvláště ohroženým obětem zaměřovala zejména na možnost odchodu do specializovaných (v některých případech utajených) azylových domů. Ročně takto využívalo služeb specializovaných azylových domů 17 500 žen, obětí násilí. Nicméně, ubytování ve specializovaných azylových domech nenaplňuje potřeby zvláště ohrožených obětí a poskytuje sice významné, ale jen krátkodobé řešení dlouhotrvajícího domácího násilí. V roce 2005 vytvořila organizace

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

CAADA roli nezávislých poradkyň pro oběti domácího násilí, které působí jako specialistky na případy zvláště ohrožených obětí. V současné době pracují nezávislé poradkyně s 50 000 zvláště ohroženými oběťmi ročně. Při vyhodnocování potřeb zvláště ohrožených obětí využívají nezávislé poradkyně (IDVAs) téměř univerzálně Seznam otázek pro identifikaci rizik DASH, který byl vytvořen organizací CAADA.

Organizace CAADA nabízí nezávislým poradkyním (IDVAs) intenzivní akreditovaný program („CAT“), jehož absolvování znamená, že odborné znalosti a dovednosti nezávislé poradkyně byly formálně posouzeny. Absolventky kurzu získají osvědčení, které má platnost 3 roky.

VYHODNOCOVÁNÍ RIZIKA

Hlavním nástrojem, který je ve Velké Británii používán k vyhodnocení rizika ve spolupráci s obětí, je Seznam otázek pro identifikaci rizik CAADA-DASH. Tento seznam je k dispozici ke stažení na internetových stránkách organizace CAADA ve 14 různých jazycích.

SUBJEKTY PŮSOBÍCÍ V ANGLII A WALESU V OBLASTI PREVENCE DOMÁCIHO NÁSILÍ: JEJICH METODY A POSTUPY

>> ASOCIACE NEJVYŠŠÍCH POLICEJNÍCH ÚŘEDNÍKŮ (ASSOCIATION OF CHIEF POLICE OFFICERS - ACPO)

Policie je součástí systému trestního soudnictví. Jejím úkolem je prevence a vyšetřování trestné činnosti, jakož i poskytování nezbytné podpory pro veřejnost. Pokud je na policii nahlášen případ domácího násilí, jejím úkolem je případ vyšetřit a je-li proti pachateli dostatek důkazů, zatknout ho.

Policie se účastní MARAC konferencí (často jim i předsedá) a podílí se také na výměně informací prostřednictvím případových konferencí. V mimořádných případech zvláště závažného rizika se celý proces stává méně formální a za účelem rychlého jednání a rozhodování jsou pořádány telekonference. Kromě spolupráce s organizacemi, které se účastní MARAC konferencí policie úzce spolupracuje i s dalšími složkami systému trestního soudnictví, zejména s:

- Státním zastupitelstvím
- Probačními službami
- Vězeňskými službami

>> STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ (CROWN PROSECUTION SERVICE - CPS)

Státní zastupitelství je součástí systému trestního soudnictví, jehož úkolem je stíhání případů, které šetřila policie. Má-li policie důvodné podezření, že podezřelá osoba spáchala trestný čin související s domácím násilím, musí tento případ předložit státnímu zástupci, který rozhodne, zda bude podezřelý obviněn.

V oblasti řešení případů domácího násilí došlo v rámci státního zastupitelství k významnému rozvoji a zavedení takových opatření, jako je např. založení 141 specializovaných soudů pro případy domácího násilí (SDVCs). Toto číslo se však v důsledku diskuze vlády o uzavření některých soudů bohužel může v budoucnu snížit.

Specializované soudy pro případy domácího násilí (SDVCs) poskytují:

- speciálně přizpůsobené poradenství a podporu;
- speciálně vyškolené soudce a státní zástupce;
- samostatné vchody, východy a čekárny pro oběti a pachatele;
- oddělení péče o svědky (WCUs), které poskytují podporu a poradenství pro svědky a/nebo oběti;
- zvláštní opatření, která může pracovník oddělení péče o svědky pomoci oběti získat.

Zvláštní opatření jsou prostředky, které mají zvláště zranitelným obětem nebo svědkům pomoci vypovídat u soudu.

Patří mezi ně:

- tlumočníci;
- obrazovky v soudních síních;
- vyloučení veřejnosti z jednání (zejména v případech sexuálního násilí);
- podání výpovědi přes zprostředkovatele;
- podání výpovědi prostřednictvím on-line video přenosu;
- podání výpovědi prostřednictvím videozáznamu.

Všichni státní zástupci a další pracovníci státního zastupitelství prošli specializovaným školením v oblasti boje proti domácímu násilí.

Co se týče soudních příkazů v rámci plánování bezpečnosti oběti, mohou soudy vydat následující opatření:

- zákaz obtěžování, který by měl usnadnit prokázání násilí jakéhokoli druhu;
- nařízení, že pachatel musí opustit nemovitost, kterou obývá oběť a nesmí do ní vstupovat ani se o to pokoušet, případně se nesmí na určitou vzdálenost ani přiblížit;
- soudní zákaz přiblížení se k oběti;
- veřejně prospěšné práce;
- sankce/pokuty;
- trest odnětí svobody.

V případě, že dojde k pozastavení trestního stíhání pachatele, je o tom oběť informována a jsou jí vysvětleny důvody, proč k takovému rozhodnutí došlo. Zvláště ohroženým a zranitelným obětem/svědkům je zaslán informační dopis během 24 hodin od uzavření případu, ostatní oběti jsou písemně vyrozuměny během 5 dní. Tyto dopisy obsahují informace pro oběti/svědky také ohledně možnosti získání další podpory a pomoci v rámci specializovaných organizací, jako jsou např. telefonické linky pomoci a místní poradenská centra.

>> NÁRODNÍ PROBAČNÍ SLUŽBA (NATIONAL PROBATION SERVICE – NPS)

Národní probační služba (NPS) je součástí Národního úřadu pro práci s pachateli. Jejímí hlavními úkoly jsou:

- minimalizace dopadu trestných činů na oběti závažného násilí a sexuálního násilí;
- náprava pachatelů propuštěných z výkonu trestu a pachatelů odsouzených k veřejně prospěšným pracím;
- kontrola dodržování soudních nařízení a podmínek propuštění;
- realizace opatření v zájmu ochrany veřejnosti.

Národní probační služba používá pro vyhodnocení rizika tyto nástroje:

- metodu SARA pro vyhodnocení rizika, které hrozí oběti;
- OASys (Systém posuzování pachatelů) pro vyhodnocení nebezpečnosti pachatele (tj. jak nebezpečný je pachatel pro své okolí).

Obě tyto metody jsou vyhodnocovány probačním úředníkem. Pracovnice poskytující podporu obětem (jsou součástí Národní probační služby) používají jako nástroj pro vyhodnocování nebezpečí metodu CAADA DASH (viz výše). Všechny tyto tři nástroje jsou uplatňovány systematicky a jsou vyplňovány v přímém kontaktu s obětí nebo pachatelem. SARA a OASys jsou užitečné zejména při vyhodnocování vysokého rizika, avšak jejich účinnost je závislá na kvalitě jejich provedení v každém jednotlivém případě.

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

Ve výroční zprávě Národní probační služby za roky 2009-10 se hlavní inspektor probační služby dotazoval manažerů pracujících s pachatelé na to, kde si myslí, že by v rámci probační služby mohlo dojít ke zlepšení. V odpovědích zaznívala nejčastěji následující doporučení:

- více spolupracovat se specializovanými policejními jednotkami pro případy domácího násilí;
- v procesu vyhodnocování rizika více používat otázky typu „co kdyby“;
- zlepšit přípravu řešení nepředvídatelných událostí (krizové plánování);
- provádět návštěvy v těch domácnostech, kde mohou být ohroženy děti.

>> PORADENSKÉ A PODPŮRNÉ SLUŽBY PRO DĚTI A RODINU (CHILDREN AND FAMILY COURT ADVISORY AND SUPPORT SERVICES - CAFCASS)

CAFCASS dohlíží na zájmy dětí v rámci rodinných soudů. Pracují s dětmi a jejich rodinami a poté doporučí soudu to, o čem si myslí, že je v nejlepším zájmu dítěte.

Poradenské a podpůrné služby pro děti a rodinu jsou zcela nezávislé na všech dalších institucích, včetně soudů a orgánů sociálně právní ochrany dětí, avšak fungují na základě pravidel a pokynů rodinných soudů.

Jejich úkolem je:

- chránit a podporovat zdravý vývoj a zájmy dětí;
- poskytovat doporučení a rady rodinným soudům;
- učinit všechna opatření k tomu, aby byly u soudu reprezentovány zájmy dětí;
- poskytnout dětem a jejich rodinám informace, poradenství a podporu.

Mezi doporučenými postupy CAFCASS v případech domácího násilí a jejich uskutečňováním v praxi existují jisté rozdíly. Ofsted (Úřad pro standardy ve vzdělávání, Služby pro děti) ve své zprávě za rok 2009 kritizoval postupy CAFCASS za jejich malou efektivitu a nedostatečné naplňování doporučení v praxi. Kontrola provedená Úřadem pro standardy ve vzdělávání (Ofsted) se domnívá, že služby byly nedostatečné v těchto lokalitách:

- širší okolí Londýna;
- Severní Yorkshire a Humberside;
- Jižní Yorkshire;
- Cheshire a Merseyside;
- Staffordshire a Marches.

Úřad pro standardy ve vzdělávání (Ofsted) uvádí, že v těchto oblastech nebyly naplněny ani minimální standardy.

Kritika zahrnovala následující body:

- rodiny musely na jejich služby čekat příliš dlouho;
- vydávání rozporuplných hodnocení a doporučení;
- používání zastaralých a nepřesných informací;
- ochranná opatření nezahrnovala specializované služby poskytované Nejvyšším soudem.

>> MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ (DEPARTMENT OF HEALTH – DH)

Cílem Ministerstva zdravotnictví je zlepšovat tělesné i duševní zdraví obyvatel Anglie.

Ministerstvo zdravotnictví se snaží zajistit všem občanům lepší:

- zdravotní stav a psychickou pohodu;
- zdravotnickou péči;
- více výhod/větší přínos za vynaložené prostředky.

Definice domácího násilí, kterou používá Ministerstvo zdravotnictví:

“...se odkazuje na široké spektrum fyzického, emocionálního a finančního zneužívání mezi partnery/bývalými partnery, ať už spolu sdílejí společnou domácnost či nikoli.”

Kromě Ministerstva zdravotnictví poskytují poradenství ve specializovaných zdravotnických oborech také jednotlivé Královské společnosti (*Royal Colleges*), což jsou odborné profesní organizace, jejichž členy se mohou stát lékaři odpovídajících oborů.

>> SLUŽBY PRO DĚTI A MLÁDEŽ (CHILDREN AND YOUNG PEOPLE'S SERVICES - CYPS)

Služby pro děti a mládež (CYPS) jsou místní organizace, zodpovědné za veškeré vzdělávání dětí a mládeže (včetně škol, zdravotnických a sociálních služeb) v dané lokalitě, které spolupracují s dalšími partnery, např. neziskovými organizacemi. V praxi realizují doporučení Místní rady pro ochranu dětí.

>> ODDĚLENÍ MÍSTNÍ SAMOSPRÁVY A MÍSTNÍCH SPOLEČENSTVÍ (DEPARTMENT OF COMMUNITIES AND LOCAL GOVERNMENT - DCLG)

Oddělení místní samosprávy a místních společenství (DCLG) si klade za cíl podporovat prosperující a soudržné komunity, které nabízejí bezpečné, zdravé a udržitelné prostředí pro všechny.

Ve vztahu k otázkám bydlení a domácího násilí je jejich úkolem:

- řešení problému bezdomovců;
- podpora bydlení.

Definice domácího násilí, kterou používá Oddělení místní samosprávy a místních společenství, je totožná s oficiální vládní definicí.

SHRNUTÍ

Níže uvedená tabulka podává přehled o tom, zda mají výše zmíněné instituce a organizace vypracovány postupy pro případy domácího násilí, zda provádějí identifikaci a vyhodnocení případů zvláště závažného násilí, zda vytvářejí bezpečnostní plány a spolupracují a sdílejí informace o případech zvláště ohrožených obětí s jinými organizacemi.

Instituce	ACPO	CPS	NPS	CAFCASS	CYPS	DCLG
Postupy pro případy domácího násilí	Ano	Ano	Ano	Ano	Ne na celonárodní úrovni	Ano
Identifikace	Ano	Ne	Ano	Ano	Ano	Ne
Sdílení informací	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano
Vyhodnocování rizika	Ano	Ne	Ano	Ano	Ano	Ne
Vytváření bezpečnostního plánu	Ano	Ne	Ano	Ano	Ano	Ano
Interdisciplinární přístup	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano	Ano
Rok	2008	2009	2007	2006	–	2009

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

Navzdory určité kritice se systém MARAC jeví jako velmi efektivní přístup a zároveň i standard pro ochranu a bezpečí zvláště ohrožených obětí genderového násilí. Nicméně některé otázky zůstávají: Jaká je úloha podpůrných služeb pro ženy? Kdo je zaměstnavatelem nezávislých poradkyň pro oběti domácího násilí (IDVAs)? Kdo může absolvovat školení pro nezávislé poradkyně (IDVAs)? Musí mít tyto osoby předchozí zkušenost s prací s ženami, které se staly obětí násilí?

SHRNUTÍ A DOPORUČENÍ

OTÁZKA 1:

(Do jaké míry) jsou dívkám, (mladým) ženám a jejich dětem, které jsou ohroženy závažným násilím, dostupné podpůrné služby a jaké mezery mohou být identifikovány?

V jedné ze zúčastněných zemí této studie neexistují žádné specializované azylové domy pro ženy, oběti násilí, několik dalších nedisponuje v azylových domech dostatečným počtem míst, zvláště ve venkovských oblastech. Neziskové organizace (azylové domy, poradenská a podpůrná centra) nejsou vnímány jako odborníci v dané problematice nebo tak alespoň nejsou oceňovány a varovné signály, na které mohou v případech zvláště ohrožených obětí poukázat, tak nejsou reflektovány. Genderově neutrální přístup této problematice škodí, jelikož některé zločiny a jejich dopady přehlíží.

DOPORUČENÍ:

Nedostatků v poskytování základních bezpečnostních opatření by měly být odstraněny. Měly by být dodržovány minimální standardy EU pro počet rodinných míst ve specializovaných azylových domech na 10 000 obyvatel. Podpůrné služby pro ženy (neziskové organizace) musí být uznány jako rovnocenní partneři a musí být zajištěno jejich financování tak, aby se mohly soustředit na svou práci.

OTÁZKA 2:

Mají klíčové instituce a organizace vypracovány metody a doporučení pro identifikaci, ochranu a podporu zvláště ohrožených obětí, včetně pokynů pro interdisciplinární spolupráci a uplatňují je v praxi?

Zdá se, že mezi klíčovými organizacemi neexistuje společná strategie. S výjimkou Španělska a systému MARAC v Anglii a Walesu nebyly nalezeny žádné společné strategie na ochranu a podporu zvláště ohrožených obětí na celostátní úrovni. Pokud nějaké metody a doporučení existují, jsou aplikovány spíše na úrovni jednotlivých organizací. V mnoha případech můžeme jen stěží hovořit o interdisciplinárním přístupu. Ten najdeme spíše mezi institucemi, které spadají pod podobné vládní prostředí, zatímco neziskové organizace jsou často vyloučeny. Mnoho respondentů na státní úrovni si ani není vědomo, že by mohly existovat zvláště ohrožené oběti genderově podmíněného partnerského násilí.

DOPORUČENÍ:

Komplexní a koordinovaný přístup musí být rozvíjen na VŠECH úrovních, což zahrnuje všechny organizace pracující v této oblasti, včetně podpůrných služeb pro ženy (neziskových organizací).

OTÁZKA 3:

Používají klíčové instituce a organizace nástroje pro vyhodnocování rizika/nebezpečí a sestavení bezpečnostního plánu? Pokud ano, jaké nástroje používají, kdo je používá, jaký je účel a výsledek jejich používání a v jakém rozsahu jsou tyto nástroje využívány?

Většina respondentů využívá nástroje pro vyhodnocování rizik bez odpovídajícího managementu rizik. V praxi je používána široká škála různých nástrojů a metod: nejčastěji jsou to metody DA a SARA a dále celá řada nástrojů vyvinutých jednotlivými organizacemi. Nestátní neziskové organizace ve většině odpovědí uváděly, že využívají tyto nástroje k tomu, aby ženě jasněji ukázaly míru jejího ohrožení. Jedna nezisková organizace je používá k filtrování obětí, které by měly mít přednost z důvodu vysokého rizika, které jim hrozí (tato organizace poskytuje své služby více než 4 000 ženám ročně). Jen menšina z dotázaných organizací používá nástroje k vyhodnocování rizik systematicky ve všech případech domácího násilí.

DOPORUČENÍ:

Všechny instituce a organizace pracující s oběťmi by měly některý z nástrojů pro vyhodnocování rizik používat systematicky a pravidelně, minimálně jako součást přípravy bezpečnostního plánu. Avšak pouhá aplikace nástrojů pro vyhodnocování rizika nestačí! Nedílnou součástí přípravy bezpečnostního plánu musí být management rizik a management bezpečnosti. Mělo by být zabráněno zneužití a chybnému používání těchto nástrojů. Vyhodnocené rizikové faktory pro násilí na ženách by měly být adekvátně řešeny.

OTÁZKA 4:

Existují v oblasti interdisciplinární spolupráce příklady dobré praxe zajišťující ochranu a podporu zvláště ohrožených obětí?

Jako velmi účinný přístup a zároveň standard pro ochranu a bezpečí zvláště ohrožených obětí genderově podmíněného partnerského násilí se jeví systém MARAC, používaný v Anglii a Walesu. Jeho klíčovými cíli jsou rozvoj a zlepšení koordinace služeb, sdílení informací prostřednictvím protokolů, interdisciplinární školení a koordinace vyhodnocování rizik, postupů a operací mezi trestně právními institucemi a službami pro oběti.

V roce 2009 začala tento přístup aplikovat jedna nezisková organizace v Rakousku. V současné době je spolupráce založena jen na neformálních dohodách, což by se mělo změnit a upravit závaznými písemnými protokoly.

DOPORUČENÍ:

Systém MARAC jako příklad dobré praxe by měl být zaveden jako základní opatření pro identifikaci a ochranu zvláště ohrožených obětí. Měl by být založen na závazných písemných protokolech o spolupráci a ne jen na neformálních dohodách. Nedílnou součástí systému by měly být nevládní organizace pracující se ženami, oběťmi násilí.

OTÁZKA 5:

Jsou případy vražd a pokusů o vraždu (včetně vražd páchaných „ve jménu cti“) systematicky analyzovány za účelem vyhodnocení silných a slabých stránek systému prevence?

NE! Většinou jsou to neziskové organizace, kdo takové případy zkoumá. Státní instituce nepoužívají analýzu těchto případů jako metodu pro posouzení mezer v oblasti ochrany žen před závažnými formami násilí. Zdá se, jakoby jednotlivé instituce prováděly analýzu těchto případů jen za účelem ochrany jejich vlastní organizace. Mnoho respondentů uvedlo, že jim připadá zajímavé začlenit analýzu těchto případů jako součást interdisciplinární spolupráce.

DOPORUČENÍ:

Tato metoda by měla být nedílnou součástí interdisciplinárního přístupu při hledání nedostatků v systému prevence.

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

OBEČNÉ ZÁVĚREČNÉ POZNÁMKY:

Na tomto místě je ještě potřeba zdůraznit několik bodů:

- Odborníci z praxe potřebují pravidelná školení specializovaná na práci se zvláště ohroženými oběťmi genderově podmíněného násilí.
- Spolupráce by měla být založena na formálních dohodách a závazných protokolech.
- Zvláště ohrožené oběti partnerského násilí musí být uznány na úrovni státu. Je potřeba vytvořit koordinovanou, komplexní strategii zahrnující všechny zúčastněné strany na stejné úrovni (to znamená nutnost zajištění dostatečných zdrojů pro neziskové organizace zabývající se touto problematikou).

Komentář jednoho z respondentů:

“Z tohoto rozhovoru zcela jasně vyplývá, že v našich členských organizacích musíme začít problematiku zvláště ohrožených obětí řešit. A musíme rozvíjet standardy pro jejich ochranu a bezpečnost! Tyto otázky zcela jasně poukazují na mezery a nedostatky. Rádi bychom na příštím setkání získali závěrečnou zprávu a prezentaci o zjištěních z tohoto projektu!”

Komentář jednoho z tazatelů:

“Bylo velmi zajímavé dělat tyto rozhovory. Mohl jsem získat lepší přehled o postupech v jednotlivých organizacích. Mohl jsem také obnovit staré kontakty a najít nové. Doufám, že to do budoucna povede k lepší spolupráci.”

II.

C. DOSTUPNOST SPOLEHLIVÝCH, SYSTEMATICKY SHROMAŽĐOVANÝCH A ANALYZOVANÝCH ÚDAJŮ O GENDEROVĚ PODMÍNĚNÝCH VRAŽDÁCH/FEMICIDĚ V PARTNERSKÝCH VZTAZÍCH V RÁMCI EVROPY

Femicida, *“genderově podmíněné zabíjení žen muži”* (Russell a kol., 2001, str. 13-14), je jedním z nejextrémnějších projevů násilí na ženách. Ženám všech věkových skupin hrozí největší riziko zabití právě ze strany někoho, koho dobře znají: rodinného příslušníka nebo partnera.

Přestože se mezinárodní pozornost v oblasti násilí na ženách v posledních desetiletích ze zdravotnického a lidsko-právního pohledu zvýšila, problematika femicidy a ochrany zvláště ohrožených obětí partnerského násilí stále ještě není dostatečně prozkoumána. Mnoho případů zabití žen a mladých dívek zůstává v našich společnostech neoznámeno, nespočítáno, neodhaleno, jsou *„neviditelné“*. Z tohoto důvodu byla v rámci projektu **PROTECT** provedena analýza dostupnosti údajů o femicidě na úrovni EU i jednotlivých členských států.

Otázka femicidy byla řešena v různých souvislostech, včetně partnerského násilí, násilí páchaného neznámými pachateli, sexuálního násilí, vražd novorozenců dívek, zločinů páchaných *„ve jménu cti“* a nucených sňatků, stejně jako v kontextu vražd spojených s činností gangů a politického násilí. Výsledkem je, že výzkumníky a aktivistkami byly navrženy různé definice a koncepty femicidy.²⁷

V rámci projektu **PROTECT** bylo při analýze dostupnosti údajů o femicidě na úrovni EU a v jednotlivých členských zemích aplikováno partnerské násilí jako širší kontext femicidy. V provedené analýze byla věnována menší pozornost specifickým podobám femicidy, jako jsou např. vraždy páchané *„ve jménu cti“*. Vzhledem k tomu, že vraždy páchané *„ve jménu cti“* a podobné trestné činy nejsou ve většině soudních systémů členských a kandidátských zemí EU specifickými trestnými činy, nejsou data o nich ani systematicky sbírána a analyzována. Podle slovníku, na kterém jsme se v rámci tohoto projektu shodli, je femicida definována jako vražda ženy jejím partnerem s přihlédnutím k tomu, že není stanovena žádná jednotná definice pojmu vražda. Podle komise CEDAW, působící při OSN, může být partnerské násilí na ženách definováno jako forma genderově podmíněného násilí, které je *„namířeno proti ženě, protože je ženou, anebo jako forma násilí, která postihuje ženy v nepoměrně větší míře.“* (komise CEDAW 1992: čl. 6).

1. VÝZNAM STATISTICKÝCH ÚDAJŮ O GENDEROVĚ PODMÍNĚNÝCH VRAŽDÁCH/FEMICIDĚ, ROZDĚLENÝCH PODLE POHLAVÍ

Údaje a statistiky o skutečném rozsahu a charakteru femicidy jsou nezbytným nástrojem pro snížení a prevenci nejzávažnějších forem genderově podmíněného násilí na dívkách, ženách a jejich dětech a pro ochranu zvláště ohrožených obětí. Nedostatek ucelených informací o počtech žen a dětí, zavražděných partnerem nebo členem rodiny, omezuje naši schopnost posoudit rozsah násilí páchaného na ženách ve srovnání s jinými sociálními problémy. Spolehlivé, neutrální a analytické třídění informací a znalostí o rozsahu femicidy je základem pro politické argumenty; slouží veřejnému zájmu, odhaluje náklady společnosti spojené s problematikou násilí na ženách a podporuje požadavek veřejného financování služeb pro oběti (Römkens, 2007, str. 64).

²⁷ Můžeme identifikovat čtyři aspekty, jejichž prostřednictvím lze k femicidě přistupovat: (a) definice a vztah mezi obětí a pachatelem: vražda spáchaná současným nebo bývalým partnerem/manželem, rodinnými příslušníky, přáteli a známými, nebo cizí osobou/osobami, včetně nebo vyjímaje ženy jako pachatelky a homosexuální vztahy; (b) forma násilí, která vedla k usmrcení: zahrnutí nebo vyloučení smrti v důsledku interpersonálního nebo jiného násilí, jako např. AIDS, obřízka, ozbrojené konflikty nebo femicida-sebevražda; (c) terminologie používaná v oficiálních statistikách a administrativních údajích policie, zdravotnického sektoru, právního systému; (d) odpovědnost státu ve vztahu k femicidě.

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

Systematický sběr a analýza údajů o příčinách, povaze a závažnosti femicidy, rozdělených podle pohlaví, posiluje naše kompetence sledovat změny a rozdíly ve výskytu, vyhodnotit účinnost prevence a jednotlivých intervencí, odhalit mezery v systému poskytovaných služeb a odhadnout počet případů souvisejících s problematikou násilí na ženách. Kromě toho umožní tyto údaje identifikovat nejohroženější skupiny žen a dětí, které by mohly mít největší prospěch ze specificky zaměřených intervencí a zlepšených služeb (Saltzman a kol., 2002, str. 1).

Údaje týkající se násilí na ženách jsou velmi citlivé a mohou být zneužity. V těch nejhorších případech mohou být takové informace v rukou pachatelů příčinou smrti oběti. I přes velký přínos nových informačních technologií by se v oblasti sběru dat mělo jejich používání řídit účinnými bezpečnostními standardy. V souladu s tím bychom si měli znovu položit následující otázky: Jaké údaje k ochraně obětí opravdu potřebujeme? Kdo může mít k těmto citlivým údajům přístup a jaké bezpečnostní standardy jsou potřeba k tomu, aby mohly být informace sdíleny a zároveň chráněny před zneužitím?²⁸

Násilí na ženách a femicida jsou globální problémy, které nemohou být vyřešeny izolovaně jedním státem nebo společností. Proto je důležité systematicky sbírat spolehlivá data o femicidě tak, aby byla srovnatelná v čase i mezi jednotlivými zeměmi – na evropské i mezinárodní úrovni. Měly by být identifikovány příklady dobré praxe v oblasti prevence a ochrany obětí násilí – zejména těch nejvíce ohrožených, a tato ochranná opatření by měla být aplikována na evropské i mezinárodní úrovni.

2. POLITICKÉ ÚSILÍ O SYSTEMATICKÝ SBĚR PODLE POHLAVÍ ROZDĚLENÝCH ÚDAJŮ O NÁSILÍ NA ŽENÁCH A O FEMICIDĚ V EVROPĚ

V návaznosti na Pekingskou akční platformu²⁹ z roku 1995 byla formulována jasná politická doporučení EU týkající se systematického sběru podle pohlaví rozdělených údajů o násilí na ženách a o femicidě v Evropě:

Doporučení Rady Evropy Rec. (2002) 5 o ochraně žen před násilím³⁰ obsahuje doporučení pro členské státy Rady Evropy o vedení statistických údajů rozdělených podle pohlaví, sjednocených statistických údajích a o společných ukazatelích za účelem lepšího zhodnocení rozsahu násilí na ženách.

V rámci Kampaně Rady Evropy proti násilí na ženách, včetně domácího násilí (2006–2008)³¹ bylo v oblasti sběru statistických dat pracovní skupinou definováno několik konkrétních aktivit: návrh kampaně členskými zeměmi Rady Evropy znovu zdůrazňuje důležitost „*zajištění systematického sběru statistických údajů rozčleněných podle pohlaví, formy násilí, stejně jako vztahu mezi pachatelem a obětí*“³².

V souladu s tímto doporučením byl v červnu 2007 zorganizován v Lisabonu *Regionální seminář o sběru dat jako nezbytném předpokladu pro účinné postupy v boji proti násilí na ženách, včetně domácího násilí*³³ a jako další aktivita Kampaně byl publikován průzkum *Administrativní sběr dat o domácím násilí v členských zemích Rady Evropy* (Ruuskanen a kol., 2008). Kromě podpory systematického sběru statistických údajů a analýz o domácím násilí na ženách dospěly obě výše zmíněné aktivity k závěru, že přestože stále více členských zemí Rady Evropy provádí v oblasti násilí na ženách populační průzkumy, existuje obecně

²⁸ Pro více informací: např. Projekt Bezpečná síť (Safety Net Project: the National Safe & Strategy Technology Project) organizace Národní síť organizací pro ukončení násilí (National Network to End Domestic Violence): <http://www.nnedv.org/component/content/article/111.html>, 10.03.2010.

²⁹ Pekingská deklarace a platforma pro akci, 4.světová konference o ženách, září 1995, str. 46: http://www.unesco.org/education/information/nfsunesco/pdf/BEIJIN_E.PDF, 08.03.2010.

³⁰ Ochrana žen před násilím, Doporučení Rec (2002) 5 Komise ministrů členských zemí o ochraně žen před násilím, Divize pro rovnost žen a mužů, Generální ředitelství Rady Evropy pro lidská práva, Štrasburk CEDEX 2002: www.profeministimiehet.net/whiterib/content/texts/rec20025.doc, 08.03.2010.

³¹ Kampaň Rady Evropy proti násilí na ženách, včetně domácího násilí: <http://www.coe.int/t/dg2/equality/DOMESTICVIOLENCECAMPAIGN/>, 08.03.2010.

³² Pracovní skupina proti násilí na ženách, včetně domácího násilí (EGTFV), Návrh Kampaně Rady Evropy proti násilí na ženách, včetně domácího násilí: http://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/Blueprint_8_rev_5_EN.pdf, 08.03.2010. Návrh byl přijat Komisí ministrů 21. června 2006.

³³ Regionální seminář o sběru dat jako nezbytném předpokladu pro účinné postupy v boji proti násilí na ženách, včetně domácího násilí, Lisabon, Červenec 2007: http://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/regional_seminars/, 08.03.2010

nedostatek systematicky sbíraných administrativních dat o násilí na ženách na úrovni jednotlivých institucí (např. policie, soudy, zdravotnictví apod.).

V *Závěrečné zprávě o činnosti pracovní skupiny Rady Evropy pro boj s násilím na ženách, včetně domácího násilí (EG-TFV)*, která byla publikována v roce 2008, doporučuje pracovní skupina ustanovit středisko pro sledování problematiky násilí na ženách a femicidy, které by na mezinárodní úrovni shromažďovalo údaje o případech žen, usmrčených jejich manželi, bývalými manželi, partnery nebo jinými příbuznými. Členské státy Rady Evropy by na národní úrovni měly:

- zavést metody pro sběr specifických dat o počtu případů zavražděných žen ročně, členěných podle věku; údajů o počtu pachatelů, členěných podle věku a pohlaví pachatele a dále údajů o vztahu mezi pachatelem a obětí (oběťmi);
- sbírat informace týkající se stíhání a trestání pachatelů. Každý případ takové vraždy by měl být pečlivě analyzován, aby byla zjištěna případná selhání v oblasti ochrany obětí s ohledem na zlepšení a další rozvoj preventivních opatření;
- v oblasti sběru, analýzy a publikování výše zmíněných dat spolupracovat s neziskovými organizacemi působícími v této oblasti. Informace tohoto typu by měly být veřejně dostupné na národní úrovni i na úrovni Rady Evropy a měly by být publikovány během 16 Akčních dnů proti genderovému násilí. Generální sekretariát Rady Evropy by měl zajistit zveřejnění těchto údajů;
- svěřit tento úkol institucím, které jsou na národní úrovni pověřeny bojem proti násilí na ženách, nebo navrhovaným národním střediskům pro sledování problematiky násilí na ženách.³⁴

Násilí na ženách a femicida jsou zločiny, které musí stát řešit a trestat ve veřejném zájmu^{35, 36}. Existují silná politická doporučení zkvalitnit údaje o dynamice a rozsahu femicidy jako klíčové součásti její prevence a hájení zájmů obětí. V roce 2007 zdůraznil europoslanec Raül Romeva i Rueda význam globální strategie, která by „... *umožnila EU a jejím partnerům vyvinout společné akce a úsilí zaměřené na vymýcení a předcházení násilných úmrtí žen kdekoli na světě*“ (Romeva i Rueda, 2007, str. 4).

3. DOSTUPNOST PODLE POHLAVÍ ROZDĚLENÝCH ÚDAJŮ O MÍŘE GENDEROVĚ PODMÍNĚNÝCH VRAŽD/ FEMICIDY V PARTNERSKÝCH VZTAZÍCH V EVROPĚ

Jelikož v oblasti systematického sběru podle pohlaví rozdělených údajů o násilí na ženách a femicidě na úrovni jednotlivých členských států i celé EU existují jasná politická doporučení, vyvstává několik otázek: Existují v členských a kandidátských zemích EU spolehlivé, systematicky sbírané a analyzované údaje o genderově podmíněných vraždách/ femicidě, rozdělené podle pohlaví, věku, typu násilí (podle trestního zákona) a vztahu mezi obětí a pachatelem? Pokud tomu tak není, jaké jsou překážky a problémy v poskytování takových údajů a jaká opatření je potřeba přijmout k překonání těchto překážek?

Vedle různých teoretických rámců, definicí a klasifikací pojmu femicida je při sběru dat o tomto jevu využíváno několik zdrojů informací: kriminální statistiky (údaje z oficiálních státních institucí), policejní zprávy, soudní údaje, policejní statistiky, lékařské informační systémy (administrativní údaje) a zprávy z médií. Vzhledem k tomu je při sběru dat o femicidě využívána řada různých metodologických přístupů, včetně populačních studií, analýzy záznamů různých organizací a

³⁴ Závěrečná zpráva o činnosti: Pracovní skupina Rady Evropy pro boj s násilím na ženách, včetně domácího násilí (EG-TFV): Odbor genderové rovnosti a boje proti obchodu s lidmi, Generální ředitelství Rady Evropy pro lidská práva a právní otázky, Štrasburk, září 2008, str. 18, 79, 81: http://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/Final_Activity_Report.pdf, 08.03.2010.

³⁵ Viz první právní definice femicidy z Mexika, která vznikla v důsledku obrovské femicidy v Juarezu: Násilná femicida v Mexiku: Mexický Kongres, Poslanecká sněmovna, 59. volební období, Ad hoc informační a monitorovací výbor pro vyšetřování femicidy v Mexiku a odpovědné právní služby, Mexiko, 2006 : <http://www.topicsandroses.com/spip.php?article96#nb10>, 08.03.2010.

³⁶ Diana Russell říká, že kultura podporuje femicidu: Helen Tierney, Revidované a doplněné vydání encyklopedie ženských studií, Sborník A – F, (Women's Study Encyclopaedia Revised and Expanded Edition A – F), Greenwood Press, Westport: 1999. str. 470

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

institucí (policejní, nemocniční a soudní statistiky, údaje z márníc, přehledy úmrtnosti v domácnostech, záznamy o pitvách a přehledy novinových článků).³⁷ Metodologické rozdíly ve sběru dat mohou vést k různým interpretacím těchto údajů.

Údaje z průzkumů, jako jsou např. Studie o násilí na ženách Světové zdravotnické organizace (WHO)³⁸ nebo Studie kriminality ve Velké Británii (Walby a kol., 2004) ukazují, že jen velmi malé procento žen ohlásí násilí příslušným institucím nebo organizacím poskytujícím podporu obětem a že násilí na ženách je značně podhodnoceno. To omezuje možnosti využití statistických údajů právními, zdravotnickými a dalšími institucemi. Oficiální údaje nejsou reprezentativní a o skutečném rozsahu a povaze násilí na ženách říkají jen velmi málo. Nicméně pro sledování účinnosti a kvality reakcí jednotlivých institucí na případy násilí na ženách jsou administrativní data i údaje z jednotlivých organizací a institucí velmi důležité (Walby, 2005, str.194ff.; Jansen, 2008, str. 31-39). Odborníci se shodují na tom, že pokud máme celý problém správně posoudit a plánovat a realizovat postupy známé jako „postupy založené na znalostech“, je potřeba na základě společných ukazatelů systematicky sbírat oba typy údajů (Walby, 2005, str. 194ff.; Römkens, 2007, str. 64).

Za účelem zjištění dostupnosti údajů o femicidě na úrovni jednotlivých členských a kandidátských zemí, stejně jako na úrovni EU, byly analyzovány již existující údaje o vraždách. Zaměřili jsme se na administrativní data, v rámci kterých jsou sběr a analýza údajů o vraždách financovány jako běžná součást veřejných služeb: (a) údaje o vraždách z kriminálních statistik vytvořených trestně právním systémem, shromažďované policií (b) údaje o vraždách získané v systému zdravotní péče, shromažďované lékaři na základě *Evropského seznamu příčin smrti*³⁹. Oba typy údajů jsou dostupné prostřednictvím Eurostatu na úrovni EU i na úrovních jednotlivých členských a kandidátských států EU.

Údaje pocházející z průzkumů byly navíc analyzovány z pohledu dostupnosti údajů o femicidě na úrovni EU. Tato analýza vychází také ze zjištění DAPHNE projektu „*Odhad počtu úmrtí souvisejících s partnerským násilím v Evropě – IPV EU Mortality*“, který byl uskutečněn organizací Psytel⁴⁰.

3.1 DOSTUPNOST PODLE POHLAVÍ ROZDĚLENÝCH ÚDAJŮ O GENDEROVĚ PODMÍNĚNÝCH VRAŽDÁCH/ FEMICIDĚ V PARTNERSKÝCH VZTAZÍCH NA ÚROVNI EU

3.1.1 ÚDAJE O VRAŽDÁCH DOSTUPNÉ V DATABÁZI EUROSTATU O KRIMINALITĚ A TRESTNÍM SOUDNICTVÍ⁴¹

Statistické údaje Eurostatu o kriminalitě a trestním soudnictví neposkytují informace o vraždách rozdělené podle pohlaví a věku. Zohledněn není ani typ násilí stejně jako vztah mezi obětí a pachatelem. Statistické údaje Eurostatu o kriminalitě neobsahují ani žádné informace o genderově podmíněných vraždách/femicidě v partnerských vztazích na úrovni EU.

Měření vývoje kriminality na evropské úrovni je vzhledem k rozdílným zdrojům informací v jednotlivých státech velmi obtížný úkol. V jednotlivých členských zemích existují odlišné (trestně) právní systémy a rozdíly najdeme také v seznamech trestných činů, které jsou obsaženy ve statistikách o kriminalitě. Rozdíly v definicích a ukazatelích, stejně jako mezery v systematickém sběru dat, znesnadňují porovnatelnost údajů mezi zeměmi a vedou k rozdílnosti v posuzování kriminality na národní úrovni. Tento problém se projevuje i pokud jde o případy femicidy: policista, který není obeznámen s dynamikou násilí v partnerských vztazích, bude vnímat stejnou situaci jinak, než policista, který absolvoval specializované školení v této problematice.

³⁷ Posílení porozumění femicidě: využití výzkumu k podnícení činnosti a odpovědnosti, Program pro vhodné technologie ve zdravotnictví (PATH), InterCambios, Rada Jižní Afriky pro výzkum ve zdravotnictví (MCR) a Světová zdravotnická organizace (WHO), Washington DC, 2009, str.2 :http://www.path.org/files/GVR_femicide_rpt.pdf, 08.03.2010.

³⁸ Studie WHO o zdraví žen a domácím násilí na ženách: První výsledky o výskytu, zdravotních důsledcích a reakcích žen, 2005: http://www.who.int/gender/violence/who_multicountry_study/en/, 08.03.2010.

³⁹ Evropský seznam příčin smrti: http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nomenclatures/index.cfm?TargetUrl=LST_NOM_DTL&StrNom=COD_1998&StrLanguageCode=EN&IntPcKey=&StrLayoutCode=HIERARCHIC&CFID=4564696&CFTOKEN=58fce61775aac1ab-F35FE685-05DB-AD8C-F3106725C335A174&jsessionid=1e51d05fdea7693868fd6734257635225464TR, 08.03.2010. Tento seznam je založen na Mezinárodní klasifikaci nemocí a souvisejících zdravotních problémů (MKN) podle WHO: World Health Organisation: International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems: <http://www.who.int/classifications/icd/en/>, 08.03.2010.

⁴⁰ Société civile Psytel: www.psyteLeu, 08.03.2010, Shrnutí projektu v anglickém jazyce je ke stažení na: <http://www.psyteLeu/violences.php>

⁴¹ EUROSTAT: Trestné činy a trestní soudnictví, 2009 <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/crime/introduction>, 08.03.2010.

Na evropské úrovni bylo podniknuto několik iniciativ, jejichž cílem bylo tyto problémy překonat a vytvořit spolehlivé a srovnatelné statistiky o kriminalitě a systému trestního soudnictví. V roce 1993 byla Evropským výborem pro problematiku trestných činů (*European Committee on Crime Problems - CDPC*) jmenována *Skupina odborníků na trendy v oblasti kriminality a trestního soudnictví: statistická a další kvantitativní data o kriminalitě a systému trestně právního řízení*; jejímž cílem je vypracování metod řešení problémů, jako jsou rozdílné definice přestupků a trestných činů a rozdílná pravidla pro jejich počítání v členských zemích Rady Evropy. V roce 1995⁴² byl představen první návrh *Evropského informačního zdroje statistických údajů o kriminalitě a trestním soudnictví*⁴³, který obsahuje statistické údaje z 36 evropských zemí a informace o statistických pravidlech a definicích, které za těmito čísly stojí. Čtvrté vydání, týkající se let 2003-2007, bylo zveřejněno v roce 2010.

V roce 2001 byla rozhodnutím Rady Evropské unie zřízena *Síť prevence kriminality EU*⁴⁴ s cílem podporovat v členských zemích EU aktivity v oblasti prevence kriminality a identifikovat a sdílet cenné příklady dobré praxe v této oblasti.

Na základě *Haagského programu*⁴⁵ byl Evropskou Komisí v srpnu 2006 přijat *Akční plán EU pro rozvoj komplexní a soudržné strategie měření kriminality a trestního soudnictví (2006-2010)*⁴⁶. Cílem tohoto Akčního plánu je přijetí konkrétních opatření pro rozvoj systému srovnatelných statistických údajů o kriminalitě a soudních systémech v oblasti trestního práva. Rozhodnutím Evropské Komise (2006/581/EC) byla zřízena expertní skupina, která má poskytovat doporučení a dohlížet na realizaci tohoto Akčního plánu.

Souběžně s tím byla ustanovena pracovní skupina Eurostatu, která by měla doporučení expertní skupiny dále rozvíjet. Za účelem podrobnějšího studia konkrétních problémů a úkolů bylo založeno několik pracovních a poradních podskupin.⁴⁷

Překvapivě, ani *Evropský informační zdroj statistických údajů o kriminalitě a trestním soudnictví* ani *Akční plán EU pro rozvoj komplexní a soudržné strategie měření kriminality a trestního soudnictví*⁴⁸ nezohledňují a neobsahují jakékoli kroky v oblasti rozvoje ukazatelů pro sběr statistických údajů o násilí na ženách a genderově podmíněných vraždách/femicidě v partnerských vztazích.

3.1.2. ÚDAJE O VRAŽDÁCH DOSTUPNÉ V DATABÁZI EUROSTATU O VEŘEJNÉM ZDRAVÍ⁴⁹

Na základě *Evropského seznamu příčin smrti*⁵⁰ poskytuje Eurostat v databázi statistických údajů o zdraví (veřejném zdraví) data o vraždách rozdělené podle pohlaví oběti v tabulkách: *Smrt v důsledku zabití, napadení, podle pohlaví - [tps00146]; Standardizovaná úmrtnost na 100 000 obyvatel*. Nicméně, ani zde nejsou k dispozici údaje o vraždách rozdělné podle věku, typu násilí, který vedl k smrti oběti, ani informace o vztahu mezi obětí a pachatelem. Statistické údaje Eurostatu o veřejném zdraví neobsahují žádné informace o genderově podmíněných vraždách/femicidě v partnerských vztazích na úrovni EU.

⁴² Na rozdíl od jiných pravidelných mezinárodních průzkumů o kriminalitě a trestním soudnictví, prováděných Úřadem OSN pro drogy a kriminalitu (United Nations Survey on Crime Trends - CTS) nebo INTERPOLEM, které se spoléhají na údaje poskytované institucemi jednotlivých zemí, které byly požádány o to, aby následovaly standardní definice, je metodika přijata v rámci Evropského informačního zdroje statistických údajů o kriminalitě a trestním soudnictví založena na koordinované síti národních zpravodajů. Každá země má jednu osobu, která je zodpovědná za sběr a počáteční kontrolu dat.

⁴³ Evropský informační zdroj statistických údajů o kriminalitě a trestním soudnictví: <http://www.europeansourcebook.org/>, 08.03.2010.

⁴⁴ Síť prevence kriminality EU, EU Crime Prevention Network: <http://www.eucpn.org/>, 08.03.2010.

⁴⁵ Haagský program: http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/judicial_cooperation_in_criminal_matters/t16002_en.htm, 08.03.2010.

⁴⁶ Finální sdělení Komise COM/2006/437: Akční plán EU pro rozvoj komplexní a soudržné strategie měření kriminality a trestního soudnictví: http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/judicial_cooperation_in_criminal_matters/t33264_en.htm, 08.03.2010.

⁴⁷ Např. v roce 2008 byla založena expertní podskupina zaměřená na identifikaci potřeb údajů v oblasti účinnosti systémů trestního soudnictví, soudní spolupráce v trestních věcech a v oblasti nákladů trestního soudnictví.

⁴⁸ Akční plán byl přijat ve stejném roce, kdy byla zahájena Kampaň Rady Evropy proti násilí na ženách.

⁴⁹ EUROSTAT: Zdraví (Veřejné zdraví/Zdraví a bezpečnost v práci), 2009: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/health/introduction>, 08.03.2010.

⁵⁰ Evropský seznam příčin smrti: http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nomenclatures/index.cfm?TargetUrl=LST_NOM_DTL&StrNom=COD_1998&StrLanguageCode=EN&IntPckey=&StrLayoutCode=HIERARCHIC&CFID=4564696&CFTOKEN=58fce61775aac1ab-F35FE685-05DB-AD8C-F3106725C335A174&jsessionid=1e51d05fdea7693868fd6734257635225464TR, 08.03.2010. Tento seznam je založen na Mezinárodní klasifikaci nemocí a souvisejících zdravotních problémů (MKN) podle WHO: World Health Organisation: International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems: <http://www.who.int/classifications/icd/en/>, 08.03.2010.

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

Obecná orientace *Evropského seznamu příčin smrti*, která vychází z *Mezinárodní klasifikace nemocí a souvisejících zdravotních problémů*⁵¹ (MKN, v angl. jazyce se používá zkratka ICD⁵²), kterou publikuje Světová zdravotnická organizace, je zde vnímána jako cenná strategie k vytváření statistických údajů o femicidě, srovnatelných (nejen) mezi členskými zeměmi EU. Na rozdíl od *Evropského seznamu příčin smrti* však MKN bere v úvahu širší spektrum typů násilí⁵³. MKN se navíc pokouší zahrnout do seznamu ukazatelů i vztah mezi obětí a pachatelem⁵⁴. Tento přístup však nebyl v rámci *Evropského seznamu příčin smrti* na úrovni EU přijat, což poukazuje na to, že se EU ne zcela vždy řídí doporučeními OSN.

3.1.3. ÚDAJE O VRAŽDÁCH POCHÁZEJÍCÍ Z VÝZKUMNÝCH STUDIÍ

Údaje pocházející z výzkumů poskytují obecnější sociologicky orientované pohledy na výskyt, charakter, determinanty a důsledky partnerského násilí (Römkens, 2007). Tyto průzkumy jsou cennými nástroji pro kontrolu implementace politických doporučení EU. Z tohoto důvodu zde zmiňujeme tři studie o femicidě na evropské úrovni:

(a) Ochrana žen před násilím. Analytická studie o výsledcích druhého kola monitoringu naplňování Doporučení Rady Evropy Rec(2002)5 o ochraně žen před násilím (C. Hagemann-White, 2008)

Nejnovější zpráva o monitoringu naplňování Doporučení Rady Evropy Rec(2002)5 o ochraně žen před násilím analyzuje v rámci členských států Rady Evropy, zda *policejní statistiky systematicky zaznamenávají pohlaví oběti, pohlaví pachatele a vztah mezi obětí a pachatelem podle standardizovaných kategorií trestných činů*? 27 ze 40 dotázaných členských zemí Rady Evropy⁵⁵ uvedlo, že ve zprávách o trestných činech, které se nejčastěji vyskytují v rámci rodiny, policejní statistiky systematicky zaznamenávají údaje o pohlaví oběti, pohlaví pachatele a jejich vztahu. 21 zemí navíc uvedlo, že mají k dispozici statistické údaje, které kombinují všechny tři kategorie – pohlaví oběti, pachatele i jejich vztah – podle jednotlivých trestných činů.

Vzhledem k praktickým zkušenostem odborníků pracujících v oblasti násilí na ženách a s ohledem na chybějící metody systematického sběru údajů o vraždách v partnerských vztazích, rozdělených podle pohlaví, je výzkumníky, kteří tuto studii provedli, správnost odpovědí poskytnutých zástupci členských zemí Rady Evropy zpochybňována.

(b) 3. mezinárodní zpráva: Partnerské násilí na ženách: statistické údaje a právní předpisy, Institut Centro Reina Sofía (ICRS) - (Esplugues et. al., 2010)

Tento průzkum porovnává údaje o celkovém počtu případů femicidy za rok 2006 mezi jednotlivými zeměmi Afriky, Ameriky, Austrálie a Evropy⁵⁶. Statistické údaje jsou tříděny do kategorií jako např.: celkový počet případů femicidy za rok 2006 (str. 67f.), počet případů femicidy v rodině za rok 2006 (str. 80f.) a počet případů femicidy v partnerských vztazích za rok 2006 (str. 87); údaje jsou navíc rozděleny do skupin podle věku obětí (údaje jsou uvedeny v procentech). V tabulkách je také uveden typ zbraně (předmětu), který byl při spáchání vraždy (zabití) použit. Statistické údaje o „*zabitých ženách (obecně, členem rodiny nebo partnerem)*“ (Esplugues a kol., 2010, str. 65) byly získány z oficiálních zdrojů jednotlivých zemí, jako jsou ministerstva spravedlnosti, ministerstva vnitra, ministerstva sociálních věcí, od policejních útvarů a z národních statistických úřadů.

Přestože jsou si výzkumní pracovníci, kteří provedli tuto studii, vědomi toho, že „*v mnoha zemích stále ještě neexistují statistické údaje o kriminalitě rozdělené podle pohlaví (a to ani v případech závažných trestných činů, jako je vražda) ani podle vztahu mezi*

⁵¹ Světová zdravotnická organizace: Mezinárodní klasifikace nemocí a souvisejících zdravotních problémů: <http://www.who.int/classifications/icd/en/>, 08.03.2010.

⁵² ICD - International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems, poznámka překladatelky

⁵³ Např. vnější příčiny nemocnosti a úmrtnosti (V01-Y98), podkategorie Napadení (X85-Y09).

⁵⁴ Jedním příkladem je kategorie Y07: jiné syndromy týrání. Na stejném místě: Y07 Jiné syndromy týrání, které zahrnují psychické týrání, tělesné týrání, sexuální zneužívání, týrání a nezahrnují zanedbávání a opuštění (Y06) a sexuální napadení za použití tělesné síly (Y05) způsobené manželem/manželkou [Y07.0], rodičem [Y07.1], známým či kamarádem [Y07.2], oficiálními úřady [Y07.3], jinými specifikovanými osobami [Y07.8] či nespecifikovanými osobami [Y07.9].

⁵⁵ C. Hagemann-White, 2008: viz Tabulka 17. Obsah policejních statistik a jejich dostupnost v národní zprávě, str. 44.

⁵⁶ Afrika: Alžírsko; Amerika: Argentina, Bolívie, Kolumbie, Kostarika, Salvador, Guatemala, Honduras, Mexiko, Panama, Paraguay, Puerto Rico, Dominikánská republika, Kanada, USA; Evropa: Německo, Andorra, Rakousko, Bulharsko, Chorvatsko, Kypr, Dánsko, Skotsko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Estonsko, Finsko, Nizozemí, Maďarsko, Anglie a Wales, Irsko, Island, Itálie, Lichtenštejnsko, Litva, Lucembursko, Malta, Monako, Norsko, Portugalsko, Česká republika, Turecko.

obětí a pachatelem“ (Esplugues a kol., 2010, str. 65), byly tyto údaje poskytnuty Institutu Centro Reina Sofía několika oficiálními státními institucemi. Zároveň však výzkumní pracovníci a odborníci z praxe, zabývající se problematikou násilí na ženách jasně uvádějí, že tyto údaje nejsou v jejich zemích systematicky shromažďovány. To naznačuje, že oficiální státní instituce neposkytují vždy spolehlivé údaje – zejména pokud se jedná o údaje o násilí na ženách.

(c) Odhad počtu vražd v partnerských vztazích v Evropě, Projekt v rámci programu DAPHNE, Société Civile PsyteL⁵⁷

V rámci programu Evropské unie DAPHNE uskutečnila organizace Société Civile PsyteL projekt *Odhad počtu vražd v partnerských vztazích v Evropě*. Výsledky projektu poskytují odhad počtu vražd, ke kterým došlo v kontextu partnerského násilí ve 27 členských zemích EU a dále odhad nákladů spojených s těmito vraždami.

Odhadovaný počet případů femicidy v partnerských vztazích v členských zemích EU vychází z trojího přístupu shromažďování a analýzy makro-, mezo- a mikro-dat podle širší definice vraždy v partnerských vztazích a dále z algoritmu vyvinutého speciálně pro tento projekt.

V rámci tohoto projektu shromáždila organizace PsyteL prostřednictvím dotazníku zaslaného ženským neziskovým organizacím a národním statistickým úřadům výsledky studií a vědeckých výzkumů v oblasti násilí v partnerských vztazích i oficiální statistické údaje z 27 členských zemí EU.

3.2 DOSTUPNOST PODLE POHLAVÍ ROZDĚLENÝCH ÚDAJŮ O GENDEROVĚ PODMÍNĚNÝCH VRAŽDÁCH/FEMICIDĚ V PARTNERSKÝCH VZTAZÍCH V ČLENSKÝCH A KANDIDÁTSKÝCH ZEMÍCH EU

Na základě poněkud upraveného dotazníku (viz příloha 1), který byl vytvořen organizací Société Civile PsyteL v rámci výše zmíněného projektu, s cílem navázat na dosavadní výsledky a pro získání informací srovnatelných nejen v rámci 27 členských zemí EU, provedla organizace WAVE analýzu dostupnosti podle pohlaví rozdělených údajů o genderově podmíněných vraždách/femicidě v kandidátských a potenciálních kandidátských zemích EU.⁵⁸

Kromě již zjištěných příkladů dobré praxe v oblasti systematického shromažďování, analýzy a publikování podle pohlaví rozdělených údajů o vraždách/femicidě v partnerských vztazích v zemích jako jsou např. Španělsko, Velká Británie, Francie, Kypr a Dánsko, neposkytuje většina členských, kandidátských ani potenciálních kandidátských zemí EU spolehlivá, systematicky shromažďovaná a analyzovaná data o genderově podmíněných vraždách/femicidě v partnerských vztazích, která by byla rozdělena podle typu násilí, věku, pohlaví a vztahu mezi obětí a pachatelem.

Údaje o vraždách jsou statisticky zpracovávány ve všech zemích po celé Evropě. Přestože v některých zemích chybí systematický sběr dat o genderově podmíněných vraždách/femicidě podle standardizovaných kategorií (jako např. pohlaví/věk oběti, pohlaví/věk pachatele a vztah mezi obětí a pachatelem), údaje shromažďované policií bývají často do těchto kategorií zařazovány. Nicméně, tyto údaje obvykle nejsou běžně přístupné a mohou být od policie vyžádány jen v souladu s platnými právními předpisy (např. v Srbsku) nebo jen na základě specifických výzkumných otázek (např. v Chorvatsku). Z důvodů, které zůstávají nejasné, většina zemí tyto údaje pravidelně neanalyzuje ani je nepublikuje způsobem, který by jasně ukazoval počet případů femicidy.

Primárním zdrojem informací o vraždách v partnerských vztazích a dalších typech femicidy je policie. Trestní soudy mají zase potenciál shromažďovat informace o obětech a pachatelích. Vzhledem k tomu, že tyto instituce ze zákona spolupracují, mělo by být možné třídit údaje podle jednotlivých paragrafů trestního zákona.

⁵⁷ Société civile PsyteL: www.psyteLeu.org, 08.03.2010, Shrnutí projektu v anglickém jazyce je ke stažení na: <http://www.psyteLeu.org/violences.php>

⁵⁸ Podrobnější verze této zprávy je k dispozici na webových stránkách WAVE v sekci PROTECT online informační centrum.

ZPRÁVY Z VÝZKUMNÉ ČÁSTI PROJEKTU

V Evropě však stále existují země (např. Bulharsko, Albánie), ve kterých ještě není domácí násilí a násilí v partnerských vztazích uznáno jako specifický trestný čin. Většina zemí v Evropě nemá pro případy vražd/femicidy v partnerských vztazích specifické předpisy a obecně lze v právních předpisech sledovat nedostatečnou genderovou citlivost jazyka. Vzhledem k tomu, že policie sbírá informace na základě existujících právních norem, je pro ni obtížné identifikovat případy domácího násilí, pokud trestní zákoník takový trestný čin nezná.

Kromě toho neexistuje jednotná definice pojmů jako „domácí násilí“, „násilí na ženách“ či „násilí v partnerských vztazích“, což omezuje srovnatelnost údajů, které jsou pod tyto pojmy zařazovány. Některé země mají specifické zákony o domácím násilí, zatímco jiné tyto případy řeší v rámci právních předpisů týkajících se ublížení na zdraví, sexuálního násilí, pronásledování, vražd a dalších trestných činů. To opět komplikuje porovnání údajů o genderově podmíněném násilí a vraždách na úrovni EU. Definice používané v právních předpisech týkajících se domácího násilí nebo násilí v rodině mohou navíc sběr a analýzu údajů o genderově podmíněném násilí a vraždách/femicidě v partnerských vztazích omezovat.

Mnoha definicím, které jsou obsaženy v zákonech, chybí jasné vymezení vztahu mezi obětí a pachatelem. Tím dochází u právních předpisů na ochranu obětí k vyloučení některých forem vztahu oběti a pachatele. Např. v Chorvatsku nejsou do zákona o ochraně před násilím zahrnuty jiné vztahy než manželské, případně musí oběť s pachatelem obývat společnou domácnost, takže případy partnerského násilí, ke kterým dojde v rámci jiných forem soužití/vztahu oběti s pachatelem, nejsou do policejních statistik zahrnuty. V Turecku je Zákon č. 4320 o ochraně rodiny také aplikován pouze na oficiálně seztané páry. V Albánii považuje nový Zákon o ochraně před domácím násilím za domácí násilí pouze násilí spáchané členem rodiny. Neziskové organizace (mezi nimi např. i SOS linka Niksic, sdružená v síti WAVE), důrazně doporučovaly používat v legislativě termín násilí v intimních partnerských vztazích. Členy parlamentu však byly informovány, že „*intimní partneři nemohou být považováni za členy rodiny a nemohou se na ně vztahovat stejné právní předpisy*.“ To poukazuje na to, jak je důležité mezi politiky zvyšovat povědomí o dynamice násilí na ženách a aplikovat vhodná opatření k ochraně všech obětí – zejména pak těch, kterým hrozí vysoké riziko násilí.

V Srbsku se liší definice skupiny lidí, kteří mohou požádat o ochranu v souladu s Trestním zákoníkem⁵⁹ od těch, kteří mohou požadovat ochranu v souladu s ochrannými opatřeními v rámci Zákona o rodině⁶⁰. Tento rozpor v právních definicích má negativní vliv na systematický sběr statistických dat a zároveň omezuje přístup některých lidí k ochranným opatřením. Kromě toho, definice v zákonech často nesplňují statistické normy, nejsou dostatečně informativní a nevedou ke smysluplným výsledkům statistických analýz.

Dalším problémem je, že i v rámci jednotlivých zemí mohou různá ministerstva, jako např. ministerstvo spravedlnosti nebo ministerstvo zdravotnictví, označit stejný trestný čin jiným způsobem, v závislosti na jejich odlišných zájmech a povinnostech. Tento fakt nicméně umožňuje, aby bylo násilí na ženách rozpoznáno jako příčina smrti na různých úrovních. Jelikož můžeme předpokládat, že některé případy femicidy zůstávají nerozpoznány, například díky tomu, že jsou prohlášeny za nehodu, mohou být případy genderově podmíněných vražd „*ve světle odlišných zájmů a povinností*“ posouzeny z různých úhlů pohledu.

Přestože jsou údaje o vraždách shromažďovány policií ve všech zemích, často nedochází k identifikaci případů genderově podmíněných vražd/femicidy. Jak již bylo zmíněno výše, je to na jedné straně způsobeno povahou právních předpisů, na straně druhé na tom má podíl i nedostatek informací a znalostí o dynamice násilí na ženách. Je velmi důležité poskytnout policistům specializované školení o problematice násilí na ženách a začlenit toto důležité téma do osnov policejního vzdělávání. Řada žen,

⁵⁹ Trestní zákoník: 1. manželé nebo partneři, jejich děti, tchán, tchýně, adoptované dítě; 2. bratři a sestry, jejich manželé/manželky a děti, bývalí manželé/manželky a jejich děti, rodiče bývalého manžela/manželky, pokud žijí v jedné domácnosti; 3. osoby, které mezi sebou měli nebo stále mají emoční nebo sexuální vztah a osoby, které mají společné dítě nebo očekávají narození společného dítěte, i když spolu nikdy nežili v jedné domácnosti.

⁶⁰ Zákon o rodině: 1. manželé a bývalí manželé; 2. děti, rodiče a další blízcí příbuzní (pokrevní, ze zákona anebo adoptivní) a osoby v opatrovnickém vztahu; 3. osoby, které žijí nebo žily ve společné domácnosti; 4. partneři nebo bývalí partneři; 5. osoby, které byly nebo stále jsou v emočním nebo sexuálním vztahu, nebo mají společné dítě, případně očekávají narození společného dítěte, i když spolu nikdy nežili v jedné domácnosti..

kteří zažili násilí, policii nevěří a má strach tento typ trestné činnosti nahlásit. V tomto ohledu je nezbytné zajistit přítomnost policistek, obeznámených s problematikou násilí na ženách. Totéž platí i pro další odborníky pracující v sociální oblasti – např. sociální pracovníci, zdravotníci, právníci atd.

Jak již bylo zmíněno, přestože jsou ve všech zemích policií údaje o vraždách shromažďovány na základě trestních zákoníků, často není možné je analyzovat takovým způsobem, abychom získali smysluplné a porovnatelné údaje o femicidě. Abychom o femicidě mohli získat spolehlivá data, srovnatelná v čase a mezi jednotlivými zeměmi, je důležité při sběru údajů používat jednotné a systematické metody, definice a ukazatele, jakož i standardizované metody pro analýzu těchto dat, což však prozatím v Evropě není realizováno.

Ve většině zemí není možné získat o rozsahu femicidy úplný obraz, jelikož existující statistiky o kriminalitě nejsou rozděleny podle pohlaví/věku oběti a pachatele. Stávající dostupné údaje o vraždách neidentifikují ani vztah mezi obětí a pachatelem. Například rakouské statistiky o kriminalitě tyto údaje zatím neposkytují a to i navzdory určitým snahám, které byly v této oblasti podniknuty přidáním tří nových ukazatelů: trestný čin spáchaný ve společné domácnosti, vztah mezi obětí a pachatelem, kteří spolu nežijí a druh známosti. Tyto nové ukazatele mají bohužel dva zásadní problémy: statistické údaje neobsahují údaj o pohlaví oběti a vztah mezi obětí a pachatelem není definován.

Téměř ve všech evropských zemích je v této oblasti potřeba sběr a analýzu statistických dat zlepšit. Současná situace by měla být vnímána jako příležitost k zavedení jednotného a standardizovaného metodologického systému sběru a analýzy podle pohlaví rozdělených údajů o vraždách/femicidě v partnerských vztazích, které by byly na základě standardizovaných definicí a ukazatelů srovnatelné v čase a mezi jednotlivými zeměmi.

Evropská unie a všechny země v Evropě mají povinnost bojovat proti násilí na ženách a chránit oběti násilí a jejich děti nejlepším možným způsobem. Poskytování spolehlivých údajů o násilí na ženách a femicidě je v tomto ohledu velmi důležitým opatřením.

4. DOPORUČENÍ PRO ZVÝŠENÍ DOSTUPNOSTI SPOLEHLIVÝCH, PODLE POHLAVÍ ROZDĚLENÝCH ÚDAJŮ O GENDEROVĚ PODMÍNĚNÝCH VRAŽDÁCH/FEMICIDĚ V PARTNERSKÝCH VZTAZÍCH NA NÁRODNÍ ÚROVNI A ÚROVNI EU

Přestože bylo na úrovni EU provedeno několik pokusů o realizaci systematického získávání spolehlivých údajů od policie, soudů i zdravotnického systému, nejsou data o genderově podmíněných vraždách/femicidě ve většině členských a kandidátských zemí EU ani na celoevropské úrovni dostupná.

Několik účinných opatření může vytváření spolehlivých dat o femicidě na národní i evropské úrovni výrazně zlepšit:

Zohledňovat násilí na ženách a femicidu ve všech iniciativách směřujících ke zlepšování národních a celoevropských statistik, jako jsou např.: *Evropský informační zdroj statistických údajů o kriminalitě a trestním soudnictví* nebo *Akční plán EU pro rozvoj komplexní a soudržné strategie měření kriminality a trestního soudnictví (2006-2010)* prostřednictvím:

- realizace doporučení o získávání údajů o násilí na ženách a femicidě na evropské úrovni, např. *Doporučení Rady Evropy Rec(2002)5 o ochraně žen před násilím a Kampaň Rady Evropy proti násilí na ženách (2006-2008)*;
- začlenění bohaté interdisciplinární zkušenosti výzkumných pracovníků a pracovníků z praxe, kteří se zabývají problematikou násilí na ženách;
- ustanovení genderově podmíněných vražd/femicidy v partnerských vztazích jako samostatné kategorie v databázi Eurostatu o kriminalitě a trestním soudnictví a také ve statistických údajích o kriminalitě ve všech evropských zemích;

ZÁVĚRY

- vývoj a zavedení jednotných definicí a ukazatelů pro sběr dat o femicidě, srovnatelných v čase i mezi jednotlivými zeměmi, uplatňovaných ve všech evropských zemích;
- statistiky o kriminalitě a systému trestního soudnictví mohou být výrazně zkvalitněny provedením několika změn: klasifikací všech trestných činů podle pohlaví oběti, pohlaví pachatele, věku oběti, věku pachatele, typu vztahu mezi obětí a pachatelem a provedením korelace těchto kategorií;
- v důsledku různých definic typu vztahu mezi obětí a pachatelem v právních předpisech členských a kandidátských zemí EU je vytvoření jasných a jednoznačných kategorií zvláště obtížné. Proto je důležité v této oblasti pokračovat ve vědecké diskuzi a zároveň nalézt pragmatická řešení pro sběr základních dat podle jednotných kritérií;
- zvýšit úsilí na podporu využívání uceleného souboru ukazatelů na národní úrovni prostřednictvím zvyšování povědomí o problematice násilí na ženách a femicidě mezi politiky a dalšími odpovědnými osobami tak, aby ve svých zemích podporovali vytváření spolehlivých a srovnatelných údajů o femicidě.

Vývoj a implementace systematického sběru a analýzy dat a informování o genderově podmíněných vraždách/femicidě, srovnatelných na národní i celoevropské úrovni si vyžaduje:

- zlepšení sběru dat ze strany policie na národní úrovni. Tohoto zlepšení by mohlo být dosaženo, jelikož: (a) systém trestního soudnictví je strukturován hierarchicky, což zjednodušuje implementaci systematizované metodologie sběru dat; (b) policie již je primárním zdrojem informací o genderově podmíněných vraždách a jiných typech femicidy. Sběr a analýza údajů o vraždách je financovanou a rutinní součástí této veřejné služby; (c) systém trestního soudnictví má potenciál sbírat informace jak o obětech, tak o pachatelích. Policie může sledovat opakování násilí v jednotlivých případech a recidivu u jednotlivých pachatelů. Prostřednictvím sběru těchto dat mohou být identifikovány zvláště ohrožené oběti a mohou být přijata adekvátní ochranná opatření; (d) tyto údaje mohou být snadno analyzovány a publikovány v každoročních národních statistických přehledech o kriminalitě;
- policii (ale i dalším odborníkům pracujícím v sociální oblasti, jako např. sociálním pracovníkům, zdravotníkům, právníkům, soudcům, atd.) by mělo být odborníky pracujícími v oblasti násilí na ženách poskytnuto specializované školení tak, aby uměli rozpoznat případy násilí na ženách a případy femicidy a mohli tak zlepšit sběr dat i metody jejich analýzy;
- za účelem analýzy dat o rozsahu a charakteru násilí na ženách (sesbíraných různými institucemi), se zvláštním zaměřením na počet žen, které byly zavražděny jejich partnery nebo příbuznými, by měly být v členských a kandidátských zemích EU ustanoveny střediska pro sledování těchto jevů (např. nezávislé ženské neziskové organizace). Výsledky by měly být každoročně shrnuty a publikovány ve výroční zprávě;
- na úrovni EU by měl provádět sběr a analýzu dat o genderově podmíněných vraždách/femicidě Eurostat.

Abychom mohli usilovat o skutečné ukončení genderově podmíněného zabíjení žen muži, potřebujeme globální data o femicidě. Z tohoto důvodu je při sběru dat, jejich analýze a informování o výsledcích v této oblasti na národní i celoevropské úrovni důležité brát v potaz doporučení a definice OSN.

III. ZÁVĚRY

Vzhledem k omezenému času trvání tohoto projektu (pouhých 12 měsíců), jsme se zaměřili na některé předběžné závěry, které budou, jak doufáme, dále prozkoumány v rámci projektu **PROTECT II**.

PRINCIPY

Následující hlavní zásady jsou založeny na prezentacích a diskuzi během společných jednání partnerských organizací a expertní skupiny a dále na zjištěních z výzkumných částí tohoto projektu:

- Neziskové organizace poskytující služby ženám, obětem násilí, je potřeba rozvíjet, posílit a finančně zajistit, aniž by byla ohrožena jejich autonomie. Jednotlivé státy musí uznat hodnotu práce organizací, jako jsou např. azylové domy, telefonní linky, poradenská centra, centra pro ženy a další organizace poskytující služby obětem. Tyto služby musí být finančně zajištěny (prostřednictvím dlouhodobého financování ze strany státu) tak, aby mohly obětem násilí poskytovat kvalitní služby.
- Identifikace zvláště ohrožených obětí nesmí vést k nižší podpoře obětí, které nebyly zařazeny do této skupiny, zejména v době finanční krize a zejména proto, že míra rizika je vždy relativní a v průběhu času se může měnit.
- Děti žijící v prostředí partnerského násilí musí být uznány zároveň jako oběti těchto trestných činů. Zkušenost s genderově podmíněným partnerským násilím vážně ohrožuje psychické i fyzické zdraví dětí a tato skutečnost musí být zohledňována soudy i sociálními odbory. Jakékoli rozhodnutí o kontaktu s násilným rodičem nebo rozhodnutí o svěření dítěte do péče by mělo zohledňovat také bezpečí matky a možná rizika vyplývající z daného rozhodnutí pro dítě. Děti by neměly být nikdy rozhodnutím soudu nuceny vidat otce, který se dopouštěl na jejich matce závažného násilí. Právo otce na kontakt s dítětem by nikdy nemělo stát výše než právo dítěte na ochranu. Společná (střídavá) péče je v případech, kdy docházelo k násilí páchanému na matce nevhodná a v každém případě musí být sledována z hlediska potenciálního rizika opakování či obnovení násilí.
- Imigrantky jsou často vystaveny vysokému riziku, zvláště pokud není jejich status řádně zdokumentován. Z toho důvodu jsou potřebné specializované podpůrné služby. Přistěhovalkyně musí mít právo na přístup ke všem ochranným a bezpečnostním opatřením. Zákon o pobytu cizinců a zákon o občanství by měl ženám, které unikly z násilného vztahu, umožňovat právo na samostatnou právní subjektivitu.
- Zločiny páchané „ve jménu cti“ by neměly vést k další diskriminaci obětí. Spíše než aby byly vyčleněny jako specifické formy násilí, měly by být tyto trestné činy (znovu) přesunuty do rámce násilí na ženách a jako takové by měly být řešeny.
- Je nezbytné stanovit jasné zásady a pokyny pro identifikaci a ochranu zvláště ohrožených obětí a práci se zvláště závažnými pachateli (např. posloupanost intervencí, provázanost poskytování služeb apod.). Je důležité systematicky používat management rizik (včetně vyhodnocení rizik a vytvoření bezpečnostního plánu). Je nezbytné nutně řešit bezprostřední bezpečí oběti a zastavit násilí, kterého se pachatel dopouští.

VÝSLEDKY

Následující hlavní výsledky projektu shrnují dosavadní zjištění s přihlédnutím na rozdíly mezi jednotlivými zeměmi:

- Specializované azylové domy pro ženy jsou pro bezpečnost obětí násilí a jejich dětí životně důležité. Počet dostupných míst se v jednotlivých zemích značně liší. Tyto rozdíly je potřeba řešit.
- V mnoha zemích se v oblasti boje proti násilí na ženách rozvíjí interdisciplinární spolupráce, avšak jen málo z těchto iniciativ se zaměřuje na zvláště ohrožené oběti. V oblasti práce s touto skupinou je potřeba podporovat používání víceoborového přístupu.
- Odborníci, kteří se v rámci své práce setkávají s ženami, oběťmi násilí, potřebují pravidelné, genderově citlivé školení v oblasti násilí na ženách, zejména pak v oblasti práce se zvláště ohroženými oběťmi genderového násilí.
- Údaje o násilí na ženách jsou nedostatečné nebo zcela chybí. Ani femicida, nejkrajnější forma násilí na ženách, není zahrnuta do statistických přehledů a údaje o ní prakticky neexistují.

ZÁVĚRY

PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE

V rámci tohoto projektu byly identifikovány některé příklady dobré praxe, které mohou být, s ohledem na specifickou situaci v jednotlivých zemích, dále aplikovány. Příklady dobré praxe jsou otevřeny k další diskuzi, protože jejich počet není omezen a v různých kontextech mohou mít i své nevýhody:

- Za příklad dobré praxe jsou mnoha organizacemi a institucemi považovány specializované jednotky/zaměstnanci specializovaní na danou problematiku. Jedním z cílů je mít tyto specialisty na problematiku násilí na ženách v každé velké organizaci či instituci. Nevýhodou může být, že pokud se s případem násilí setká „neodborník“, nemusí se cítit za jeho řešení odpovědný a případ pouze předá specialistovi.
- Za příklad dobré praxe je považováno také zapojení ženy (oběti) do procesu vyhodnocování rizika. Přehled odborné literatury cituje několik studií, které ukazují, že odhad rizika opakování násilí provedený obětí je dosti přesný, s výjimkou správnosti takového odhadu u případů femicidy.
- Systém MARAC je příkladem dobré praxe jako základní opatření pro identifikaci a ochranu zvláště ohrožených obětí. Mezi základní cíle víceoborové spolupráce patří rozvíjení a zlepšování koordinace služeb, sdílení informací na základě písemných dohod o spolupráci, interdisciplinární školení odborníků z praxe, koordinace vyhodnocování rizik a postupů mezi institucemi systému trestního práva a organizacemi poskytujícími služby pro oběti. Právní rámec týkající se sdílení informací je v jednotlivých zemích velmi odlišný a proto je potřeba tento model odpovídajícím způsobem upravit.
- Španělská centra pro sledování problematiky násilí na ženách mohou sloužit jako příklad dobré praxe v oblasti monitoringu a hodnocení stávajících opatření s cílem zavést odpovídající preventivní opatření v oblasti genderově podmíněného násilí a pro vytváření a publikování dat.

Tento projekt ukázal, že téma vysokého rizika v oblasti genderově podmíněného partnerského násilí má mnoho různých podob, které je potřeba za účelem poskytování lepší ochrany a podpory zvláště ohroženým obětem v celé Evropě dále prozkoumávat.

PROTECT

PRÍLOHY

IV.

ANNEX 1: QUESTIONNAIRE USED WITHIN PROJECT PROTECT

- 1.) In your country is intimate partner violence a specific offence?
- 2.) Is intimate partner homicide a specific, ordinary or aggravated offence?
- 3.) Is it currently known in your country the mortality numbers related to intimate partner violence?
- 4.) Who publishes this information? Police services, health services, law services?
- 5.) Is there a specific institution in charge of these statistics? A public observatory or associated one, a specialised service, specialised university centres?
- 6.) Which definition exists for homicides? Can you provide it? (femicides related to intimate partner violence, homicides, violence leading to death, collateral homicides, suicides by perpetrators, or of the victims, homicides and attempted homicides mixed)
- 7.) Do the numbers available identify the sex of the perpetrators and victims, age class of the perpetrators and victims, relation between perpetrator and victim (e.g. wife / husband, ex-husband / ex-wife, girlfriend / boyfriend, ex-boyfriend / ex-girlfriend) as well as type of violence?
- 8.) Do you have information on estimation methods or how the numbers are generated?
- 9.) Do the health services publish deaths by homicides and suicides (death certificate results distinguishing if possible the type and the age?)
- 10.) Do you know of any studies in your country which show the link between suicide and intimate partner violence?
- 11.) In your country are so-called crimes in the name of honor a specific offense? Do you have statistics on so-called crimes in the name of honor in your countries? If yes, can you please send us the latest numbers?
- 12.) Would you be available for collaborating on our project to be able to respond to questions for which you do not have the answers and thus improve the data collection of intimate partner mortality in your country? (Please send us contact details - mail, telephone number - for the concerned ministries and the associations tackling intimate partner violence, expert interviews in the field).
- 13.) To improve the definition of intimate partner violence do you think other categories should be included?
If yes, which ones?

LITERATURA

V.

LITERATURA

B

Bailey James, Kellerman Arthur, Somes Grant, Banton Joyce, Rivara Frederick, Rushford Norman (1997):
Risk factors for violent death of women in the home, Archives of Internal Medicine, Vol. 157, No.7, pp. 777-782.

Belfrage Henrik (2008):

Police-based Structured Spousal Violence Risk Assessment: The Process of Developing a Police Version of the Sara. In: Baldry Anna Constanza and Winkel Frans Willem (Eds.), Intimate Partner Violence Prevention and Intervention, Nova Science Publishers Inc., New York, pp. 33 - 44.

C

CAADA, Co-ordinated Action against Domestic Abuse (2009):

CAADA-DASH MARAC Risk Identification Checklist for the identification of high risk cases of domestic abuse, stalking and 'honour'- based violence, CAADA, http://www.caada.org.uk/practitioner_resources/riskresources.htm, 1.9.2010.

CAADA, Co-ordinated Action against Domestic Abuse (2010):

Saving lives, saving money: MARACs and high risk domestic abuse, CAADA, http://www.caada.org.uk/research/Saving_lives_saving_money_FINAL_VERSION.pdf, 1.9.2010.

Campbell Jacquelyn C. (1994): Domestic homicide: Risk assessment and professional duty to warn, Maryland Medical Journal, Vol. 43, No. 10, pp. 885 - 889.

Campbell Jacquelyn C., Webster Daniel W., Koziol-McLain Jane, Block Carolyn Rebecca, Campbell Doris, Curry Marry Ann, Gary Faye, Glass Nancy, McFarlane Judith, Sachs Carolyn, Sharps Phyllis, Ulrich Yvonne, Wilt Susan, Manganello Jennifer, Xu Xiao, Schollenberger Janet, Frye Victoria, and Laughon Kathryn (2003):

Risk Factors for Femicide in Abusive Relationships: Results From a Multisite Case Control Study, American Journal of Public Health, Vol. 93, No.7, pp. 1089-1097.

Campbell Jacquelyn C. (2004):

Helping Women Understand Their Risk in Situations of Intimate Partner Violence, Journal of Interpersonal Violence, Vol. 19., No. 12., Sage Publications, pp. 1464 - 1477.

Campbell Jacquelyn C., Webster Daniel W., Glass Nancy (2009):

The Danger Assessment, Validation of a Lethality Risk Assessment Instrument for Intimate Partner Femicide, Journal of Interpersonal Violence, Vol. 24, No. 4, Sage Publications, pp. 653-674.

Campbell Jacquelyn C., Intimate Partner Violence Risk Assessment: Implications for Women's Safety, http://www.ok.gov/health/documents/Lethality_Assessment.pdf, 16.11.2010.

CEDAW General Recommendation 19, A/47/38: Violence against women: 29.01.1992, Office of the High Commissioner for Human Rights, <http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/0/300395546e0dec52c12563ee0063dc9d?Opendocument>, 16.11.2010.

Communication from the Commission to the Council and the European Parliament (2005):

The Hague Programme: Ten priorities for the next five years The Partnership for European renewal in the field of Freedom, Security and Justice/* COM/2005/0184 final */ Brussels:
http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/judicial_cooperation_in_criminal_matters/l16002_en.htm, 16.11.2010.

LITERATURA

Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee of 7 August (2006):

Commission communication COM/2006/437 final: EU Action Plan for the development of a comprehensive and coherent EU strategy to measure crime and criminal justice, Brussels:

http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/judicial_cooperation_in_criminal_matters/l33264_en.htm, 16.11.2010.

Council of Europe (2002):

The Protection of Women against Violence, Recommendation Rec(2002)5 of the Committee of Ministers to member States on the protection of women against violence, Division Equality between Women and Men, Directorate General of Human Rights, Council of Europe, Strasbourg:

www.profeministimiehet.net/whiterib/content/texts/rec20025.doc, 16.11.2010.

Council of Europe Task Force to Combat Violence against Women, including domestic violence (EG-TFV) (2006):

Blueprint of the Council of Europe Campaign to Combat Violence against Women, including Domestic Violence, EG-TFV (2006) 8 rev 5, Strasbourg:

http://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/Blueprint_8_rev_5_EN.pdf, 16.11.2010.

Council of Europe Task Force to Combat Violence against Women, including domestic violence (EG-TFV) (2008):

Final Activity Report: Task Force to Combat Violence against Women, including Domestic Violence (EG-TFV): Gender Equality and Anti-Trafficking Division Directorate General of Human Rights and Legal Affairs, Strasbourg,

http://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/Final_Activity_Report.pdf, 16.11.2010.

D

Decker Michele R., Martin Sandra L., Moracco Kathryn E. (2004):

Homicide Risk Factors among Pregnant Women Abused by Their Partners, Violence against Women, Vol. 10, No.5, Sage Publications, pp. 498-513.

Dutton Donald, G., Kropp Randall, P. (2000):

A review of domestic violence risk instruments, Trauma, Violence & Abuse, Vol.1, No.2, Sage Publications, pp. 171-181.

Dutton, Donald, G. (2008):

Caveat assessor: Potential pitfalls of generic assessment for intimate partner violence. In: Baldry Anna Constanza and Winkel Frans Willem (Eds.), Intimate Partner Violence Prevention and Intervention, Nova Science Publishers Inc., New York, pp. 125 - 131.

Dutton Mary Ann, Goodman Lisa A., Bennett Lauren (2001):

Court-involved battered women's responses to violence: The role of psychological, physical, and sexual abuse. In O'Leary Daniel & Maiuro Roland (Eds.). Psychological abuse in Violent Domestic Relations. Springer, New York, NY, pp. 177-196.

E

Echeburúa Enrique, Fernández-Montalvo Javier, de Corral Paz, López-Goñ José (2009):

Assessing Risk Markers in Intimate Partner Femicide and Severe Violence, Journal of Interpersonal Violence, Vol. 24, No. 6, Sage Publications, pp.925-939.

Eurostat, European Commission (1998):

European Shortlist for Cause of Death, Luxembourg:

http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nomenclatures/index.cfm?TargetUrl=LST_NOM_DTL&StrNom=COD_1998&StrLanguageCode=EN&IntPcKey=&StrLayoutCode=HIERARCHIC&CFID=4564696&CFTOKEN=58fce61775aac1ab-F35FE685-05DB-AD8C-F3106725C335A174&jsessionid=1e51d05fdea7693868fd6734257635225464TR, 16.11.2010.

Eurostat, European Commission (2009):

Crime and Criminal Justice, Luxembourg:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/crime/introduction>, 16.11.2010.

Eurostat, European Commission (2009):

Health (Public Health / Health and safety at work), Luxembourg:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/health/introduction>, 16.11.2010.

G

García-Moreno Claudia, Jansen Henrica, Ellsberg Mary, Heise Lori, Watts Charlotte (2005) WHO Multi-country Study on Women's Health and Domestic Violence against Women:

Initial results on prevalence, health outcomes and women's responses, World Health Organization (WHO), WHO Press, Geneva: http://www.who.int/gender/violence/who_multicountry_study/en/, 16.11.2010.

Grann Martin, Wedin Ingela (2002):

Risk Factors for Recidivism among Spousal Assault and Spousal Homicide Offenders, Psychology, Crime & Law, Vol. 8, No. 1, pp. 5-23.

H

Hagemann-White Carol (2008):

Protecting Women Against Violence. Analytical study of the results of the second round of monitoring the implementation of Recommendations Rec (2002) 5 on the protection of women against violence in Council of Europe, Directorate General of Human Rights and Legal Affairs, Council of Europe, Strasbourg, 2008:

http://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/CDEG%20%282008%29%20rev_en.pdf, 16.11.2010.

Hanson Karl, Helmus Leslie, Bourgon Guy (2007): The Validity of Risk Assessments for Intimate Partner Violence: A Meta-Analysis. Public Safety Canada, Canada,

http://www.publicsafety.gc.ca/res/cor/rep/vra_ipv_200707-eng.aspx, 16.11.2010.

Hart Stephen (2008):

Preventing Violence: The Role of Risk Assessment and Management. In: Baldry Anna Constanza and Winkel Frans Willem (Eds.), Intimate Partner Violence Prevention and Intervention, Nova Science Publishers Inc., New York, pp. 7-18.

Heckert Daniel Alex, Gondolf Edward (2004):

Battered women's perceptions of risk versus risk factors and instruments in predicting repeat reassault, Journal of Interpersonal Violence, Vol. 19, No. 7, Sage Publications, pp. 778-800.

Hilton Zoe, Harris Grant (2004):

Predicting wife assault: A critical review and implications for policy and practice, Trauma, Violence and Abuse. Vol. 6, No. 1, Sage Publications, pp. 3-23.

Hilton Zoe, Harris Grant, Rice Marnie, Houghton Ruth, Eke Angela (2008):

An Indepth Actuarial Assessment for Wife Assault Recidivism: The Domestic Violence Risk Appraisal Guide, Law and Human Behavior, Vol. 32, No. 2, pp.150-163.

Howarth Emma., Stimpson Louise, Barran Diana, Robinson Amanda (2009):

Safety in Numbers, Summary of Findings and Recommendations from a Multi-site Evaluation of Independent Domestic Violence Advisors,

<http://drop.io/safetyinnumbers>, 3.10.2010.

LITERATURA

Humphreys Cathy, Thiara Ravi (2003):

Neither justice nor protection: Women's experiences of post-separation violence, *Journal of Social Welfare and Family Law*, Vol. 25, pp. 195-214.

Humphreys Cathy, Thiara Ravi, Regan Linda, Lovett Jo, Kennedy Lorna, Gibson Andy (2005):

Prevention not prediction? A preliminary evaluation of the Metropolitan Police Domestic Violence Risk Assessment Model (SPECCS). Centre for the Study of Safety and Wellbeing, University of Warwick and Child and Woman Abuse Study Unit, London Metropolitan University, London.

J

Jansen Henrica (2008):

Issues to consider in collecting population-based data, in: Council of Europe (2008): Proceedings of the Regional Seminar on Data collection as a prerequisite for effective policies to combat violence against women, including domestic violence, Lisbon, 5 July 2007 (EG-VAW-SEM3), Gender Equality, and Anti-Trafficking Division, Directorate General of Human Rights and Legal Affairs: Strasbourg:

<http://www.docstoc.com/docs/26371240/COUNCIL-OF-EUROPE-CAMPAIGN-TO-COMBAT-VIOLENCE-AGAINST-WOMEN>. 16.11.2010

K

Killias Martin, Marcelo F. Aebi, Aubusson de Cavarlay Bruno, Barclay Gordon, Gruszczyńska Beata, Harrendorf Stefan, Heiskanen Markku, Hysi Vasilika, Jehle Jörg – Martin, Olena Shostko, Smit Paul, Þórisdóttir Rannveig, Jaquier Véronique (2010):

The European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics – 2010, fourth edition, Boom Juridische uitgevers, Onderzoek en beleid series, no. 285, Ministry of Justice, Research and Documentation Centre (WODC), Den Haag: http://www.europeansourcebook.org/ob285_full.pdf, 16.11.2010.

Please find all earlier editions at: European Sourcebook of Crime:

<http://www.europeansourcebook.org/>, 16.11.2010.

Kropp Randall, Hart Stephen (2000):

The Spousal Assault Risk Assessment (SARA) Guide: Reliability and validity in adult male offenders, *Law and Human Behavior*, Vol.24, No.1, pp. 101-118,

<http://www.springerlink.com/content/n1716vh2852l3637/>, 16.11.2010.

Kropp Randall (2003):

Validity of law enforcement officers' evaluations of risk. Paper presented at the 3rd Annual Conference of the International Association of Forensic Mental Health Services, Miami, Florida.

Kropp Randall (2008):

Development of the Spousal Assault Risk Assessment Guide (SARA) and the Brief Spousal Assault Form for the Evaluation of Risk (B-SAFER). In: Baldry Anna Constanza and Winkel Frans Willem (Eds.), *Intimate Partner Violence Prevention and Intervention*, Nova Science Publishers Inc., New York, pp. 19 - 31.

L

Logar Rosa, Rösemann Ute, Rösslhuber Maria, Zachar Alina (2006):

Bridging Gaps – from good intention to good cooperation. WAVE, Vienna,

<http://www.wave-network.org/start.asp?ID=289&b=15>, 16.11.2010.

M

Millar Allison (2009):

Inventory of Spousal Violence Risk Assessment Tools Used in Canada. Research and Statistics Division, Department of Justice Canada, Canada,
http://www.justice.gc.ca/eng/pi/rs/rep-rap/2009/rr09_7/index.html , 16.11.2010.

N

Nectoux Marc, de Suremain Marie-Dominique, Darlot Jean-Pierre, Elgard Marie-Christine, Gerday Yves, Mugnier Claude, Sengoelge Mathilde, Spector et Marcel, Albagly Maïté (2010):

Estimation de la mortalité liée aux violences conjugales en Europe - Rapport scientifique, IPV EU_Mortality, Daphne Project JLS/2007/DAP-1/140, Psytel, Paris:
<http://www.psytel.eu/violences.php>: 16.11.2010.

P

Program for Appropriate Technology in Health (PATH), InterCambios, Medical Research Council of South Africa (MRC), and World Health Organization (WHO) (2009):

Strengthening Understanding of Femicide: Using Research to Galvanize Action and Accountability, Washington DC:
<http://www.path.org/publications/detail.php?i=1702>, 16.11.2010.

R

Robinson Amanda, L. (2004):

Domestic Violence MARACs (Multi-Agency Risk Assessment Conferences) for Very High Risk Victims in Cardiff, Wales: A Process and Outcome Evaluation. Cardiff University, Cardiff,
<http://www.cardiff.ac.uk/socsi/resources/robinson-marac.pdf>, 16.11.2010.

Robinson Amanda, L. (2006):

Reducing Repeat Victimization among High-Risk Victims of Domestic Violence, the Benefits of a Coordinated Community Response in Cardiff, Wales. Violence against Women, Vol.12. No. 8, Sage Publications, pp. 761-788.

Roehl Janice, O'Sullivan Chris, Webster Daniel, Campbell Jacquelyn (2005):

Intimate Partner Violence Risk Assessment Validation Study, Final Report.
<http://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/209731.pdf>, 16.11.2010.

Romeva i Rueda Raül (2007):

Final report on murders of women (femicides) in Central America and Mexico and the role of the European Union in fighting this phenomenon (2007, 2025(INI), European Parliament, Committee on Women's Rights and Gender Equality, Brussels:
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+REPORT+A6-2007-0338+0+DOC+PDF+V0//EN>, 16.11.2010.

Römkens Renée (2007):

Keynote speech at the Council of Europe Conference of National Focal Points and Contact Parliamentarians in Strasbourg, 4-5 June 2007, in Council of Europe Campaign to Combat Violence against Women, including domestic violence (2007): Conference of National Focal Points and Contact Parliamentarians, EG-VAW-FP (2007) 1, Strasbourg, 4-5 June 2007 Proceedings, Directorate General of Human Rights and Legal Affairs, Strasbourg,
http://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/EG-VAW-FP_2007_1_FPJune.pdf, 16.11.2010.

LITERATURA

Römkens Renée (2008):

Violence Against Politics and the Scientific Data, in Domestic Abuse Intervention Centre Vienna: Ten Years of Austrian Anti-Violence Legislation, Federal Chancellery – Federal Minister for Women and Civil Service, Vienna, p.64ff:
<http://www.frauen.bka.gv.at/DocView.axd?CobId=34228>, 16.11.2010.

Russell Diana E. H., Harmes Roberta A. (2001):

Femicide in Global Perspective, Teachers College Press, New York.

Ruuskanen Elina, Kauko Aromaa (2008):

Administrative data collection on domestic violence in Council of Europe member states, European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations (HEUNI), Directorate General of Human Rights and Legal Affairs Council of Europe, Council of Europe, Strasbourg:
http://www.coe.int/t/dc/files/themes/violence_femmes/admin_data.pdf, 16.11.2010.

S

Saltzman Linda E., Fanslow Janet L., McMahon Pamela M., Shelley Gene A. (2002):

Intimate partner violence surveillance: uniform definition and recommended data elements, version 1.0., Centres for Disease Control and Prevention, National Centre for Injury Prevention and Control, Atlanta, Georgia
http://www.cdc.gov/ncipc/pub-res/ipv_surveillance/Intimate%20Partner%20Violence.pdf, 16.11.2010.

Sanmartín Esplugues José, Iborra Marmolejo Isabel, García Esteve Yolanda, Martínez Sánchez Pilar (2010):

3rd international report Partner Violence against Women Statistics and Legislation Serie Documentos 16, Instituto Centro Reina Sofia, Valencia International University, Valencia 2010:
<http://www.malostratos.org/images/pdf/010%20informe%20reina%20sofia.pdf>, 16.11.2010.

Sharps Phyllis, Koziol-McLain Jane, Campbell Jacquelyn C., McFarlane Judith, Sachs Carolyn, Xu X. (2001):

Health care provider's missed opportunities for preventing femicide, Preventive Medicine, Vol. 33, No. 5, Elsevier, pp. 373-380.

Snider Carolyn, Webster Daniel, O'Sullivan Chris, Campbell Jacquelyn C. (2009):

Intimate Partner Violence: Development of a Brief Risk Assessment for the Emergency Department, Society for Academic Emergency Medicine. Vol. 16, No. 11, pp. 1208 – 1216,
http://www.dangerassessment.org/webapplication1/pages/da/Snider_BriefIPVRiskAssessment_SAEM_AEM_blinded.pdf, 16.11.2010.

Stuart, E.P. & Campbell Jacquelyn C. (1989):

Assessment of patterns of dangerousness with battered women. Issues in Mental Health Nursing, Vol. 10, No. 3-4, Informa Healthcare, pp. 245-260.

T

Tierney Helen (1999):

Women's Study Encyclopaedia Revised and Expanded Edition A - F, Greenwood Press, Westport.

U

United Nations (U.N.) (1995):

Beijing Declaration and Platform for Action, Fourth World Conference on Women, Beijing:
http://www.unesco.org/education/information/nfsunesco/pdf/BEIJIN_E.PDF, 16.11.2010.

W

Walby Sylvia, Allen Jonathan (2004):

Domestic Violence, Sexual Assault and Stalking: Findings from the British Survey, Home Office Research Study 276, Home Office Research, Development and Statistics Directorate, Crown, London:
<http://rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs04/hors276.pdf>, 16.11.2010.

Walby Sylvia (2005):

Improving the statistics on violence against women, Statistical Journal of the United Nations ECE22 (2005), ISO Press, London, p. 193 - 236:
<http://www.lancs.ac.uk/fass/sociology/papers/walby-improvingstatisticsUN.pdf>, 16.11.2010.

WAVE (2008):

WAVE Country Report 2008

Weisz Arlene N., Tolman Richard M., Saunders Daniel G. (2000):

Assessing the risk of severe domestic violence: The importance of survivors' predictions, Journal of Interpersonal Violence, Vol. 15, No.1, Sage Publications, pp. 75-90.

Winkel Frans Willem (2008):

Identifying domestic violence victims at risk of hyper-accessible traumatic memories and/or re-victimization through validated screening: the predictive performance of the Scanner and the B-SAFER. In: Baldry Anna Constanza and Winkel Frans Willem (Eds.), Intimate Partner Violence Prevention and Intervention, Nova Science Publishers Inc., New York, pp. 61 - 81.

Williams Kirk, Houghton Amy B. (2004):

Assessing the risk of domestic violence reoffending: A validation study, Law and Human Behavior, Vol. 24, No. 4, pp. 437 - 455.

World Health Organisation (WHO) 2007:

International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems (ICD), 10th revision, version for 2007, Tabular List of inclusions and four-character subcategories, Geneva:
<http://www.who.int/classifications/icd/en/>, 16.11.2010.

WAVE Network & European Info Centre Against Violence

Bacherplatz 10 / 4, 1050 Vienna, Austria

phone: +43-(0)1-5482720

fax: +43-(0)1-5482720-27

ZVR:187612774

e-mail: office@wave-network.org

www.wave-network.org